

Rosullarning paaliyatliri

Mukəddimə

¹⁻² I *hərmətlik* Teofilos, mən dəslep yazoqan bayan Əysa əzi tallioqan rosullarqa Mukəddəs Roh arkilik əmrlərni tapxurup asmanqa kətürülgən küngüqə bolqan uning barlik əməlliri həm barlik təlim berixlirining baxlanmisi toqrisida idi. □ ■

³ U azab-oqubətlərni tartqandin keyin, ularqa kəp ispatlar bilən özining tirik ikənlikini kərsətkən; u ularqa qirik kün iqidə kərüngən bolup, Hudaning padixahlıqıqqa ait ixlar toqruluk səzləp bərgən; ■

⁴ wə ular bilən jəm kilinqanda mundak əmr qildi: — «Yerusalem din ayrilmay, silər məndin angliqan, Atining wədisini kütünglar. □ ■

□ **1:1-2** «....mən dəslep yazoqan bayan Əysa əzi tallioqan rosullarqa Mukəddəs Roh arkilik əmrlərni tapxurup asmanqa kətürülgən küngüqə bolqan uning barlik əməlliri həm barlik təlim berixlirining baxlanmisi toqrisida idi» — demək, «Luqa» degən kitabta «uning barlik əməlliri həm barlik təlim berixlirining baxlanmisi» hatirlinidu; «Rosullarning paaliyatliri»də bolsa Əysaning «barlik əməlliri həm barlik təlim berixliri»ning dawami hatirlinidu. ■ **1:1-2** Luqa 1:1-3; Mar. 16:19; Luqa 9:51; Yh. 20:21; Əf. 2:17; 1Tim. 3:16. ■ **1:3** Mar. 16:14; Yh. 20:19; 21:1; 1Kor. 15:5. □ **1:4** «**Atining wədisi**» — Mukəddəs Roh, əlwəttə. ■ **1:4** Luqa 24:48, 49; Yh. 14:26; 15:26; 16:7.

⁵ Qünki Yəhya suda qəmüldürgən, lekin silər bolsanglar kəp künlər ötməy Mukəddəs Rohta qəmüldürülsilər».[■]

Əysaning asmanoğa kətürülüxi

⁶ Rosullar *uning bilən* jəm kilinoqanda, uningdin: — I Rəb, sən muxu waqıtta Israilning padixahlikini əsligə kəltürməkqimusən? — dəp soraxka baxlidi.^{□ ■}

⁷ U ularoğa mundaq dedi:

— Ata Əz hokukioğa اساسən bekitkən waqit-pəytlərni silərning bilix nesiwənglar yok.^{□ ■}

⁸ Birak Mukəddəs Roh üstünglaroğa qüxkəndə silər küq-kudrətkə igə bolisilər, Yerusalem, pütün Yəhudiyə wə Samariyə boyiqə həm jahanning qətlirigiqə mangu guwahqi bolisilər.[■]

⁹ U bu sözlərni kilip bolup, ular qarap turoqanda kətürüldi, bir parqə bulut uni arioğa aldi-də, u ularning nəziridin oqayib boldi. [■]

¹⁰ U asmanoğa kətürülgəndə, ular kəzlrini kəkkə tikip qaraxqanda, mana tuyuksiz ularning yenida aq kiyim kiygən ikki adəm pəyda

[■] **1:5** Yəx. 44:3; Yo. 2:27-29; Mat. 3:11; Mar. 1:8; Luğa 3:16; Yh. 1:26; Ros. 2:4; 11:15, 16; 19:4. [□] **1:6** «muxu waqıtta Israilning padixahlikini əsligə kəltürməkqimusən?» — yaki «muxu waqıtta padixahlikni Israiloğa qayturamsən?».

[■] **1:6** Mat. 24:3. [□] **1:7** «Ata Əz hokukioğa اساسən bekitkən waqit-pəytlərni silərning bilix nesiwənglar yok» — «ata» muxu yərdə Hudani kərsitidu.

[■] **1:7** Mat. 24:36. [■] **1:8** Yəx. 2:3; Luğa 24:48; Yh. 15:27; Ros. 2:4,32; Əz.11:23; Zək.4:14

[■] **1:9** Mar. 16:19; Luğa 24:51.

bolup: □ ■

11 — Əy Galiliyəliklər, nemixka ərə turoqininglarqə asmanoqa qarap qaldinglar? Silər silərdin ayrilip ərxkə kətürülgən xu Əysaning asmanoqa kəndək kətürülginini kərgən bolsanglar, yənə xu həlda qaytip kelidu, — dedi. □ ■

Yəhudaning ornioqa Mattiyasning tallinixi

12 Andin ular Yerusalemoqa yeqin, uningdin bir qakirimqə yiraqliktiki Zəytun teoqidin Yerusalemoqa qaytip kəldi. □

13 Ular xəhərgə kirip, əzliri turuwatqan əyning üstünki kəwitidiki bir əygə qikti. Xu yərdə Petrus, Yuhanna, Yaqup, Andiriyas, Filip, Tomas, Bartolomay, Matta, Alfayning oqli Yaqup, «millətpərwər» Simon wə yənə bir Yaqupning

□ **1:10 «ularning yenida ak kiyim kiygən ikki adəm pəyda bolup...»** — bu «adəmlər» pərixtilər bolsa kerək. ■ **1:10** Mat. 28:3. □ **1:11 «Silər silərdin ayrilip ərxkə kətürülgən xu Əysaning asmanoqa kəndək kətürülginini kərgən bolsanglar, yənə xu həlda qaytip kelidu»** — «Dan.» 7:13-14, «Zək.» 14:1-3ni kəring. ■ **1:11** Dan. 7:13; Zək.14:4; Mat. 24:30; Mar. 13:26; Luka 21:27; 1Tes. 1:10; 2Tes. 1:10; Wəh. 1:7. □ **1:12 «uningdin bir qakirimqə yiraqliktiki Zəytun teoqi...»** — grek tilida «uningdin xabat künlük bir səpər yiraqliktiki Zəytun teoqi...».

oqli Yəhuda bar idi. □

14 Bular bir jan bir dil bolup üzöldürməy berilip dua-tilawət kilixti; bu ixta bir yərgə jəm bolənlardin birkanqə ayal, jümlidin Əysaning anisi Məryəm həmdə Əysaning inilirimu bar idi.■

15 Xu künləning biridə, Petrus qerindaxlar otturisida erə turup (jəm boluxkanlar bir yüz yigirmigə yekin idi) mundaq dedi:

16 — Qerindaxlar, Əysani tutkanlarəqa yol baxliəuqi bolənan Yəhuda həkkidə Mukəddəs Rohning burun Dawut arkilik aldin eytkan mukəddəs yazmildiki səzliri əməlgə exixi mukərrər idi. □ ■

17 Qünki *Yəhudamu* arimizdin biri hesablanənan wə *Hudaning* bu hizmitidin nesiwisi bar idi ■

18 (u kilənan kəbihlikning in'amidin erixkən puləqa bir parqə yər setiwalənanidi, u xu yərdə bexiqilap yikilip, uqəy-qerini quwulup kətti; ■

19 bu ix pütkül Yerusalemdikilərgə məlum bolup, ular u yərni öz tili bilən «Həqəldəma» dəp ataxti. Buning mənisi «kan təkülgən yər» degənliktur)

□ **1:13** «Xu yərdə Petrus, Yuhanna, Yakup, Andiriyas, Filip, Tomas, Bartolomay, Matta, Alfayning oqli Yakup, «millətpərwər» Simon wə yənə bir Yakupning oqli Yəhuda bar idi» — grek tilida «Xu yərdə Petrus bilən Yuhanna wə Yakup bilən Andiriyas, Filip wə Tomas, Bartolomay wə Matta, Alfayning oqli Yakup wə «millətpərwər» Simon wə yənə bir Yakupning oqli Yəhuda bar idi». ■ **1:14** Mat. 13:55. □ **1:16** «Dawut arkilik aldin eytkan...» — grek tilida «Dawutning aqzi arkilik aldin eytkan...». ■ **1:16** Zəb. 41:9; Mat. 26:23, 47; Mar. 14:43; Yh. 13:18; 18:3. ■ **1:17** Mat. 10:4; Mar. 3:19; Luqa 6:16. ■ **1:18** 2Sam. 17:23; Mat. 27:5.

■
20 Qünki Zəburda *Yəhudaşa karitiloqan* munu sözlər pütülgən: —

«Uning turaloqusi qəlgə aylansun, Uningda heq turoquqi bolmisun!»

Wə: —

«Uning yetəqquqilik ornioqa baxqa birsi qiqsun!» □ ■

21-22 Xuning üqün, Rəb Əysaning tirilgənlikigə biz bilən təng guwahliq berixi üqün, bir kixini talliximiz kerək. Bu kixi Əysa arimizda yürəgən künlərdə, Yəhya *pəyoqəmbərdin* qəmüldürüxni qobul qiləqan kündin baxlap taki asmanəqa kətürülgən küngiqə biz bilən baxtin-ahir billə boləqan kixilərdin boluxi kerək, — dedi. □ ■

23 Xuning bilən ular Yüsüp (yənə Barsabas dəpmu ataloqan, yənə bir ismi Yustus) bilən Mattiyas degən ikki kixini bekitip, mundaq dua kilixti: ■

24-25 — Sən, i həmmə adəmning kəlbini bilgüqi Pərwərdigar! Yəhuda teyilip bu hizmət wə rosulluktin məhrum bolup əzigə has boləqan yərgə kətti. Əmdi u taxlap qoyəqan hizmət wə rosulluqning nesiwisigə igə boluxka bu ikkiyləndin qaysisini tallioqanliqningni kərsətkəysən! ■

■ 1:19 Mat. 27:8. □ 1:20 «Uning turaloqusi qəlgə aylansun, uningda heq turoquqi bolmisun!» — «Zəb.» 69:25. «Uning yetəqquqilik ornioqa baxqa birsi qiqsun!» — «Zəb.» 108:8. ■ 1:20 Zəb. 69:25; 109:8 □ 1:21-22 «Rəb Əysaning tirilgənlikigə biz bilən təng guwahliq berixi üqün, bir kixini talliximiz kerək» — demək, Yəhudaning ornioqa «guwaqlaq berix» üqün. ■ 1:21-22 Ros. 6:3. ■ 1:23 Ros. 6:6. ■ 1:24-25 1Sam. 16:17; 1Tar. 28:9; 29:17; Zəb. 7:9; Yər. 11:20; 17:10; 20:12; Ros. 15:8; Wəh. 2:23.

²⁶ Andin ular bu ikki kixigə qək taxliwidi, qək Mattiyaska qıkti. Xuning bilən u on bir rosul bilən bir qatardin orun aloqan hesablandi. □

2

Muqəddəs Rohning etiqadqilaroqa kelixi

¹ Əmdi «orma heyət» künining waqti-saiti toxqanda, bularning həmmisi Yerusalemda bir yərgə jəm bolənanidi. □ ■

² Asmandin tuyuksiz küqlük xamal soqqandək bir awaz anglinip, ular olturuwatқан əyni bir aldi.

³ Ot yalkunidək tillar ularoqa kərünüp, ularning hərbirining üstigə tarkilip kondi.

⁴ Ularning həmmisi Muqəddəs Rohqa toldurulup, Roh ularoqa söz ata qilixi bilən ular namələum tillarda səzligili turdi. ■

□ **1:26 «andin ular bu ikki kixigə qək taxliwidi, qək Mattiyaska qıkti. Xuning bilən u on bir rosul bilən bir qatardin orun aloqan hesablandi»** — «on ikkinçi rosul» degən tema toqıruluk «qoxumqə söz»imizdə tohtilimiz. □ **2:1 ««orma heyət» künining waqti-saiti toxqanda,...»** — yaki «orma heyət küni əməlgə axuruloqanda,...». Bu tərjimə toqıra bolsa «orma heyət küni»ning əzi birhil bexarət yaki «bexarətlik rəsim» bolidu. «Lawiylar»diki «qoxumqə söz»imizdiki «heytlar» toqıruluk məzmunni kərüng. «Orma heyət» — «ötüp ketix heyti»din keyinki əllikinçi küni kelidioqan heyət, xunglaxqa bəzi waqıtlarda grek tilida «Əllikinçi kündiki heyət» («pentekost») dəp atilidu (bəlkim Mayning bexi ətrapida). ■ **2:1** Law. 23:15; Qan. 16:9; Ros. 1:14. ■ **2:4** Mat. 3:11; Mar. 1:8; 16:17; Luqa 3:16; Yh. 14:26; 15:26; 16:13; Ros. 10:46; 11:15; 19:6.

⁵ U qaʻoʻda, asman astidiki barlik ʻallerdin kalgan nuroʻun ihlasmən Yəhudiylar ʻerlarmu Yerusalemda turuwatkanidi. □

⁶ Əmdi *etikadqilarning* bu awazi anglinip, top-top adəmlər xu yərgə jəm boluxti həmdə *etikadqilarning* əzliri turuxluk jaydiki tillarda səzlixiwatkanlikini anglap, tengirkaʻp kəlixiti. □

⁷ Ular həyran bolup təjjüplinip:

— Karanglar, səzlixiwatkanlarning həmmisi Galiliyəlikləruʻu?

⁸ Qandaklarqə ularning bizning ana yurtimizdiki tillirimizda səzlixiwatkanlikini anglawatkandimiz?

⁹ Arimizda Partiyalar, Medialar, Elamlar, xundakla Mesopotamiyə, Yəhudiyə, Kapadokiya, Pontus, Asiya,

¹⁰⁻¹¹ Frigiyə həm Pamfiliyə, Misir, Liwiyaning Kurinigə yekın jayliridin kəlgənlər, xuningdək muxu yərdə musapir bolup turuwatkan Rim xəhīridin kəlgənlər — Yəhudiylar bolsun, Təwrat etikadiqə kirgənlər bolsun, Kretlar wə Ərəblər bolsun, həmmimiz ularning Hudaning

□ 2:5 «U qaʻoʻda, asman astidiki barlik ʻallerdin kalgan nuroʻun ihlasmən Yəhudiylar ʻerlarmu Yerusalemda turuwatkanidi» — muxu ʻerlər bəlkim həytni təbrikləxkə kəlgənidi. □ 2:6 «Əmdi etikadqilarning bu awazi anglinip, top-top adəmlər xu yərgə jəm boluxti...» — «awaz» degən səz toʻqruluk üq qūxənqə bar: (1) 2-ayəttə tilqə elinqan «asmandin (qūxkən)... awaz»; (2) tərjimimizdək, barlik etikadqilar naməlum til bilən Hudani mədhīyəligən qong awazi; (3) grek tilida bəzi waqıtta «awaz» degən səz «həwər»ni bildürgəqkə, muxu yərdiki «awaz» «nuroʻun adəmlərnin tuyuksiz kəp tillarda səzlixiwatkanliqi toʻqrisidiki həwər»ni bildürūximu mumkin.

qiloqan uluq amallirini bizning ana tillirimizda sozlawatkanlikini anglawatimiz! — deyixti.

¹² Ular hang-tang kelip alakzadilik bilən bir-birigə:

— Bu zadi kandak ixtu? — deyixti.

¹³ Emma bezilər:

— Bular yengi xarab bilən obdanla məst bolup qaptu! — dəp məshirə kilixti.

Petrusning qüxändürüxi, Əysa Məsihi ni jar kilixi

¹⁴ Emma Petrus qaloqan on birəylən bilən orni-din turup, awazini kətürüp kəpçilikkə mundak dedi:

— Əy Yəhudiyədikilər wə Yerusalemda barliq turuwatqanlar! Bu ix silərgə məlum boluqayki, sozliringə kulak selinglar!

¹⁵ Bular silər oyliqandək məst əməs, qünki hazır pəkət ətigən saət tokkuz boldi. □

¹⁶ Əməliyəttə bu dəl Yoel pəyoqəmbər arqilik aldin eytiloqan xu ixtur:

¹⁷ — «Huda mundak dedi:

«Mən ahirki künlərdə Öz Rohimni barliq ət igiliri üstigə kuyimən;

Siləring oqul-qizliringlar wəhiylik bexarət yətküzidu,

Siləring yigitliringlar oqayibanə alamət kərünüxlərnə kəridu;

□ **2:15 «hazır pəkət ətigən saət tokkuz boldi»** — Yəhudiylarning wəqit əlqimi boyiqə «künning üqinqi saiti».

Silerning keriliringlar alamət qüxlərni kəridu;□ ■

18 Bərħək, xu künlərdə kullirim üstigimu, dedəklirim üstigimu Rohimni quyimən, ular bexarət yətküzidu.□

19 Mən yukirida asmanlarda karamət ixlar, təwəndə, zeminda məjizilik alamətlərni, Kan, ot, is-tütək tüwrüklirini kərsitimən.

20 Rəbning uluq həm karamət-xərəplik küni bolmişuqə,

Kuyax karangqulukqa,
Ay qanqə aylandurulidu.■

21 Həm xu qaoqda xundaq əməlgə axuruliduki, Rəbning namini qakirip nida kılqanlarning həmmisi kutkuzulidu».□ ■

22 Əy Israillar, muxu sözlərni anglanglar. Nasarətlik Əysa bolsa, Huda aranglarda u arqilik kərsətkən kudrətlik əməllər, karamətlər

□ **2:17 «Mən ahirkı künlərdə öz Rohimni barlik ət igiliri üstigə quyimən»** — «ahirkı künlər» yaki «ahir zaman» adəttə Injil dəwrining əzini kərsitidu; demək, Məsihning birinçi qetim dunyaqə kelixidin tartip ikkinçi qetim kelixigiqə bolqan waqitni kərsitidu. «Rohimni» grek tilida muxu yərdə «Rohimdin» degən səz bilən ipadilinidu. ■ **2:17** Yəx. 44:3; Əz. 11:19; 36:27; Yo. 2:27-29; Zək. 12:10; Luka 2:36; Yh. 7:3; Ros. 10:45; 21:9. □ **2:18 «xu künlərdə kullirim üstigimu, dedəklirim üstigimu Rohimni quyimən...»** — «Rohimni» grek tilida muxu yərdə «Rohimdin» degən səz bilən ipadilinidu. ■ **2:20** Yo. 2:10, 31; 3:15; Yəx. 13:10; 24:23; Am. 8:9; Mat. 24:29; Wəh. 6:12-13 □ **2:21 «...həm xu qaoqda xundaq əməlgə axuruliduki, Rəbning namini qakirip nida kılqanlarning həmmisi kutkuzulidu»** — (17-21-ayət) «Yo.» 2:28-32ni kəring. ■ **2:21** Yo. 2:30-32; Rim. 10:13.

wə məjizilik alamətlər bilən silərgə təstikliqan bir zat — bu ixlar həmminglaroqa məlum —

²³ u kixi Hudaning bekitkən məqsiti wə aldin'ala bilixi boyiqə satkunlukka uqrap tutup berilgəndin keyin, silər uni Təwrat qanunisiz yürgən adəmləning qoli arqilik krestləp ɵltürgüzdüglar. □ ■

²⁴ Ləkin Huda uni ɵlümning azablarning ilkidin azad qilip qayta tirildürdi. Qünki ɵlümning uni tutkun qilixi hərgiz mumkin əməs. ■

²⁵ Dawut *Zəburda* u toqruluk mundak aldin eytkən:

«Mən Pərwərdigarni hərdaim kəz aldimda kərüp keliwatimən;

U ong yenimda boluqaqqa,

Mən hərgiz təwrənməymən. ■

²⁶ Xunga mening qəlbim huxallandi,

Mening tilim xadlinip yayridi;

Mening tenim ümid-arzu iqidə turidu;

²⁷ Qünki Sən jənimni təhtisarada qaldurməysən,

Xundakla Səning Mukəddəs Boluququngoqa qir-ixlərni kərgüzməysən.

²⁸ Sən mənə həyat yollirini kərsətkənsən;

Huzurung bilən meni xad-huramliqka tolup taxkuzisən». □ ■

□ **2:23** «Təwrat qanunisiz yürgən adəmlər»... — muxu yərdə yat əlliklər, bolupmu rimliklarni kərsitidu. ■ **2:23** Ros. 4:28; 5:30. ■ **2:24** Ros. 10:40. ■ **2:25** Zəb. 16:8-11 □ **2:28** «...Sən mənə həyat yollirini kərsətkənsən; huzurung bilən meni xad-huramliqka tolup taxkuzisən». — (25-28-ayət) «Zəb.» 16:8-11ni kərüng. ■ **2:28** Zəb. 16:8-11

29 Kerindaxlar, mən atimiz *padixah*, Dawut toqirulux heq ikkilənməy xuni eytimənki, u əldi wə uning kəbrisi bügünki künqiqə arimizda bar.

■
30 Əmdi u pəyoələmbər bolup, Hudaning uning təhtigə olturuxka öz puxtidin birəylənni turəuzuxka kəsəm bilən wədə bərgənlikini bilətti. □ ■

31 U Məsihning *əlgəndin keyin* tirildürüldioqinini aldin'ala kərüp yətkən wə bu munasiwət bilən Məsihning təhtisarada qaldurulmaydioqinini wə tenining qiriməydioqinini tiləa aloqan. ■

32 Huda dəl bu Əysani əlümdin tirildürdi, wə həmmimiz bu ixning guwahqilirimiz. ■

33 U Hudaning ong yenida xan-xərəp iqidə olturəuzulup, xundaqla Ata wədə kילוan Mukəddəs Rohni qəbul qilip, hazır kərüwatқан həm anglawatқанliringlarni təküp *bizlərgə* qüxürdi. □ ■

34-35 Qünki Dawut əzi ərxkə qikқан əməs; lekin u munu səzlərn *Zəburda* eytkən: —

«Pərwərdigar mening Rəbbimgə eyttiki: —

«Mən sening dүxmənliringni təhtipəring qilmioquqə,

■ 2:29 1Pad. 2:10; Ros. 13:36.

□ 2:30 «**öz puxtidin**

birəylən...» — grek tilida «uning qatirikidind qikқandind birəylən...».

■ 2:30 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Luқа 1:32; Ros. 13:23; Rim. 1:3; 2Tim. 2:8.

■ 2:31 Zəb. 16:10; Ros. 13:35.

■ 2:32 Yh. 15:27; Ros. 1:8.

□ 2:33 «**xundaqla Ata wədə kילוan Mukəddəs Rohni qəbul qilip,...**» —

yaki «xundaqla Atidind Mukəddəs Roh ata qilix wədisini tapxuruwelip,...».

■ 2:33 Ros. 1:4; 5:31; 10:45; Fil. 2:9.

Mening ong yenimda olturoqin!»». □ ■

³⁶ Xuning üqün, pütkül Israil jəmətidikilər xuni kət'iy bilsunki, Huda silər krestligən dəl uxbu Əysani həm Rəb həm Məsih kılıp tiklidi!».

³⁷ Bu sözlər angliqanlarning yürikigə sanjiloqandək kattik təkən bolup ular Petrus wə baxka rosullardin:

— I kerindaxlar, undakta biz nemə kılıximiz kerək? — dəp soraxti. ■

³⁸ Petrus ularqa: — Towa kilinglar, hərbinglar Əysa Məsihning namida gunahlinglarning kəqürüm kılınıxi üqün qəmüldürüxnı qobul kilinglar wə xundak kilsanglar Hudaning iltipati bolqan Mukəddəs Roh silərgə ata kılınıdu.

³⁹ Qünki bu wədə silərgə wə silərnıng baliliringlarqa, yırakta turuwatqanlarning həmmisigə, yəni Pərwərdigar Hudayimiz əzigə qaqıroqanlarning həmmisigə ata kılınıdu. □ ■

⁴⁰ Petrus yənə nuroqun baxka sözlər bilən ularni agahlandırurp ularqa:

— Silər əzünqlarnı bu iplas dəwrđin kütquzunglar! — dəp jekilidi.

⁴¹ Xuning bilən unıng sızını qobul kılınqlar qəmüldürülüxti. Xu küni *jamaatkə* qoxuloqanlar

□ **2:34-35 «Pərwərdigar mening Rəbbimgə eyttiki: — «Mən senıng düxmənlıngnı təhtipəring kılmiqıuqə, Mening ong yenimda olturoqin!»»** — «Zəb.» 110:1. ■ **2:34-35**

Zəb. 110:1; 1Kor. 15:25; Əf. 1:20; İbr. 1:13. ■ **2:37**

Zək. 12:10; Luqa 3:10; Ros. 9:6; 16:30. □ **2:39**

«bu wədə silərgə wə silərnıng baliliringlarqa, yırakta turuwatqanlarning həmmisigə, yəni Pərwərdigar Hudayimiz əzigə qaqıroqanlarning həmmisigə ata kılınıdu» — «bu wədə» Mukəddəs Rohnı kərsitidu. ■ **2:39** Yo. 2:30-32; Əf. 2:13.

üq mingqə xixi idi.

⁴² Ular əzlrini izqıl həlda rosullarning təlimigə, *etikadqilarning birlik-həmdəmligigə*, nanni oxtuxқа wə dualarəqa beqixlidi. □

Etikadqilar arisidiki inaklıq

⁴³ Wə qorkunq ularning hərbirining üstigə qüxti wə rosullarning wasitisi bilən nuroqun karamətlər wə məjizilik alamətlər yüz bərdi. ■

⁴⁴ Pütün etikadqilar dawamlıq jəm bolup billə yaxap, barlıqını ortaq tutuxti.■

⁴⁵ Ular mal-mülüklirini setip, pulini hərkimning ehtiyajıqə qarap həmmisigə təksim kılıxatti. ■

⁴⁶ Ular hər küni ibadəthana həylisıqə bir niyətə jəm boluxatti, öy-öylərdə huxal-huramlıq wə aq kəngüllük bilən ortaq oqızalinixip, nanni oxtup yeyixip, □

⁴⁷ Hudaqə mədhıyə oquxatti; ular pütkül həlayıqning izzitigə sazawər boldi. Rəb hər küni qutkuzuluwatqanlarını jamaətkə qoxatti.□ ■

□ **2:42 «etikadqilarning birlik-həmdəmliki»** — bu alahıdə mənıdə bolup, grek tilida «ortaklıq» degən söz bilən ipadilınu. Bu söz həm Huda bilən boləqan alaqını, həm etikadqilarning bir-biri bilən boləqan zıq alakısını wə Hudaning xapaıtidin ortaq nesıwə boluxni bildürıdu. «**nan oxtux**» — xübşısızki, ularning əysanıg ölümını hatırıləx üqün nan oxtuxını kərsıtu («Mat.» 26:26-28, «1Kor.» 11-bab, 17-34ni kərüng). ■ **2:43**

Mar. 16:17; Ros. 5:12. ■ **2:44** Qan. 15:4; Ros. 4:32.

■ **2:45** Yəx. 58:7; Ros. 4:35. □ **2:46**

«**ular hər küni ... aq kəngüllük bilən ortaq oqızalinixip, nanni oxtup yeyixip,...**» — 2:42diki ızahatni kərüng. □ **2:47**

«**...Rəb hər küni qutkuzuluwatqanlarını jamaətkə qoxatti**» — yaki «...Rəb hər küni qutkuzuluwatqanlarını ularning arısqə qoxatti». ■ **2:47** Ros. 5:14; 11:21.

3

Petrus bilən Yuhannaning tokur adəmni saqaytixi

¹ Bir küni ibadəthanida dua qilinidioğan waqıtta, yəni güxtin keyin saət üqtə, Petrus bilən Yuhannamu ibadəthanioğa qikip barəanidi. □

² Xu pəyttə bir tuoqma tokur adəmmu bu yərgə elip keliniwatkanidi. Hər küni, kixilər uni ibadəthanioğa kirgənlərdin sədikə tilisun dəp, ibadəthanidiki «Güzəl dərwaza» aldioğa əkelip qoyatti. ■

³ U Petrus bilən Yuhannaning ibadəthanioğa kirip ketiwatqinini kərüp, ulardin sədikə tilidi.

⁴ Petrus bilən Yuhanna uningoğa nəzirini saldi. Petrus uningoğa:

— Bizgə qara! — dedi.

⁵ U ulardin bir nərsə kütüp, kəzlrini üzməy qarap turatti.

⁶ Birək Petrus uningoğa:

— Məndə altun yaki kümüş yok; lekin qolumda barini sanga berəy. Nasarətlik Əysa Məsihning nami bilən, ornungdin turup mang! — dewidi, ■

⁷ uni ong qolidin tartip, yələp turquzdi. U adəmning put wə oxuq beoixliri xuan küqləndürülüp,

⁸ ornidin dəs turup mengixqa baxlidi. U mengip wə səkrəp, Hudağa mədhiyə okuğan həlda ular bilən billə ibadəthana həylisioğa kirdi.

⁹ Barlıq halayiq uning mengip Hudağa mədhiyə okuğanlıqini kərüp

□ **3:1 «saət üqtə»** — ibraniylarning waqti boyiqə «saət tokquzda». ■ **3:2** Yh. 9:8; Ros. 14:8. ■ **3:6** Ros. 4:10.

¹⁰ uning ibadathanidiki «güzəl dər waza» aldida sədikə tiləp olturidioqan həliki adəm ikənlikini tonup, uningda yüz bərginigə həyranuhəs bolup dang kətip kəlixti.

Petrusning ibadathanida eytkan səzliri

¹¹ *Sakayoqan kixi* Petrus bilən Yuhannaşa qing esilip turuwaloqanda, həyran boluxkan barliq həlk ularning yenioşa *ibadathanidiki* «Sulayman pexaywini» degən yərgə yügürüp kəlixti.

¹² Bu əhwalni kərgən Petrus halayiqkə mundak dedi:

— I Israillar! Bu ixkə nemanqə həyran bolisilər? Biz huddi öz küq-kudritimiz yaki ihlasmənlikimizgə tayinip bu adəmni mang-duroqandək bizgə nemanqə tikilip qaraysilər?

¹³ Əməliyəttə bolsa, ata-bowilirimizning Hudasi, yəni İbrahim, Ishaq wə Yakupning Hudasi Öz hizmətkari boləqan Əysani xan-xərəp bilən uluqliqan. Birak silər bolsanglar uni *rimliklarəşa* tutup bərdinglar; andin *waliy* Pilatus uni koyup berixni həküm qiləqandin keyin, silər Pilatusning aldida uningdin tenip rət qilixtinglar. □ ■

¹⁴ Mana silər Mukəddəs wə Həkkaniy Boluquqidin tenip, uni rət kilip *Pilatustin*

□ **3:13** «ata-bowilirimizning Hudasi, yəni İbrahim, Ishaq wə Yakupning Hudasi öz hizmətkari boləqan Əysani xan-xərəp bilən uluqliqan» — Məsihning «Pərwərdigarning hizmətkari» yaki «Pərwərdigarning kuli» süpiti ikənliki toqruluk bexarətlər «Yəx.» 42:1-18, 49-bab, 50:3-11, 52:13-53:12də kərüli du. ■ **3:13** Mis. 3:6,15; Mat. 27:20; Mar. 15:11; Luqa 23:18; Yh. 18:40.

uning ornioqa bir qatilni qoyup berixni tälöp kildinglar. ■

¹⁵ Xundak qilip, hayatlikni barlikqa Kältürgüqini öltürdünglar! Birak Huda uni ölümdin tirildürdi, biz mana buningoqa guwahqidurmiz. □ ■

¹⁶ Mana uning namioqa qilolan etikad arkilik, uning nami siler kerüwatkan wə tonuydioqan bu adəmgə dərman kirgüzdi; uning arkilik bololan etikad u kixini kəz aldinglarda səllimaza saq-salamət qildi.

¹⁷ Əmdi qerindaxlar, silerning wə xuningdək silerning baxliqliringlarningmu bu ixni oqəpləttə qilolanliqinglarni bilimən.

¹⁸ Lekin Huda barlik pəyoqəmbərlərnin aqzi bilən aldin'ala jakarliqanlirini, yəni uning Məsihinin azab-oqubət tartidioqanlikini xu yol bilən əməlgə axurdi. ■

¹⁹ Xuning üqün gunahinglarning eqürüwetilixi üqün hazir towa qilip yolliringlardin burulunglar! Xundak qilqanda, insanlarning jenini yengilanduridioqan pəsil-künlər Pərwərdigarning huzuridin qikip kelidu ■

²⁰ wə u siler üqün aldin tikləngən Məsih, yəni Əysani qexinglaroqa qaytidin əwətidu.

²¹ Hazirqə bolsa, Hudaning dəsleptiki zamanlardin tartip muqəddəs pəyoqəmbərlirining aqzi bilən eytkinidək, həmmə məwjudatlar yengilidioqan waqit kəlmigüqə, ərlər uni qəbul qilip,

■ **3:14** Luqa 23:18. □ **3:15 «Huda uni ölümdin tirildürdi»**

— grek tilida: «Huda uni ölgənlərdin tirildürdi». ■ **3:15** Ros.

1:8; 2:32. ■ **3:18** Yəx. 50:6; 53:5; Luqa 24:27. ■ **3:19** Ros.

2:38.

uningoʻta makan bolidu.

22 Musa dər wəkə mundak degənidi: — «Pərwərdigar Hudayinglar öz kərindaxliringlar arisidin manga ohxax bir pəyoʻəmbər turoʻuzidu. Uning silərgə eytkan barlik səzlrini anglap, uningota toluk itaət kilinglar kerək! ■

23 Qünki bu pəyoʻəmbərninɡ səzini angli-maydioʻanlarning hərbiri həlk kataridin üzüp taxlinidu». □

24 Dər wəkə, Samuil *pəyoʻəmbər* wə uningdin keyin kelip bexarətlərnı yətküzgən pəyoʻəmbərlərninɡ həmmisi bu künlər toʻqrisida aldin eytkan.

25 Silər bu pəyoʻəmbərlərninɡ pərzəntlirisilər wə Huda ata-bowanglar bilən tüzgən əhdinınɡ pərzəntliridursilər — bu əhdə boyiqə Huda İbrahimoʻta: «Sening nəslinɡ arkilik yər yuzidiki barlik ailə-jəmətlərgə bəht-bərikət ata kilingidu» dəp wədə bərgən. ■

26 Xunga Huda hərbiringlarnı öz rəzillikliringlardin qayturup, silərgə bəht-bərikət ata kiling üqün, hizmətkari Əysani

■ 3:22 Qan. 18:15-16, 19; Yh. 1:46; Ros. 7:37.

□ 3:23 «...Qünki bu pəyoʻəmbərninɡ səzini angli-maydioʻanlarning hərbiri həlk kataridin üzüp taxlinidu» — (22-23-ayət) «Qan.» 18:15-19). Bu bexarət Əysa Məsihnı kərsitidu, əlwəttə. U toʻqruluk «koxumqə səz»imizdə tohtilimiz.

■ 3:25 Yar. 22:18; Gal. 3:8.

turoquzup, uni awwal silərgə əwətti.□

4

Petrus bilən Yuhannaning aliy kengəxmidə sorak kəlinixi

¹ Petrus bilən Yuhanna halayıqqa gəp kəliwatqanda, kahınlar, ibadəthana qarawullirining baxlıqı wə Saduqiylar ularning yenioqa kelip qaldı.□

² Ular *rosullarning* halayıqqa təlim berixi, jümlidin «Əysaning wasitisi bilən əlgənlər tirildürülıdu» dəp jakarlıoını üqün intayin əsəbiyləxti.□

³ Ular ularni tutkun kəlip, ətisigiqə türmigə solap qoydı, qünki kəq kirip qaloqanıdı.□

□ **3:26 «Xunga Huda hərbinglarni öz rəzillikliringlardin qayturup, silərgə bəht-bərikət ata kəlix üqün, hizmətkari Əysani turoquzup, uni awwal silərgə əwətti»** — «... uni (Əysani)... **awwal** silərgə əwətti» — demək, Huda İbrahim bilən tüzgən əhdisi boyiqə İbrahimning nəsli boləqan Əysani «yər yüzidiki barlıq əllərgə bəht-bərikət ata kəlinixi üqün» əwətkəndə, uni barlıq əllərgə əwətxtin awwal Əz Yəhudiy həlkiqə əwətti. □ **4:1 «Saduqiylar»** — Yəhudiylarning bir məzhipi. Ular toqruluk «təbirlər»ni kəring. □ **4:2 «Ular rosullarning... «Əysaning wasitisi bilən əlgənlər tirildürülıdu» dəp jakarlıoını üqün intayin əsəbiyləxti»** — «əsəbiyləxti» yaki «qəzəpləndi». «Əlgənlər tirildürülıdu» degən gəp Saduqiylarni intayin qəzəpləndürgən bolsa kərek, qünki ular bu nuktiəqə kət'iy ixənməytti. □ **4:3 «Ular ularni tutkun kəlip, ətisigiqə türmigə solap qoydı...»** — «ularni» — Petrus, Yuhanna wə ularəqə esilip qing tutqan, saqaytiləqan tokur kixini kərsitidu (9-, 10-, 14-ayətni kəring).

4 Lekin jar kilinoqan söz-kalamni angliqanlarning köpi etikad kildi; xuning bilən etikad kילוan ərlərninğ sanila bəx mingoqa yətti.

5 Ətisi, *Yəhudiylarning kengəxmisidiki* baxlıklar, aqsakallar wə Təwrat ustazliri Yerusalemda toplandi.

6 Ularning arisida bax kahin Annas, Qayafas, Yuhanna, Iskəndər wə bax kahinning baxka jəmətidikilər bar idi.

7 Ular *Petrus bilən Yuhannani* arisioqa turoquzup: — Silər bu ixni kaysi küq-kudrətkə tayinip yaki kimning nami bilən kildinglar? — dəp soridi.■

8 Petrus Mukəddəs Rohka tolduruloqan halda ularoqa mundak dedi:

Həlkning həkümranliri wə Israilning aqsakalliri!

9 Əgər biz bügün bu tokur adəmgə kərsətkən yahxi əməl həm uning kəndak sakaytiloqanliki səwəblik sorakka tartiloqan bolsak,

10 silər wə pütkül Israil həlki xuni bilsunki, silər krestligən, əmma Huda əlümdin tirildürgən Nasarətlik Əysa Məsihning nami bilən, uning *küq-kudriti* arkilik bu kixi muxu yərdə ald-inglarda pütünləy sak-salamət turidu!

11 Bu Əysa bolsa, *mukəddəs yazmilarda pütülgəndək*, dəl silər tamqılar etibarsiz dəp taxliwətkən, birak burjek texi bolup tikləngən

■ 4:7 Mis. 2:14; Mat. 21:23; Ros. 7:27.

taxtur. □ ■

¹² Uningdin baxka heqkimdә nijatlik yok, qünki pütkül asman astida insanlar arisioqa tәkdim kilinoqan, Әysadin baxka bizni qutkuzidioqan heqkandak bir nam yoktur. ■

¹³ Petrus bilән Yuhannaning bu jüritini körgән hөkümranlar ularning okumioqan adәttiki adәmlәrdin ikәнlikini bilip, hөyran boluxti; ularning burun Әysa bilән billә bololanlikinimu bildi. □

¹⁴ Uning üstigә, sakayoqan heliki adәмning ularning yenida turuwatkanlikini körüp, ular heqkandak gәp yanduralmidi.

¹⁵ Xuning bilән hөkümranlar ularni kengәxmidin qikixka buyrudi. Andin bir-biri bilән mәslihәtlixip:

¹⁶ — Bularni kandak kilimiz? Qünki ularning wasitisi bilән heli körünәrlük möjizilik bir alamәt yüz bәrgәнliki pütkül Yerusalemdikilergә ayan boldi wә biz uni inkar kilixka amal-sizmiz. ■

¹⁷ Lekin bu ixning hәlk iqidә tehimu kәng yeyilip kәtmәsliki üqün, ularoqa bundin keyin bu adәмning namida heqkingә heqnemә

□ **4:11 «Bu Әysa bolsa, muqәddәs yazmilarda pütülgәndәk, dәl silәр tamqilar etibarsiz dәp taxliwәtkән, birak burjәk texi bolup tiklängән taxtur»** — «Zәb.» 118:2.

■ **4:11** Zәb. 118:22; Yәx. 28:16; Mat. 21:42; Mar. 12:10; Luqa 20:17; Rim. 9:33; 1Pet. 2:7. ■ **4:12** Mat. 1:21; Ros. 10:43; 1Tim. 2:5.

□ **4:13 «ularning okumioqan adәttiki adәmlәrdin ikәнliki...»** — «okumioqan» pütünlәy sawatsiz degәнlik әmәs, pәkәt (ularning közqarixida) Tәwratka xәrh berixkә salahiyiti yoklukini kәrsitidu. «Adәttiki» «heq alahidә tәbiyә körmigән» degән mәnidә. ■ **4:16** Yh. 11:47.

deməslikkə agah-təhdit salayli! — deyxiti.

¹⁸ Xuning bilən ularni qakirtip, bundin keyin Əysaning namida heq sözliməslik yaki təlim bərməslikni kət'iy buyrudi.

¹⁹ Lekin Petrus bilən Yuhanna:

— Hudaning aldida silərgə itaət qilix toqrimu yaki Hudaoqimu, buningoqa özünglar bir nemə dənglar! ■

²⁰ Əmma biz bolsaq, kərgən wə angliqanlirimizni eytmay turalmaymiz! — dəp jawab bərdi.

²¹ *Hökümranlar* bolsa halayiktin qorqup, ularni jazalaxka layiq səwəb tapalmay, ularoqa tehimu təhdit selip, koyup bərdi. Qünki halayiq bolqan wəkə tüpəylidin Hudani uluqliqanidi. ■

²² Qünki bu saqaytilix məjizilik alamiti kərsitilgən kixining yexi kiriktin axqanidi.

Jamaatning bir kəlbə, bir rohta dua qilixi

²³ Ular koyup berilgəndin keyin, öz həmrahlirining yenioqa kaytip kelip, bax kahinlar wə aqsakallarning qilqan sözlirini baxtin-ahir kəpçilikke ukturdi. □ ■

²⁴ Ular buni angliqanda, awazini bir niyət bir dil bilən Hudaoqa kətürüp mundaq nida kildi: — I Igimiz, Sən asman-zemin, dengiz-okyanlarni wə ulardiki barliq məwjudatlarni yaratqan Hudadursən. ■

■ 4:19 Ros. 5:29.

■ 4:21 Ros. 3:7, 8; 5:26.

□ 4:23 «öz

həmrahlirining yenioqa kaytip kelip...» — «öz həmrahliri» öz eyidikilərnə əməs, bəlki jamaəttikilərnə kərsitidu, əlwəttə.

■ 4:23 Ros. 12:12.

■ 4:24 Mis. 20:11

25 Sən Mukəddəs Roh bilən hizmətkaring boləqan Dawutning aʊzi arkilik mundak degənoqu:

«Əllər nemixka qukan salidu?

Nemə üqün bikardin-bikar suyikəst oylaydu? □ ■

26 Duniyadiki padixahlar səp tartip,

Əməldarlar yioqilixip,

Pərwərdigar wə Uning Məsihi bilən qarxilixka jəm boluxti». □ ■

27 — Qünki dər wəkə dəl bu xəhərdə Hərod həm Pontius Pilatus, yat əlliklər həm Israil həkliri birlixip, Sən məsihligən mukəddəs hizmətkaring Əysaʊqa qarxi qiqip toplanəqanidi, ■

28 xuning bilən küq-қudriting wə iradəng boyiqə Sən burunla nemining əməlgə axuruluxini bekitkən bolsang, ular xularni қiloqan. □

29 Əmdi i Pərwərdigar, ularning seliwatқан təhditlirini kərgəysən, қulliringni səz-kalamingni toluқ yürəklik bilən səzləp

□ 4:25 «Sən Mukəddəs Roh bilən hizmətkaring boləqan Dawutning aʊzi arkilik mundak degənoqu ...» — bəzi kona kəqürülmilərdə «Mukəddəs Roh bilən» degən səz tepilmaydu.

■ 4:25 Zəb. 2:1.

□ 4:26 «...Duniyadiki padixahlar səp tartip, əməldarlar yioqilixip, Pərwərdigar wə Uning Məsihi bilən qarxilixka jəm boluxti» — (25-26-ayət) «Zəb.» 2:1-2.

■ 4:26 Zəb. 2:1, 2.

■ 4:27 Mat. 26:3; Mar. 14:1; Luқа 22:2; Yh. 11:47.

□ 4:28 «küq-қudriting wə iradəng boyiqə...» — grek tilida: «қolung wə iradəng boyiqə...». «Sən burunla nemining əməlgə axuruluxini bekitkən bolsang, ular xularni қiloqan» — demək, muxu kixiləarning Hudaʊqa wə Uning Məsihiqə qarxi intayin yaman niyiti bolsimu, ularning Əysani əltürüwətkənliki bəribir Huda Əzining karamət pilanini əməlgə axurux üqün idi.

yötküzidiöan kılöaysän;

³⁰ kesällärni säkäytixkä kölungni uzitip, muköddös hizmätkaring Öysaning namida möjizilik alamötlär wä karamötlärni yaratkäysän.■

³¹ Ularning duasi ayaöıaxkanda, ular turojan yär täwrinip kötti. Ular hämmisi Muköddös Rohkä toldurulup, Hudaning söz-kalamini yüröklik sözlöp yöküzüxkə baxlıdi.■

Etikadqilarning pul-mallirini ortaq kılıxi

³² Top-top etikadqilar bir jan-bir dil, bir mäxsättä idi. Heqkim özigä tällük pul-melini «özümning» demöytti, bälki hämmisigä ortaq idi. ■

³³ Rosullar zor köq-küdrät bilän Rəb Öysaning tirilgänlikigä guwahlik berätti. Hudaning zor mehri-xəpkiti ularning hämmisining üstigä köndi.

³⁴ Ularning arisidikilärning heqnemigä hajiti qüxmöytti. Qünki yär-zemin, öy-jay igidarlıri bolöjanlar ularni setip, pulini elip kelip

³⁵ rosullarning ayioıi aldiöa köyatti; andin hərkimning ehtiyajioıa körap təkşim kılınatti.■

³⁶ Ularning iqidə Lawiy köbilisidin bolöjan, Siprusta tuöulojan Yüsüp isimlik birsi bar idi (rosullar uni Barnabas, yäni «Rioıbötöldürgüqi

■ 4:30 Mar. 16:17.

■ 4:31 Ros. 16:26.

■ 4:32 Ros. 2:44;

1Pet. 3:8.

■ 4:35 Yəx. 58:7.

ooqul bala» döp atioqan); □

³⁷ uningmu bir parqə etizi bar idi; u xu yolda uni setip, pulini elip rosullarning ayioqi aldioqa tapxurdi.

5

Ananiya bilən Safira

¹ Əmdi Ananiyas isimlik yənə bir adəmmu ayali Safira bilən bir parqə yerini satti. □

² Ananiyas pulning bir kismini özigə qaldurdi, yəni bir kismini elip kelip, rosullarning ayioqi aldioqa koydi. Ayalimu buningdin toluk həwərdar idi. □

³ Birəq Petrus uningə:

— Ananiyas, nemixka kəlbinqni Xəytanning ilkiqə tapxurup, Muqəddəs Rohka yaloqan

□ **4:36 «ularning iqidə Lawiy qəbilisidin boləqan, Siprusta tuəquloqan Yüsüp isimlik birsi bar idi... Barnabas.. döp atioqan»** — Barnabas Lawiylik boləqəqka, bəlkim ibadəthanida ixligənidi. □ **5:1 «Ananiyas isimlik yənə bir adəm...»**

— «Ananiyas» bəlkim ibraniy tilidiki «Hənaniya» degəning grek tilidiki xəkli boluxi mumkin. □ **5:2 «Ananiyas pulning bir kismini özigə qaldurdi, yəni bir kismini elip kelip, rosullarning ayioqi aldioqa koydi. Ayalimu buningdin toluk həwərdar idi»** — bu ixka qariqanda, ularning məqsiti əzlidirining sehiylikini kəz-kəz kilip: «Mana biz baxqilarəqa ohxax həmmə nərsimizni Hudaning yoliqə beəqixliduk» degən bolsimu, ləkin ular yər satqan pulning bir kismini yər satqan pulning həmmisi, döp yaloqan eytkənidi.

eytip, yər satqan pulning bir qismini özünggə qaldurdung?□

⁴ Yər setilmioqanda, seningki əməsmidi? Setiloqandin keyin, pulmu öz ihtiyaringda bolmamti? Xundak turukluk, nemixka qelbingdə bu ixni niyət qilding? Sən insanlaroqa əməs, bəlki Hudaqa yaloqan eyting! — dedi.

⁵ Ananiyas bu sözlərni angliqan haman yikilip jan üzdi. Bu ixni angliquqilarni kattik qorkunq basti.

⁶ Əmdi yax yigitlər ornidin turup jəsətni kəpənləp, sirtka apirip dəpnə kildi.

⁷ Təhminən üq saəttin keyin, *Ananiyasning* ayali kirip kəldi; biraq u bolqan wəqədin həwərsiz idi.

⁸ Petrus uningdin:

— Manga eytkin, silər yərni muxu puloqa sattinglarmu? — dəp soridi.

— Xundak, muxunqilik puloqa sattuk, — dəp jawab bərdi u.

⁹ Petrus:

— Silər nemə üqün Muqəddəs Rohni sinaxka til biriktürdünglar? Qara, eringni dəpnə kilip kəlgənlərning putliri ixik tüwidə turidu, ular senimu əketidu! — dedi.

¹⁰ Umu xuan uning ayaqliri aldioqa yikilip, jan bərdi. Həliki yax yigitlər kirip, uning əlgənlikini kərđi; ular unimu elip berip erining yenioqa dəpnə kildi.

¹¹ Pütün jamaətni, xundakla bu ixni an-

□ 5:3 «nemixka qelbingni Xəytanning ilkiqə tapxurup,...?» — grek tilida «nemixka Xəytan qelbingni tolduroqanki...?» degən sözlər bilən ipadiliniđu.

gliolanlarning hər birini qattik qorkunq basti.

Rosullar kersatkən mejjizilər

¹² Rosullarning keli arkilik hək iqidə nurojun mejjizilik alamətlər wə karamətlər kersitildi. (Barliq *etikadqilar* bir niyətə bolup ibadəthanidiki «Sulayman pexaywini»da daim jəm bolatti. ■

¹³ Biraq baxka kixilər ularqa koxuluxka jür'ət kilalmaytti; əmma halayiq ularni intayin hərmətləytti.

¹⁴ Xundaqtimu, etikad kילוуқilar barqanseri kəpiyip, həm ərlər həm ayallar top-top bolup Rəbgə koxuloqili turdi).

¹⁵ Xuning bilən kixilər hətta Petrus ötüp keti-watqanda heqbolmiqanda uning sayisi bolsimu üstigə qüxsun dəp, kesəllərni koqilarqa elip qikip kərpə wə zəmbillərgə yatquzup koyatti.

¹⁶ Yənə top-top kixilər Yerusalem ətrapidiki xəhər-yezilərdin kesəllərni wə napak roqlar qarplixiwaloqan kixilərni elip kelətti. Ularning həmmisi saqiyp kaytixatti.■

Rosullarning ziyankəxlikkə uqrixi

¹⁷ Bax kaqin wə uning tərəpdarliri, yəni Saduqiyy məzhəpidikilər kozoqilip bu ixlarqa qəzəplinip, ¹⁸ rosullarni tutkun qilip, kamakxaniqə kamidi.

□

■ 5:12 Mar. 16:17; Ros. 2:43.

■ 5:16 Mar. 16:17;

Ros. 8:7; 16:18; 19:12.

□ 5:18 «rosullarni tutkun qilip,

qamakxaniqə kamidi» — muxu yərdiki «qamakxana» grek tilida «ammiwiyy türmə» degən səz bilən ipadilinidu.

19 Lekin xu keqə, Rəbning bir pərixlisi qaməxhanining dərwezilirini eqip, rosullarni elip qikip, ularə:■

20 — Silər ibadəthana həylisioqə kirip, halayikqə bu həyatlik toqrisidiki həmmə sözləni jakarlanglar — dəp tapilidi.

21 Rosullar bu sözni anglap, tang atqanda ibadəthana həylisioqə kirip, kixilərgə təlim berixkə baxlidi.

Bax kahin wə uning tərəpdarliri kəlgəndə, aliy kengəxmidikilər wə Israillarning barlik əksəkallirini jəm boluxkə qakirdi. Andin *rosullarni* elip kəlsun dəp qaməxhanioqə adəm əwətti.

22 Lekin sipahlar zindanoqə yetip baroqanda, rosullarning u yərdə yoqlukini bayqap kaytip berip, kengəxmidikilərgə:

23 — Biz barsək, zindan məhkəm takəklik turuptu, qarawullarmu dərwezilirida kəzəttə turuptu. Lekin dərwezilarni eqip qarisək, iqidə birmu adəm yoq! — dəp məlumat bərdi.

24 Bu həwəni angliqan ibadəthanidiki *məs'ul* kahin həm qarawullarning baxliki wə bax kahinlar: — «Əmdi bu ix zadi qandək bolup ketər?» deyixip əlakzadilikkə qəmdi.

25 Dəl xu qaoqda, bir kixi kirip:

— Qaranglar, silər zindanoqə qamioqan adəmlər ibadəthana həylisida turup halayikqə təlim beriwatidioq! — dəp həwər kildi.

26 Buning bilən, həliki qarawullar baxliki sipahlirini baxlap berip, *rosullarni* elip kəldi. Biraq ular halayik bizni qalma-kesək kilixi

■ 5:19 Ros. 12:7; 16:26.

mumkin döp kórqup, ularoqa zorluk ixlätmidi. ■

²⁷ Ular *rosullarni* elip kəlgəndin keyin, ularni kengəxmidikilər aldida turəuzdi. Bax kahin ularni sorak kılıp:

²⁸ — Biz əsli siləрни bu namda kixilərgə təlim bərmənglar, döp kattik agahlandıroqanıduq. Ləkin mana, silər yənə xu təliminglar bilən pütkül Yerusalemnı kaplıdinglar həmdə bu kixining qan kərzini bizgə artmaqçı boluwatisilər! — dedi. □ ■

²⁹ Ləkin Petrus wə *baxqa* rosullar jawab berip mundak dedi:

— İnsanoqa əməs, Hudaqa itaət kılıx kerək! ■

³⁰ Silər tutup yaoqaqqa esip öltürgən Əysanı, atabowimizning Hudası tirildürdi. □ ■

³¹ Huda İsrail həkini towa kılıxqa wə gunaqlirining kəqürülilikə muyəssər kılıx üqün, uni uluqlap Yetəkçi həm Kutkuzoquçı süpitidə Özining ong yenioqa kətürüp olturozdi. ■

³² Biz bu ixlaroqa guwahqılargı; xundakla Huda Özigə itaət kıləuqıllaroqa ata kıləan Mukəddəs Rohmu bu ixlaroqa guwahqidur. ■

³³ Ular bu sözləрни anglap kəlbigə sanjiləandək bolup *rosullarni* öltürükke məslihətləxti.

³⁴ Ləkin kengəxmə iqidə pütün həkning hərəmitigə sazawər boləan Pərisiy məzhıpidiki

■ 5:26 Mat. 21:26; Ros. 4:21. □ 5:28 «**silər...bu kixining qan kərzini bizgə artmaqçı boluwatisilər!**» — kizik ix xuki, Yəhudiy aqsakallirining tili «Əysa» deyixkə kət'iy barmaydu.

■ 5:28 Ros. 4:18. ■ 5:29 Ros. 4:19. □ 5:30 «**...yaoqaqqa esip öltürgən Əysa**» — grek tilida «...dərəhkə esip öltürgən Əysa». ■ 5:30 Qan. 21:23; Ros. 3:15; 10:39; 13:29; 1Pet. 2:24.

■ 5:31 Ros. 2:33; 3:15; Fil. 2:9. ■ 5:32 Yh. 15:27; Ros. 2:4.

Gamaliyəl isimlik bir Təwrat əlimasi bar idi. U ornidin turup:

— Ularni birdəm sirtka qikirip turunglar, — dəp buyrudi.

³⁵ Andin u *kengəxmidikilərgə* mundaq dedi:

— Əy Israillar, silər bu kixilərnı bir tərəp qilixta əzünglarəqa ehtiyat qilinglar!

³⁶ Ilgiri, həliki Təwdas isimlik əzini qong tutup otturiəqa qikkanidi. Uningəqa təhminən tət yüz adəm qoxuldi. Biraq u əzi əltürüldi wə barliq əgəxkūqiliri tarkilip ketip, uning ixi yəqqa qikti.

□ ■

³⁷ Andin keyin nopus tizimlax künliridə, Galiliyəlik Yəhədamu bax kətürüp qikip, bir top kixini toplaş əzigə əgəxtürgən. Umu yəkitilip, barliq əgəxkūqilirimu tarkitiwetilgən.

³⁸ Əmdi silərgə nəsihətim xuki: Bu kixilər bilən karinglar bolmisun! Ularni ihtiyariəqa qoyup beringlar. Qünki əgər bu ekim yaki bu ix pəkət insandin kəlgən bolsa, jəzmən yəqqa qikidu. ■

³⁹ Lekin əgər Hudadin bolsa, silər ularni yəkitalmaysilər! Hətta əzünglar Hudaəqa hujum qiloquqilar bolup qikisilər! ■

⁴⁰ Aliy kengəxmidikikilər nəsihətni qəbul kildi; ular rosullarni qakirtip kirip, ularni qamqilitip, ularəqa hərgiz əysaning namida səzliməslikni agahlandurdi. Andin ularni qoyup bərđi.

⁴¹ Rosullar əmdi kengəxmining otturisidin qikip,

□ **5:36 «biraq u əzi əltürüldi...»** — «u ... əltürüldi» — xübhəsizki, u rimlik küqlər tərpidin əltürüldü. Təwdasning isyani Rim imperiyəsigə qarxi boləqan bolsa kerək. ■ **5:36** Ros. 21:38. ■ **5:38** Pənd. 21:30; Yəx. 8:10; Mat. 15:13. ■ **5:39** Ros. 9:5; 23:9.

əzlrining mubarək nam üçün horluk azabi qekixkə layik kərülgənlikidin xadlandi. □ ■

⁴² Ular yənıla hər küni ibadəthana həylisida wə əymu-əy berip təlim berixtin wə «Əysa — Məsihdur!» degən hux həwərnı jakarlaxtin heq tohtimidi. □

6

Jamaatning əməliy hizmətlirigə tallanojan yəttə kixi

¹ Xu künlərdə, muhlislarning sani baroqanseri kəpiyip, grekqə səzləydiqan Yəhudiylar yərlik ibraniy kərindaxlarqə: — Kündilik ozuk-tülük təksim kilinixta arimizdiki tul ayallar etibarqə elinmidi, dəp narazilik bildürüxti. □

² Xunga, on ikkiylən pütkül muhlislarnı qaqirip yiqip, ularqə mundak dedi:

□ **5:41** «.. **əzlrining mubarək nam üçün horluk azabi qekixkə layik kərülgənlikidin xadlandi**» — muxu yərdə «mubarək nam» grek tilida pəkət «nam» degən bilənla ipadilidı. Qünki xu qaoqdiki etiqadqilar üçün pütkül dunyada pəkət birla «nam», yəni Əysaning nami məwjut idi. ■ **5:41** Mat. 5:12.

□ **5:42** «**wə «Əysa — Məsihdur!» degən hux həwərnı jakarlax...**» — yaki «wə hux həwər bolqan Əysa Məsihni jakarlax...». □ **6:1** «**grekqə səzləydiqan Yəhudiylar**» — grek tilida «grekləxtürülgənlər». «**yərlik ibraniy kərindaxlar**» — demək, ibraniy tilida səzləydiqan etiqadqilar.

— Bizning Hudaning söz-kalamini yetküzüx hizmitini taxlap qoyup, ozuk-tülük təksim qilix bilən bolup ketiximiz toqra bolmaydu. □ ■

³ Xuning üqün, i kerindaxlar, aranglardiki nam-abruyi bar; Mukəddəs Rohқа wə danalıqқа toloqan yəttə kixini iləp tallanglar, wə biz ularni bu ixka məs'ul qilimiz. ■

⁴ Biz bolsaq, özimizni dua qilix wə söz-kalamning hizmitidə boluxқа beoixlaymiz.

⁵ Bu məslihət halayıqning həmmisini hux kildi. Xuning bilən ular iman-ixənqkə wə rohқа toloqan Istipan isimlik bir adəmni tallidi, wə yənə Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas həmdə burun Təwrat etiqadioğa kirgən Antakyalıq Nikolasni tallap, ■

⁶ ularni rosullarning aldioğa elip qikti. Rosullar ularning *bu hizmətni qilixi üqün* qollirini ularning üstigə təgküzüp turup, dua qilixti. □ ■

⁷ Wə Hudaning söz-kalami dawamlıq tarkaldi; Yerusalemdiki muhlislarning sanımu barqanseri zor dərjidə kəpəydi. Nuroqun kahınlarmu *Məsih*, etiqadioğa itaət qilixқа

□ **6:2 «ozuk-tülük təksim qilix bilən bolup ketiximiz toqra bolmaydu»** — «ozuk-tülük təksim qilix» grek tilida «dastihanlarda kütüx» deqən söz bilən ipadilinidu. ■ **6:2** Mis. 18:17.

■ **6:3** Qan. 1:13; Ros. 1:21; 16:2; 1Tim. 3:7. ■ **6:5** Ros. 11:24; 21:8.

□ **6:6 «Istipan isimlik bir adəm... yənə Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas həmdə burun Təwrat etiqadioğa kirgən Antakyalıq Nikolasni tallap, ularni rosullarning aldioğa elip qikti»** — kizik yeri xuki, tallanqanlarning həmmisinining ismliridin «grekləxkən Yəhudiylar» ikənliki bilinip turatti. ■ **6:6** Ros. 1:23; 8:17; 13:3; 1Tim. 4:14; 5:22; 2Tim. 1:6.

kirixiwatatti. □ ■

Istipanning tutkun qilinixi

⁸ Wə Istipan *Hudaning* mehır-xəpkiti wə küq-kudritigə toloqan bolup, həlk iqidə karamətlər wə zor məjizilik alamətlərni kərsətti.

⁹ Birak «Kulluktin qıkkən hərlər» dəp ataloqan sinagotiki bəzilər, yəni Kurini wə Iskəndəriyə xəhərliri wə Kilikiyə həm Asiya əlkilliridin kəlgən bəzi *Yəhudiylar* Istipanə qaxri qıqip, uning bilən munazirə qilixka baxlidi.

¹⁰ Lekin ular u səz qiloqanda uningda boləqan danalix wə rohka taqabil turuxka amalsiz qaldı. ■

¹¹ Buning bilən ular bəzi adəmlərning aozini maylap:

— Biz bu adəmning Musa wə Hudaə qarita kupurluq səzligənlikini angliduk, — degənni ularning aozioqə saldı. ■

¹² Ular muxundaq qilip halayikni, aqsakallarni wə Təwrat ustazlirini kutratti; andin Istipanning aldini tosup uni tutkun qilip, aliy kengəxmigə elip bardı.

¹³ Ular sahta guwahqilarni otturioqə qikirip mundaq degüzdi:

□ **6:7** «Nuroqun kahinlarmu Məsih etiqadioqə itaət qilixka kirixiwatatti» — «Məsih etiqadioqə» grek tilida pəqət «etiqadka» deyilidu. ■ **6:7** Ros. 19:20. ■ **6:10** Mis. 4:12; Yəx. 54:17; Luqa 21:15. ■ **6:11** Mat. 26:59.

— Bu adəm bu mukəddəs jayoğa wə Təwrat qanunioğa qarxi sözləni kilixtin tohtimaydu. □

¹⁴ Qünki biz uning həliki Nasarətlik Əysa toqruluk: «U bu jayni wəyran qilidu wə Musa pəyoqəmbər bizgə tapxuroqan ən'əniwi qaidə-yosunlirimizni əzgərtidu!» degənlikini angliduk. □

¹⁵ Kengəxmidə olturoqanlarning həmmisi Istipanoğa kəz tikip qarinqinida, uning qirayining pərixtingkidək parkirək ikənlikini kərđi.

7

Istipanning guwahliki

¹ Bax kaqin Istipandin:

— Bularning eytkanliri rastmu? — dəp soridi.

² Istipan mundak jawab bərđi:

— Kərindaxlar wə ata-bowilar, səzümgə kulak selinglar! Atimiz İbrahim tehi Mesopotamiyə rayonida turuwatqanda, yəni Həran xəhirigə kəqüp makanlixixtin ilgiri, xan-xərəpning Igisi Huda uningə ayan bolup:

³ «Sən əz yurtung wə uruk-jəmətingdin ayrilip qikip, Mən sanga kərsitidioqan zeminoğa barəqin» degənidi. ■

⁴ Buning bilən u Kaldiyləning zeminini taxlap, Həran xəhirigə berip olturaqlaxti. Atisi

□ **6:13 «bu adəm bu mukəddəs jayoğa wə Təwrat qanunioğa qarxi sözləni kilixtin tohtimaydu»** — «mukəddəs jay» ibadəthanini kərsitidu. □ **6:14 «U bu jayni wəyran qilidu»** — «bu jay» bəlkim mukəddəs ibadəthanini kərsitidu (12-ayətni kərüng). ■ **7:3 Yar. 12:1.**

өлгəndin keyin, Huda uni bu zeminoğa, yəni silər hazır turuwatқан zeminoğa yətkəp kəldi.□

⁵ U waqıtta, *Huda* uningğa bu zemindin miras bərmidi, hətta uningğa təwə put qoyuđudəkmü bir yər bərmigənidi. Gərqə u tehiqə pərzənt kərmigən bolsimu, *Huda* bu zeminni uningğa wə uning nəsligə igiliki bolux üqün berixkə wədə kildi.■

⁶ Andin Huda uningğa mundaq dedi: «Sening nəsiliring yaqa yurtta musapir bolup turidu, xu yurttikilər ularni qul qilip tət yüz yil horlaydu.■

⁷ Biraq ularni kullukқа saloqan əlni jazalaymən», dedi Huda, «wə uningdin keyin, *nəsiliring* u yərdin qikiq, bu yərdə Mening ibadət-hizmitimdə bolidu».□ ■

⁸ Keyin Huda İbrahim bilən bəlgisi hətne boloqan əhdini tüzgən, xuning bilən İshaq uningdin tərəldi; *İbrahim* uni səkkizinqi küni hətne kildi; xundaq qilip İshaqtin Yaqup *tərəldi*, Yaquptin on ikki «kəbilə atisi» *tərəldi*.□ ■

⁹ Keyin, «kəbilə atiliri» inisi Yüsüpkə həsət qilip, uni Misiroğa kullukқа setiwətti. Lekin Huda

□ **7:4 «buning bilən u Kaldiylərnin zemini taxlap...»** — «Kaldiyiliklərnin zemini» «Uz» degən yurtni kərsitidu («Yar.» 11:31, 12:1ni kəring). ■ **7:5** Yar. 12:7; 13:15. ■ **7:6** Yar. 15:13-14, 16; Mis. 12:40; Gal. 3:17. □ **7:7 «...biraq ularni kullukқа saloqan əlni jazalaymən... wə uningdin keyin, nəsiliring u yərdin qikiq, bu yərdə Mening ibadət-hizmitimdə bolidu»** — «Yar.» 15:13-14. ■ **7:7** Yar. 15:16; Mis. 3:12. □ **7:8 «Keyin Huda İbrahim bilən bəlgisi hətne boloqan əhdini tüzgən..»** — «Yar.» 17:10-14. «**on ikki «kəbilə atisi»**» — İsrail həkining on ikki kəbilisining əjdadlirini kərsitidu. ■ **7:8** Yar. 21:2; 25:24; 29:32; 30:5; 35:23.

uning bilən billə bolup, □ ■

¹⁰ uni barlıq jəbir-japalardin kutkuzup, uni Misir padixahı Pirəwnning nəziridə iltipatka igə kılıp, uningə danixmənlik ata kildi. Padixah uni Misiroğa bax wəzir, ordisioğa bax ətəjdar kildi. ■

¹¹ Keyin, eətir aqarqılıq pütkül Misir wə Qanaan yərlirini besip, zor kıyinqılıq boldi. Ata-bowilirimiz ozuk-tülük tapalmidi. ■

¹² Yakup əmdi Misirda axlıq barlıqini angliəan bolup, *oətullirini*, yəni ata-bowilirimizni u yərgə birinqi ketim əwətti. □ ■

¹³ İkkinqi ketim barəanda, Yüsüp akilirioğa özini axkarilidi. Xuning bilən Yüsüpninq jəmətidikilər Pirəwn padixahka məlum boldi. □ ■

¹⁴ Andin Yüsüp atisi Yakupning aldioğa həwər yətküzüp, uni pütün ailə-jəməti bilən, jəmiy yətmix bəx kixini Misiroğa əzigə qakirdi. □

¹⁵ Xuning bilən Yakup Misiroğa qüxti wə xu yərdə

□ **7:9 «keyin, «kəbilə atiliri» inisi Yüsüpkə həsət kılıp, uni Misiroğa kullukka setiwətti. Lekin Huda uning bilən billə bolup, ...»** — xu waqıtta «kəbilə atiliri» (Yüsüptin baxka) onəylən idi. Muxu wəqəni «Yar.» 37-babtın kərüng. ■ **7:9** Yar. 37:4,28; Zəb. 105:17. ■ **7:10** Yar. 41:40. ■ **7:11** Yar. 41:54; Zəb. 105:16. □ **7:12 «Yakup əmdi Misirda axlıq barlıqini angliəan bolup, ... ata-bowilirimizni u yərgə birinqi ketim əwətti»** — «birinqi ketim əwətti» — birinqi ketim ular ukisi Yüsüpnı toniyalmidi (on nəqqə yil ətkənidi). «Yar.» 42-babni kərüng. ■ **7:12** Yar. 42:1. □ **7:13 «İkkinqi ketim barəanda, Yüsüp akilirioğa özini axkarilidi»** — «Yar.» 43-45-babni kərüng. ■ **7:13** Yar. 45:4. □ **7:14 «Andin Yüsüp atisi Yakupning aldioğa həwər yətküzüp, ... Misiroğa əzigə qakirdi»** — «Yar.» 46-babni kərüng.

öldi; keyin *uningdin boloqan* ata-bowilirimizmu xu yərdə öldi. ■

16 Ularning jəsətliri keyin Xəkəm xəhiringə qayturulup, İbrahim burun Həmorning oqulliridin məlum puloqa setiwaloqan, Xəkəmdiki bir yərlikkə qoyuldi. □ ■

17 Lekin Huda İbrahimoqa əsli kıloqan wəding wakti yekınlaxkanda, Misirda turuwatqan *İsrail* həlqining nopusi heli kəpəygənidi. □ ■

18 U waqıtta, Yüsüptin həwiri bolmioqan yengi bir padixah Misirda təhtkə qıktı. ■

19 Bu padixah qowmimizoqa hiylə-mikirlər bilən muamilə kılıp, ata-bowilirimizni ezip horlıdi, hətta ularni öz bowaklırini həyat kaldurmaslıki üqün taxliwetixkə məjbur kıldı.

20 Musa mana xu qaqlarda tuquloqanıdi. U Hudaning aldidə alahidə yekimlik bala bolup, atisining öyidə üq ay bekıldi. □ ■

21 Keyin u sirtka qoyup qoyuloqanda, Pirəwnning kızi uni *sudin* elip, öz oqlı kılıp

■ 7:15 Yar. 46:5; 49:33. □ 7:16 «**ularning jəsətliri keyin ... Xəkəmdiki bir yərlikkə qoyuldi**» — «Yar.» 49:29-32ni kərüng. İstipan muxu yərdə bu ixlarning təpsilatlırini bək kıskartıwetidu. ■ 7:16 Yar. 23:16; 50:13; Mis. 13:19; Yə. 24:32. □ 7:17 «**Huda İbrahimoqa əsli kıloqan wəding wakti yekınlaxkanda...**» — «Huda kıloqan wədə» bolsa Hudaning «Sening nəsiliring u yərdin qıkip, bu yərdə Mening ibadət-hizmitimdə bolidu» degən wədisi (7-ayətni kərüng). ■ 7:17 Mis. 1:7; Zəb. 105:24. ■ 7:18 Mis. 1:8 □ 7:20 «**Musa...Hudaning aldidə alahidə yekimlik bala...**» — Musaning rohiy jəhəttiki bəzibir alahidilikini kərsitidu («Mis» 2:2). ■ 7:20 Mis. 2:2; 6:19; Qəl. 26:59; 1Tar. 23:13; İbr. 11:23.

qong kildi. □

22 Musa Misirliklarning barlik bilim-hökmiti bilän tärbiyilini, sözdä wə əməldä intayin qabiliyätlik adəm bolup çiqti.

23 Lekin uning tuquloqiniqä kirik yil toxkanda, öz qerindaxliri bolqan Israillarning haliqä yetix niyitigä keldi. □ ■

24 U ulardin birining uwal qilinip bozäk qiliniwatkanlikini körüp, uni qoqdaq, harlanqan kixi üqün intikam elip harliqä Misirlikni öltürdi.

25 Qünki u öz qerindaxlirini: — Huda mening qolum arqilik bizgä qutquzux yolini aqқан döp qüxinidiqä, döp oyliqanidi. Lekin ular buni qüxänmidi.

26 Ətisi, Musa ularning arisidiki bir urux-jedəlني körüp, arisiqä kirip yaraxturmaqçi bolup: Silär qerindax turup, nemixkä bir-biringlarqä yolsizlik qiliwatisilär? — dedi.

27 Biräq qerindixini yolsiz bozäk qiloqan kixi uni qetkä ittiriwetip: — Kim seni bizgä bax hәм soraqçi bolsun dөptü?! ■

28 Menimu tünügünki Misirlikni öltürgändäk

□ **7:21 «Keyin u sirtkä qoyup qoyuloqanda...»** — muxu yärdiki «sirtkä qoyup qoyux» degän ibarä 19-ayəttä: (hayat qaldurmasliqi üqün) «**taxliwetix**» döp tərjimä qilinidu. Əmma Musaning ata-anisning bowaqkä (Musaqä) bolqan barlik muamilisi, jümlidin «sirtkä qoyux»i iman-ixənq bilän boldi. «Ibr.» 11:23ni, «Mis.» 2-babni körüng. «**Pirəwnning qizi uni sudin elip...**» — «Mis.» 2-babni körüng. □ **7:23 «öz qerindaxliri bolqan Israillarning haliqä yetix...»** — grek tilida «öz qerindaxliri bolqan Israillarni yoqlax...». ■ **7:23** Mis. 2:11-15. ■ **7:27** Mat. 21:23; Ros. 7:35; 4:7.

öltürməkqimusən? — dedi. ■

²⁹ Musa bu sözni anglap qorqup, Misirdin qeqip Midiyan zeminiqqa berip, u yərdə musapir bolup turup qaldi. U xu yərdə ikki oqul pərzənt kərdi. □

³⁰ Kirik yil toxkandin keyin, Sinay teqining yenidiki qəldə, kəyüwatqan bir qatqallikning ot yalkunida bir pərixta uningqqa kərüdi. ■

³¹ Bu oqayibanə kərünüxnü kərgən Musa uningqqa intayin həyran bolup qaldi; buning qandaq ix ikənlikini biləy dəp yeqinraq barqanda Pərwərdigarning awazi anglinip:

³² «Mən sening ata-bowiliringning Hudasi, yəni Ibrahım, Ishaq wə Yakupning Hudacidurmən» dedi. Musa qorqunqta titrəp, qaraxkimu jür'ət kilalmidi. ■

³³ Pərwərdigar uningqqa yənə: — Ayiqingni seliwət; qünki sən turuwatqan yər mukəddəstur. ■

³⁴ Mən dərəkəkət Misirda turuwatqan həlkimning harliniwatqanlikini kərdüm, ularning nalə-pəryadlirini anglidim. Xunga mən ularni elip qikkili qüxtüm. Əmdi barqin, mən seni Misirqqa əwətəy!» dedi. ■

³⁵ Mana həliki kixilər: «Kim seni bizgə bax həm soraqqi bolsun dəptu!?» dəp rət qiloqan

■ 7:28 Mis. 2:14. □ 7:29 «Musa bu sözni anglap qorqup, Misirdin qeqip Midiyan zeminiqqa berip...» — uning qorqidioqanlikining səwəbi Misirlikning öltürülgənlikining axkarilanoqanliki boluxi kerək. Lekin ahirda uning Misirni taxlap ketixi qorqunqtin əməs, bəlki imandin idi (yənə «Mis.» 2-babni, «Ibr.» 11:27ni kərüng). ■ 7:30 Mis. 3:2 ■ 7:32 Mis. 3:6; Mat. 22:32; Ibr. 11:16. ■ 7:33 Mis. 3:5, 7, 8, 10; Yə. 5:15. ■ 7:34 Mis. 3:2-10.

dəl muxu Musani, Huda uningōja qatqallikta kōringən p̄erixtining kōli bilən Israillarōja hēm bax hēm kutkuzōjuqi boluxka əwətti.

³⁶ Ənə xu Musa hēlkqə yetəkqilik k̄ilip, ularni *Misirdin* q̄ikardi hēmdə Misir zeminida, Kizil dengizning boyida wə k̄irik yilni ət̄küzgən q̄eldə karamətlərn̄i wə mōjizilik alamətlərn̄i k̄ersətti.

□ ■

³⁷ Ənə xu Musa əzi Israillarōja: «Huda k̄erindaxliringlar arisidin manga ohxax bir p̄əyoq̄əmbərn̄i tiklōydu» degənidi. □ ■

³⁸ Q̄əl-bayawandiki jamaətkə hēmrah bolōjan, Sinay teq̄ida əzigə s̄əz k̄ilōjan p̄erixtə bilən billə bolōjan, ata-bowilirimiz bilən billə bolōjan hēmrah dəl ənə xu idi; hayatlik bəhx yətküzidiōjan wəhiylərn̄i bizgə yətküzūx üq̄ün q̄obul k̄ilōjuqi bolōjan dəl ənə xu idi; ■

³⁹ xundak bolsimu, ata-bowilirimiz uningōja itaət k̄ilixni halimay, uni q̄ətkə k̄ek̄ip, k̄englidə Misiroja kaytixni arzu k̄ildi;

⁴⁰ xunga ular H̄arunōja: — «Bizgə yol baxlaydiōjan ilahlarni yasap bərgin! Q̄unki bizni Misir zeminidin elip q̄ikq̄an h̄eliki Musaning nemə

□ **7:36** «...xu Musa hēlkqə yetəkqilik k̄ilip, ularni Misirdin q̄ikardi hēmdə Misir zeminida, Kizil dengizning boyida wə k̄irik yilni ət̄küzgən q̄eldə karamətlərn̄i wə mōjizilik alamətlərn̄i k̄ersətti» — bu iqlar «Misirdin q̄ik̄ix» hēm «Q̄əl-bayawandiki s̄əp̄ər»diki uluq̄ temadur. ■ **7:36** Mis. 7; 8; 9; 10; 11; 13; 14; 16:1; Q̄an. 1:3. □ **7:37** «Huda k̄erindaxliringlar arisidin manga ohxax bir p̄əyoq̄əmbərn̄i tiklōydu» — «Q̄an.» 18:15. ■ **7:37** Q̄an. 18:15,18; Yh. 1:46; Ros. 3:22; Mat. 17:5. ■ **7:38** Mis. 19:3; Gal. 3:19.

bolup kətkənlikini biləlmiduk» dedi. □ ■

41 Xuning bilən xu künlərdə ular mozay xəklidə bir but yasap, bu məbudka atap kurbanlik sundi. Xundak kılıp ular öz kolliri bilən yasioqan bir nərsini huxal-huramlıq bilən təbrikləxkə kirixti.

42 Lekin Huda ulardin yüzini örüp, ularni asmandiki yultuz qoxunliriqqa qoxunuxka qoyup bərdi. Xuning bilən pəyoqəmbərləning muqəddəs yazmisida pütülgədək, *Huda ularni mundak əyiblidı: —*

«Silər qəl-bayawanda boləqan kırık yil jəryanida kıləqan kurbanlik-hədiyələrini həkikətən Manga elip kəlgənmusilər, i Israil jəməti? ■

43 Bərək, silər qoxunux üqün yasioqan məbudlar, yəni «Molok»ning qediri həm butung boləqan «Rəmfan»ning yultuz bəlgisini kətürüp mangdinglar; əmdi Mən silərnı əsir kılıp Babildin yırakka sürgün kıldurimən». □ ■

44 Ata-bowilirimiz qəldin kəzgən waqtida, «həküm-guwahlik» qediri ularning otturısında tikləngənidi; u dəl Musoqa səz-kalam Yətküzgüqining buyruqinidək, kərsitilgən

□ **7:40 «xunga ular Hərunoqa...»** — Hərun Musaning akisi. **«xunga halayik»** Hərunoqa: — «Bizgə yol baxlaydıqan ilahlarnı yasap bərgin! Qünki bizni Misir zeminidin elip qıqkan həlikı Musaning nemə bolup kətkənlikini biləlmiduk» dedi — bu wəkə Musa pəyoqəmbər Sinay teqidin tehi qüxmigən waqtta boləqanidi («Mis.» 32-bab). ■ **7:40** Mis. 32:1,23.

■ **7:42** Am. 5:25. □ **7:43 «... Bərək, silər qoxunux üqün yasioqan məbudlar, yəni «Molok»ning qediri həm butung boləqan «Rəmfan»ning yultuz bəlgisini kətürüp mangdinglar; əmdi Mən silərnı əsir kılıp Babildin yırakka sürgün kıldurimən»** — «Am.» 5:25-27. ■ **7:43** Am. 5:26,27.

örnək boyiqə yasaloqanidi. □ ■

45 Xu ibadət qedirini ata-bowilirimiz ilgiridik-
ilərdinmu igidarqilikioqa tapxurup, Yəxuaning
yetəkqilikidə, Huda ularning aldidila qoqlioqan
əllərninq zeminlirini besiwaloqinida, uni bu
yərgə elip kəlgən; qedir xundakla *padixah*,
Dawutning zamanioqiqə turoqan. □ ■

46 Dawut Hudaning xapaitigə erixip, Yəqubning
Hudasi üqün bir muqim makan selixka ijazət
sorioqan. □ ■

47 Birak keyin, *Huda* üqün ibadəthana saloqan
Dawut əməs, əməliyəttə Sulayman boldi. □ ■

48 Həlbuki, Həmmidin Aliy Boləquqi insanning
qolliri bilən yasioqan makanlarda turmaydu;
huddi pəyoqəmbər mundak deginidək: —■

49 «Asmanlar Mening təhtim,
Zemin bolsa ayaqliriməqa təhtipərdur,
Əmdi Manga qandak əy-imarət yasimakqisilər?

□ **7:44** «**höküm-guwahlik**» **qediri** — yəni «ibadət qediri»;
«Mis.» 16:34 wə izahətini kəring. «**u dəl Musaoqa səz-kalam**
Yətküzgüqining buyruoqinidək, kərsitilgən örnək boyiqə
yasaloqanidi» — «səz-kalam Yətküzgüqi» — Hudaning Əzi,
əlhwəttə. ■ **7:44** Mis. 25:40; Ibr. 8:5. □ **7:45** «**keyin**
Yəxuaning yetəkqilikidə...» —Yəni Yəxua pəyoqəmbərninq
yetəkqilikidə. ■ **7:45** Yə. 3:14. □ **7:46** «**Yəqubning Hudasi**
üqün bir muqim makan selixka ijazət sorioqan» — grek
tilida «Yəqubning Hudasi üqün bir muqim makan tepixka ijazət
sorioqan» («2Sam.» 7-babni kəring). ■ **7:46** 1Sam. 16:1; 2Sam.
7:2; 1Tar. 17:1; Zəb. 89:19-21; 132:5; Ros. 13:22. □ **7:47**
«**Birak keyin, Huda üqün ibadəthana saloqan Dawut əməs,**
əməliyəttə Sulayman boldi» — «1Pad.» 5-6-babni kəring.
■ **7:47** 1Pad. 6:1; 1Tar. 17:12. ■ **7:48** 1Pad. 8:27; Ros. 17:24.

Manga қандақ җәр арамгаһ болалайду?■

⁵⁰ Буларнинг һәммиһини Менинг қолум җаратқан әмәһмиди?»□ ■

⁵¹ — Әҗ, боһни қаттиқ, җүрики вә қулики һәтнисиз болғанлар! Силәр Муқәддәһ Роһ билән даим қархилихисиләр; силәр ата-бowliringлар немә қилоған болса, хуни оһхax қиливатисиләр! ■

⁵² Пәҗоәмбәләрдин зади қәһһисоға ата-бowliringлар зиҗанкәхлик қилип бақмиоған? Хундақ қилип улар «Һәққаниҗ Болоқуғи»нинг келидиоғанлиқини алдин јакарлиоқуқиларни өлтүрүхкән. Әмди у өзи һазир кәлгәндә, силәр унимоға сақкунлуқ қилоқуғи вә қатил болуп қиктинглар, □

⁵³ I силәр Тәҗрат қанунини пәрихтиләрнинг әмри-тапилоғанлири билән тапхуруwelip туруп, унимоға әмәл қилмиоқуқилар!»■

Istipanning qalma-kesək kilinixi

⁵⁴ *Istipanning* бу сөзлирини англоған *алиҗ кенгәхmidikilәр* җүрикигә һәнҗәр санҗилоғандәк болуп, унимоға қихлирини оқуқurlatti.

■ **7:49** 2Tar. 6:33; Ғәх. 66:1, 2; Mat. 5:34; 23:22.

□ **7:50** «**Аһһанлар менинг тәһтим, земин болса аҗақлиримоға тәһтипәрдур, әмди Manga қандақ өҗ-имарәт җасимакқисиләр? Manga қандақ җәр арамгаһ болалайду? Буларнинг һәммиһини Менинг қолум җаратқан әмәһмиди?»**

— «Ғәх.» 66:1-2. ■ **7:50** Ғәх. 66:1-2; Ғар. 1:4.

■ **7:51** Nәһ. 9:16,17; Ғәр. 6:1. □ **7:52** «**хундақ қилип улар «Һәққаниҗ Болоқуғи»нинг келидиоғанлиқини алдин јакарлиоқуқиларни өлтүрүхкән. Әмди у өзи һазир кәлгәндә, силәр унимоға сақкунлуқ қилоқуғи вә қатил болуп қиктинглар,...»**

— «Һәққаниҗ Болоқуғи» Әһһани кәрситиду. ■ **7:53** Mis. 19:3; 24:3; Ғһ. 7:19; Gal. 3:19; Ibr. 2:2.

55 Lekin u bolsa Mukəddəs Rohқа toloqan, kəzlidirini kəkkə tikip, Hudaning julasini, xundakla uning ong yenida Əysaning turoqanlikini kərup,

56 — Karanglar! Asmanlar eqilip, Insan'oqlining Hudaning ong yenida turoqanlikini kəruwatimən! — dedi.

57 Ular buningoqa kulaklirini kolliri bilən etiwelip, awazini kattik kətürüp warkirixip birliktə uningoqa yopurulup keliwidi,

58 uni xəhərning sirtioqa ittirip qikirip, qalma-kesək kilixқа baxlidi. *Uni ərz kıloqan* guwahqilar *uni qalma-kesək kılıxtin awwal* qapanlirini Saul isimlik bir yaxning puti aldida koyup koyuxti.

□ ■

59 Ular Istipanni qalma-kesək kıloqinida u: — I Rəb Əysa, mening rohimni kobul kıloqaysən! — dəp nida kildi. ■

60 Andin u tizlinip turup kattik awaz bilən: — I Rəb, bu gunahning hesabini ulardin almiqaysən, — dedi. U bu səzni kılıp bolupla jan üzüp uhlap kətti. ■

8

□ 7:58 «**Uni ərz kıloqan guwahqilar uni qalma-kesək kılıxtin awwal qapanlirini Saul isimlik bir yaxning puti aldida koyup koyuxti**» — Təwrat qanuni boyiqə birsi ölümgə məhkum bolsa uningoqa ərz kıloqan guwahqilar birinçi bolup tax etixi kerək idi («Qan.» 17:7). ■ 7:58 1Pad. 21:13; Luqa 4:29. ■ 7:59 Zəb. 31:5; Luqa 23:46. ■ 7:60 Mat. 5:44; Luqa 23:34; 1Kor. 4:12.

Saulning etiqadqilaroqa ziyankaxlik qilixi

¹ Istipanning oltürüluxini Saulmu kollaytti. Xu kündin baxlap, Yerusalemdiki jamaatkə qaritiloqan dəhxətlik ziyankaxlik kozoqaldi. Rosullardin baxqa barliq jamaattikilər Yəhudiya wə Samariyaning hərқaysi yurtlirioqa tarkilip ketixti.■

² Bəzi ihlasmən kixilər Istipanni dəpnə kilip, uningoqa қattiq yioqa-zarlarni kətürüxti.■

³ Lekin Saul jamaatkə wəyranқilik selip, oymu-öy ahturup, ər-ayaloqa қarimay ularni sərəp қikiр zindanoqa taxlidi.■

Hux həwəarning Samariya əlkisigə yetip berixi

⁴ Əmdi tarkilip kətkənlər tarқaloqan yurtlarda kezip sөz-kalamning hux həwirini jakarlidi.■

⁵ Ularning iqidin Filip bolsa Samariyaning məlum bir xəhirigə berip, yerlik kixilərgə Məsihni jakarlidi.

⁶ Top-top kixilər uni anglap həmdə u kərsətkən məjizilik alamətlərnə kərüp, bir jan bir dili bilən uning sөzliгigə қulақ saldi.

⁷ Qünki napak roqlar bolsa, qarlixiwaloqan kixilərdin қattiq warkirioqiniqə қikiр kətti. Nuroqun paləq, tokurlarmu sakaytildi;■

⁸ zor xad-huramlıq xu xəhərnə қaplıdi.

⁹ U xəhərdə əsli jadugər-sehırgərlik bilən xuoqulliniwatқан Simon isimlik bir adəm bar idi;

■ **8:1** Ros. 11:19; 22:20. ■ **8:2** Yar. 23:2; 50:10; 2Sam. 3:31

■ **8:3** Ros. 9:1; 22:4; 26:9; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13.

■ **8:4** Mat. 10:23; Ros. 11:19. ■ **8:7** Mar. 16:17; Ros. 5:16; 16:18; 19:11.

u xu yol bilən pütkül Samariyedikilərni hang-tang qaldurup, özini qaltis zat kərsətməkqi bolup kəlgənidi. ■

¹⁰ Pekirdin tartip ambaloıqə ularning həmmisi uningəja ihlas kılıp qaraytti wə «Hudaning uluq küq-kudriti mana xu!» deyixətti.

¹¹ Halayık uningəja xundak ihlas kılıxi uning uzundin beri jadugər-sehırgərlikı bilən ularni hang-tang qaldurup kəlgənlikı tüpəylidin idi.

¹² Lekin əmdi Filip Hudaning padixahlıki wə Əysa Məsihning nami toqrisidiki hux həwərnı jakarlıqınida ular uning səzlırigə ixəndi wə ərlər bolsun, ayallar bolsun qəmüldürüxnı qobul kildi.

¹³ Simon özımu ixəndi. U qəmüldürülgən bolup, həmixə Filipning yenida yürdi həmdə *Filip* kərsitiwatқан möjizilik alamətlər wə kudrətlik ixlarəja qarap, intayın həyran boldi.

¹⁴ Yerusalemdiki rosullar Samariyəliklərnıng Hudaning səzını qobul kıləjanlıkını anglap, Petrus bilən Yuhannani ularəja əwətti;

¹⁵ ikkiylən u yərgə qüxüxi bilənla, ularni Mukəddəs Rohning ata kılınəquqisi bolsun dəp dua kildi.

¹⁶ Qünki Mukəddəs Roh tehi ularning heqkaysisioja qüxmigənidi; ular pəkət Rəb Əysaning nami bilən qəmüldürülgənidi.

¹⁷ Petrus bilən Yuhanna ularning üstigə kolini təgküzüxi bilən, Mukəddəs Roh ularəja ata

kilindi. □ ■

¹⁸ Lekin Simon Mukəddəs Rohning rosullarning qolini təgküzüp qoyuxi bilən ata kilinoqanlikini kərup, ularoqa pul təngləp:

¹⁹ — Bu küq-қudrəttin mangimu beringlarki, mənmu hərkimning üstigə қollirimni təgküzсəm, uningoqa Mukəddəs Roh, ata kilinsun, — dedi.

²⁰ Lekin Petrus uningoqa mundaq jawab bərdi: — Hudaning bu iltipatini puloqa setiwaloqili bolidu, dəp oyliqining üqün, pulung sən bilən təng həlakətkə barsun! ■

²¹ Sening bu ixta heq həssəng yaki nesiwəng yoktur! Qünki sening niyiting Huda aldida durus əməs!

²² Xunga, bu rəzillikingdin towa kilip, Rəbtin, mumkin bolsa kənglümdiki bu niyitim kəqürüm kilinoqay, dəp etün!

²³ Qünki sening aqqıq həsətkə tolup, həққaniysizlikning asaritida ikənliking manga məlum.

²⁴ Simon ularoqa:

□ **8:17 «Petrus bilən Yuhanna ularning üstigə qolini təgküzüxi bilən, Mukəddəs Roh ularoqa ata kilindi»** — bu qong ix idi. Əslidə Yəhudiylar wə Samariyəliklər bir-birigə bək əq idi, heqқandaқ bardi-kəldi қilmaytti. Samariyəliklər Mukəddəs Rohni qobul қilixi üqün Filip («yerim grek»)ning qolini əməs, bəلكi sap ikki Yəhudiyning qolini ularoqa təgküzüxini kəmtərlik bilən qobul қilixi kerək idi. Sap ikki Yəhudiymu hazır əzini təwən tutup, қollirini «napak Samariyəliklər»ning bexiqə qoyuxi kerək. «Yuhanna» 4-bab, «Matta»ning «қoxumqə səz»idiki 16:19 toqruluk izahatimizni wə «Gal.» 3:28ni kəring. ■ **8:17** Ros. 6:6; 13:3; 19:6; 1Tim. 4:14; 5:22; 2Tim. 1:6. ■ **8:20** Mat. 10:8.

— Mən üçün Rəbdin ötününglarki, silər eytkan ixlardin heqbiri beximoqa kəlmigəy! — dedi.□

²⁵ Petrus bilən Yuhanna yənə xu yərdə agah-guwahlıq berip Rəbning söz-kalamini yətküzgəndin keyin, Samariyəning nuroqun yeza-kəntlirigə berip hux həwər yətküzgəq, Yerusalemoqa kaytip kətti.

Filip wə Efiopiyilik əməldar

²⁶ Xu waqıtta, Hudaning bir pərixtsi Filipka:

— Ornungdin turup jənobka qarap Yerusalemdin Gaza xəhirigə mangidioqan yol bilən mang! — dedi (xu yol qəldiki yoldur).

²⁷⁻²⁸ Xunga Filip ornidin turup yoləqə qıkti. Wə mana, yolda Efiopiyə ayal padixahi Kandasning bir əməldari, pütkül həzinigə məs'ul Efiopiyəlik aqwat wəzir turatti. U Yerusalemoqa Hudaqa ibadət kılqılı barqanidi; hazır kaytix yolida əzining jəng hərwisida olturup, Yəxaya pəyoqəmbərning yazmisini okuwatatti.

²⁹ Roh Filipka:

— Bu hərwining yenioqa berip uningəqə yeqinlaxkin, — dedi.□

□ **8:24 «Simon ularəqə: — Mən üçün Rəbdin ötününglarki, silər eytkan ixlardin heqbiri beximoqa kəlmigəy! — dedi»** — bəzi qədimki tarixiy hatirilər boyiqə, Simon keyin hux həwərgə əxəddiy düxmən bolup qıqқан. □ **8:29 «Roh Filipka: ... — dedi»** — «Roh» — Mukəddəs Roh, əlwəttə. **«Bu hərwining yenioqa berip uningəqə yeqinlaxkin»** — grek tilida «Berip əzüngni bu hərwiəqə kəxkin».

³⁰ Filip yügürüp berip, *wəzirning* Yəxaya pəyoqəmbərning yazmisidin oquwatқанlirini anglap, uningdin:

— Oquwatқiningizni qūxiniwatamsiz? — dəp soridi.

³¹ Wəzir uningqə:

— Biri manga qūxəndürüp bərmisə, mən қандақmu qūxinələymən?! — dəp, Filipni hərəwisə qıqıp yenida olturuxқа өtündi.

³² U oquwatқан yazma қismi bolsa:

«U goya boquzlxқа yetiləp mengiləqan қoydək boquzlxқа elip mengildi,

Қırқıoуqı aldida ün-tinsiz yatқан қozidək, u zadila eoқiz aqmidi.

³³ U horlinidu, u hək soraktin məhrum boldi, Əmdi uning əwladini kimmu bayan қilalisun?! Qūnki həyati yər yüzidin elip ketildi». □ ■

³⁴ Aqwat Filiptin:

— Dəp bərsingiz, pəyoqəmbərning bu səzi kimgə қaritip eytiləqan? Əzigimu yaki baxқа bir-sigimu? — dəp soridi.

³⁵ Filip aqzini eqip xu yazmining xu қismidin baxlap, uningqə Əysa toқrisidiki hux həwərnı jakarlap bərdi. □ ■

□ **8:33** «.... U horlinidu, u hək soraktin məhrum boldi, əmdi uning əwladini kimmu bayan қilalisun?! Qūnki həyati yər yüzidin elip ketildi» — «Yəx.» 53:7-8. ■ **8:33** Yəx. 53:7, 8. □ **8:35** «uningqə Əysa toқrisidiki hux həwərnı jakarlap bərdi» — grek tilida: «U uningqə Əysani hux həwər dəp jakarlap bərdi». ■ **8:35** Luқа 24:45.

36-37 Ular yolda ketiwetip, su bar bir yergə kəlgəndə, aqwat:

— Mana bu yərdə su bar ikən. *Muxu yərdila qəmüldürülüxümgə kandaq tosaləu bar?* — dedi.■

38 U hārwinı tohtitixni buyrudi. Filip wə aqwat ikkisi billə suqə qüxüp, uni qəmüldürdi.

39 Ular sudin qıqkanda, Rəbning Rohi Filipni kətürüp elip kətti. Aqwat uni kayta kərmidi, əmma u xadlinip yolini dawamlaxturdi.

40 Filip bolsa Axdod xəhiridə pəyda boldi; u xu yurtni kezip, xu yərdin Kəysəriyə xəhirigə kəlgüqə boləqan həmmə xəhərlərdə hux həwər jakarlidi.□

9

Saulning Əysaqa etikad qilixi

1 Əmma xu *qaqlar* Saul hər nəpəsidə Rəbning muhlisliroqə tehiqə izqil kiroqinqilik təhditliri seliwatqan pəyt idi. U Bax kaħinning aldioqə berip,□ ■

2 Dəməxk xəhiridiki sinagoglarəqə təwsiyə hetı yezip berixni soridi. Xundak boləqanda, u Dəməxktə *Məsih* yolidikilərdin birərsini, məyli

■ **8:36-37** Ros. 10:47. □ **8:40** «**Filip bolsa Axdod xəhiridə pəyda boldi**» — «Axdod xəhiri» grek tilida «Azotus xəhiri».

□ **9:1** «**Saul hər nəpəsidə Rəbning muhlisliroqə tehiqə izqil kiroqinqilik təhditliri seliwatqan pəyt idi**» — grek tilida «Saulning hər nəpəsliri Rəbning muhlisliroqə tehiqə izqil kiroqinqilik təhditliri bolup,...». ■ **9:1** Ros. 8:3; 22:4; 26:9; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13.

ər bolsun, ayal bolsun tepiwalsila, baqlap tutkun kilip, Yerusalemoqa elip kelixkə ruhsət bolatti.□

³ Saul yoloqa qikip, Dəməxk xəhiringə yekinlaxkanda, tuyuksiz asmandin küqlük bir nur qüxüp, uning ətrapini yorutuwətti.■

⁴ U yərgə yikildi wə əzigə:

— Saul, Saul! Manga nemixka ziyankəxlik kilisən? — degən bir awazni anglidi.□

⁵ — I Rəb, sən kimsən? — dəp soridi u.

Awaz: — Mən sən ziyankəxlik kiliwatkan Əysadurmən.■

⁶ Ornungdin tur, xəhərgə kir, nemə kilixing kerəkliki sanga eytip berilidu» — dedi.■

⁷ Uning bilən billə mangoqan adəmlər awazni anglisimu, heqkimni kerəlmigəqkə, xu yərdə ün qikiralmay turupla qaldi.■

□ **9:2 «Məsih yolidikilər»** — muxu yərdə grek tilida pəqət ««yol»dikilər» deyilidu (qünki etiqadning pəqət birla yoli bardur). **«Dəməxk xəhirediki sinagolaroqa təwsiyə heti yezip berixni soridi. Xundak bolqanda, u Dəməxktə Məsih yolidikilərdin birərsini... tepiwalsila, baqlap tutkun kilip, Yerusalemoqa elip kelixkə ruhsət bolatti»** — Saul tutmaqçi bolqanlar Məsihgə etiqad qilqan Yəhudiyarla idi (uning Yəhudiy əməsləning Məsihkə etiqad kilixidin heq həwiri bolmisa kerək). Dəməxktiki sinagolar Dəməxk xəhiringə baxqurmioqan, əlwəttə. Lekin xəhərdə Yəhudiyarlarning təsiri heli küqlük bolqaqqa (23-ayətni kəring) Saul Yəhudiy ixəngüqiləni tutmaqçi bolsa, ularning yardimini yaki ruhsitini sorimisa bolmaytti. ■ **9:3** Ros. 22:6; 26:31; 1Kor. 15:8; 2Kor. 12:2. □ **9:4 «Saul, Saul!»** — adəmnin ismini ikki kətim qakirix bolsa rəbning uningə bolqan qongqur mehir-muħəbbitini wə əzigə tolimu əziz ikənlikini kərsitidu. ■ **9:5** Ros. 5:39. ■ **9:6** Luqa 3:10; Ros. 2:37; 16:30. ■ **9:7** Dan. 10:7.

⁸ Saul yerdin turup, kəzlrini eqip qaridi, lekin heq nərsini kərəlmidi. Həmrəhliri uni qolidin yetiləp Dəməxkkə elip kirdi.

⁹ U üq küngiqə kəzi kərməs bolup nə yemidi nə iqmidi.

¹⁰ Dəməxktə Ananiyas isimlik məlum bir muhlis bar idi. Rəb uningqa bir oqayibanə kərünüxtə kərünüp uni:

— Ananiyas! — dəp qakirdi.

— Mana mən, i Rəb, — dəp jawab bərdi u.

¹¹ Rəb uningqa:

— Sən dərhal «Tüz» dəp ataloqan koqioqa berip, Yəhudaning əyidin Tarsusluq Saul isimlik birini sorap tap; qünki mana, u dua-tilawət kıliwatidu.

¹² U dua kıliwatkinida, oqayibanə kərünüxtə Ananiyas isimlik bir kixining kelip, kəzini kəridioqan kilix üqün üstigə qolini təgküzgənlikini kərdi, — dedi.

¹³ Ananiyas:

— I Rəb, mən bu adəmning həwirini nuroqun kixilərdin anglidim, u Yerusalemdiki muqəddəs bəndiliringgə xunqə kəp ziyan-zəhmət yətküzgən! □ ■

¹⁴ Həzir u muxu yərdə namingqa nida kıloqanlarning həmmisini tutup baqlax üqün

■ **9:11** Ros. 21:39; 22:3. □ **9:13** «u Yerusalemdiki muqəddəs bəndiliringgə xunqə kəp ziyan-zəhmət yətküzgən!» — Injilda «muqəddəs bəndilər» degən ibarə kəp yərlərdə ixli-tilgən. U grekqidə «muqəddəslər» dəp ipadiliniidu. «Təbirilər»də eytkinimizdək, «muqəddəs» degən səz «Hudaqqa ataloqan», «Hudaqqa has», «Hudaqqa məhsus ayriloqan» degən mənini bildüridu. ■ **9:13** Ros. 9:1; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13.

bax kahinlardin hokuk aptu — dedi.

¹⁵ Lekin Rəb uningqa:

— Bariwər! Qünki u namimni əllərning wə ularning padixahlirining həm Israillarning aldidada ayan kılıx üqün özümge əlahidə tallıoan bir əswabtur. □ ■

¹⁶ Qünki mən uningqa namim üqün qanqilik azab-okubətlərni tartixining muqərrər ikənlikini ayan qilimən, — dedi.■

¹⁷ Buning bilən Ananiyas berip, xu oygə kirdi; u qollirini Saulning üstigə təgküzüp uningqa:

— Qerindax Saul, Rəb, yəni bu yərgə keliwatkan yolungda sanga kəringən Əysa, kəzliringni kərələydiqan bolsun dəp wə sening Mukəddəs Rohqa tolduruluxung üqün meni xəhsən əzi əwətti, — dewidi, ■

¹⁸ Saulning kəzliridin huddi belik qasirikidək bolqan bir nərsilər quxüp, kəzliri eqilip kərələydiqan boldi. U ornidin turup, qəmüldürüxni qobul qildi.

¹⁹ U oqizalanoqandin keyin, qıwwətinip maqduroqa kirdi.

Saulning Dəməxktə hux həwər jakarlıxi

²⁰ Saul Dəməxktiki muhlislarning yenida birnəqqə kün turdi wə waqitni otküzməy

□ **9:15** «... u namimni əllərning wə ularning padixahlirining həm Israillarning aldidada ayan kılıx üqün...» — grek tilida «... u namimni əllərning wə ularning padixahlirining həm Israillarning aldidada kətürüx üqün...». «Əllər» — yat əllər, Yəhudiy əməslər. ■ **9:15** Ros. 13:2; 22:21; Rim. 1:1; Gal. 1:15; 2:8; Əf. 3:8; 1Tim. 2:7; 2Tim. 1:1. ■ **9:16** Ros. 21:11; 2Kor. 11:23. ■ **9:17** Ros. 22:12.

sinagoglarga kirip, «U kixi Hudaning Ooqlidur» döp Əysani jakarlawka baxlidi.

²¹ Uni angliqanlar sözliridin intayin həyran boluxup:

— Bu adəm Yerusalemda bu namoğa nida kılouqilarni kattik wəyran kılouan heliki adəm əməsmu? Bu yərgimu muxundaklarni baqlap bax kahinlarğa tutup berix məksitidə kəlgənmidu? — deyixti.

²² Lekin Saulning qayil kılıx küqi barqanseri exip, Əysaning Məsih ikənlikini ispatlap Dəməxtiki Yəhudiylarni parakəndiqilikkə qəmdürdi. □

²³ Kəp künlərdin keyin, Yəhudiylar Saulni yokatmaqka qəst kılmaqqi boldi.

²⁴ Lekin Saul ularning suyikəstidin həwər tapti; uni tutup öltürəx üqün ular keqə-kündüz xəhərnin qowuklirida paylap yürdi. ■

²⁵ Lekin muhlislar bir küni keqidə uni qong sewətkə olturoquzup, sepil *kamaridin* qüxürdi. □ ■

Saul Yerusalemda

²⁶ Saul Yerusalemoğa yetip berip, u yərdiki muhlislarğa qoxulmaqqi boldi, lekin ularning

□ **9:22 «Saulning qayil kılıx küqi barqanseri exip,...»** — yaki, «Saul barqanseri küqləndürölüp,...». **«Dəməxtiki Yəhudiylarni parakəndiqilikkə qəmdürdi»** — yaki «Dəməxtiki Yəhudiylarni buni rət kılıxka amalsiz qaldurdi».

■ **9:24** 2Kor. 11:32.

□ **9:25 «uni ... sepil kamaridin qüxürdi»** — yaki, «uni... küngüridin qüxürdi». «2Kor.»

11:33nimu körüng. ■ **9:25** Yə. 2:15; 1Sam. 19:12.

həmmisi uning muhlis ikənlikigə ixənməy, uningdin qorqti. ■

27 Biraq Barnabas uni elip berip, rosullar bilən kərüxtürdi. U ularoqa Saulning Dəməxkning yolida Rəbni qandak kərgənlikini, Rəbningmu uningoqa gəp qiloqanlikini qüxəndürdi wə uning Dəməxktə Əysaning namida qandak jür'ətlik bilən səz-kalam yətküzgənlikini ukturdi. ■

28 Buning bilən, Saul Yerusalemda rosullar bilən billə oquq-axkarə yürüp, yürəklik halda Rəbning namida səz-kalam yətküzətti. □

29 U yənə grekqə səzlixidioqan Yəhudiylar bilənmu səzlixip munazirilixətti; nətijisi, ular uningoqa qəst qilməqci boldi.

30 Kərindaxlar bu ixtin həwər tepip, uni Kəysəriyə xəhirigə elip berip, andin u yərdin Tarsus degən xəhərgə yoloqa saldi.

31 U qaoqda, pütkül Yəhudiyə, Galiliyə wə Samariyədiki jamaətlər *bir məzgil* tinqlikka erixip, *etiqadta* quruldi; Rəbning qorqunqida mengip, Mukəddəs Rohning rioqbat-təsəllisi bilən ularning sanlirimu baroqanseri kəpəyməktə idi.□

Petrus Lidda wə Yoppa xəhərliridə yaratqan məjizilər

■ 9:26 Ros. 22:17. ■ 9:27 Ros. 11:25. □ 9:28 «Saul Yerusalemda rosullar bilən billə oquq-axkarə yürüp...» — grek tilida «Saul Yerusalemda rosullar bilən billə kirip-qikip...».

□ 9:31 «u qaoqda...» — baxqa birhil tərjimisi: «xuning bilən...» yaki «xunga...».

³² Xu waqitlarda xundaq boldiki, Petrus h rkaysi jaylarni arilap y rg nd , Lidda xəhiridiki muk dd s b ndil rnimu yoqlaxka g xti.

³³ U y rd  u  neyas isimlik bir adəmni uqratti. Bu adəm pal q bolup, orun tutup yatkili səkkiz yil bololanik n. □

³⁴ Petrus uning a:

—  neyas,  ysa, yəni Məsih boluq i seni sakaytidu. Ornungdin turup, palisingni yioixtur! — dedi.

U dərhal ornidin turdi.

³⁵  neyasni kərgən Lidda xəhiridiki w  Xaron rayonidikil rning h mmisi towa kilip R bg  baqlandi. □

³⁶ Yoppa x hirid  bolsa Tabita isimlik bir ayal muhlis bar idi (uning ismi grekqidə «Dorkas» idi). U h rdaim yahxi əməllər w  h yr-sahawətlik ixlaroqa beril tti. □

³⁷ Xu künlərdə xundaq boldiki, u kes l bolup,  l p k tti. Kixil r j s tni yuyup, üstünki k w ttiki bir  yg  yatkuzup qoydi.

³⁸ Yoppa x hiri Lidda x hirig  yekin boluqaqka, Yoppadiki muhlislar Petrusning Liddada ik nlikini anglap, uning aldioqa ikki adım  w tti. Ular: «H yal bolmay yenimizoqa

□ **9:33 «orun tutup...»** — grek tilida «palas tutup...». □ **9:35 «...Xaron rayonidikil rning h mmisi towa kilip R bg  baqlandi»** — grek tilida «Xaron rayonidikil rning h mmisi ( z yolidin) burulup R bg  baqlandi». □ **9:36 «Yoppa xəhiri»** — grek tilida ismi «Yoppa». H zirki ismi «Jaffa» yaki «Hayfa». **«...Tabita...Dorkas...»** — «Tabita» ibraniiy tilida, «Dorkas» grek tilida «j r n» deg n m nid .

kəlsəng!» — dəp yelindi.

³⁹ Petrus ornidin turup ular bilən billə Yoppağa bardı. Yoppağa yetip kelixi bilən ular uni üstünki kəwəttiki öygə baxlap qıktı. Barlıq tul ayallar Petrusning ətrafıya olixip, yığazar kılıxip uningə Dorkasning ular bilən billə boləqan waqtıda əzlırigə tikip bərgən kənglək-kiyimlirini kərsitixti.

⁴⁰ Ləkin Petrus həmməylənni qıqiriwətip, tizlinip olturup dua kıldı. Andin u jəsətkə qarap: — Tabita, ornungdin tur! — dedi.

Tabita kəzini eqip, Petrusni kərup, ornida olturdi.

⁴¹ Petrus uningə kəlini uzitip uni yələp turoquzdi wə muqəddəs bəndilər bilən tul ayallarni qaqirip, Dorkasni ularəqə tirik tapxurup bərdi.

⁴² Bu həwər pütkül Yoppağa tarkılıp, nuroqun kixilər Rəbgə etikad kıldı. □

⁴³ Xundak boldiki, Petrus Yoppada Simon isimlik bir kənqining öyidə uzun künlər turdi.

10

Rimlik yüzbexioğa pərixtning kərünüxi

¹ Kəysəriyə xəhiridə Korniliy isimlik bir adəm bolup, u *Rim* kəxunidikiki «Italiyəliklər» kışmining yüzbexi idi.

□ **9:42 «Bu həwər pütkül Yoppağa tarkılıp...»** — muxu yərdə «Yoppa» Yoppa (Jaffa) xəhiringing ətrapidiki pütkül yərləni kərsətsə kerək. (həzirki ismi «Hayfa»).

² U ihlasmən adəm bolup, əzi wə pütkül öyidikiliri Hudadin qorqatti. U mərdlik bilən namratlarəğa həyr-sahawət qilip, daim Hudaəğa dua-tilawət qilatti.□

³ Bir küni qüxtin keyin saət üqlərdə, u ətayibanə bir kərünüxtə Hudaning bir pərixtisining özining yenioğa kəlgənlikini oquq kərđi. Pərixte uni:

— Korniliy! — dəp qaqirdi.□

⁴ Korniliy uningəğa kəzlrini tikip qattiq qəqüp: — Təksir, nemə ix? — dəp soridi.

Pərixte uningəğa:

— Sening dualiring wə həyr-sahawətlik ixliring Huda aldioğa əslətmə kurbanliktək berip yətti.

⁵ Əmdi sən Yoppaəğa adəm əwətip, Petrus dəpmu atilidioğan Simon isimlik adəmni qaqirtip kəl.

⁶ U Simon isimlik bir kənqining öyidə mehman bolup turuwatidu. Simonning öyi dengiz boyida, — dedi.

⁷ Uningəğa səzligən pərixte kətkəndin keyin, Korniliy öydiki hizmətqilərdin ikkini wə daim yenida turup hizmət qiloquqilar iqidiki ihlasmən bir ləxkərnə qaqirdi.

⁸ Barliq ixlarni qüxəndürgəndin keyin, ularni Yoppaəğa əwətti.

□ **10:2** « *Korniliy* ihlasmən adəm bolup, əzi wə pütkül öyidikiliri Hudadin qorqatti...» — Korniliy bəlkim sinagogğa katnaxkan «Hudadin qorqquqi» dəp ataloğan yat əlliklərdin biri idi. Gərqə Yəhudiylarning rimliklərəğa huxi bolmisimu, u etikadi tūpəylidin Yəhudiylar namratlarəğa xundak həyrlik ixlarni qilatti. □ **10:3** «*qüxtin keyin saət üqlərdə*» — Qanaan (Pələstin) waqti bilən «saət toqquzlarda».

Hudaning Petruska wəhiy berixi

⁹ Ətisi ular səpər kılıp xəhərgə yekinlaxkanda, qūx waḳti bolup, Petrus dua kılıx üqün əgzigə qıkti. □ ■

¹⁰ Uning ḳorsiki eqip ketip, bir nərsə yəy dedi. Biraḳ ular oḳiza təyyarlawatkanda, oḳayibanə bir alamət Petrusni oruwaldi.

¹¹ U asman eqılıp, tət burjigidin baolanoḳan ḳalda yər yüzigə qūxürülüwatḳan kəng dastihandək bir nərsini kərđi.

¹² Dastihanda hərhil tət putluk ḳaywanlar, yər beoḳirlioḳular, asmandiki uḳar-ḳanatlar mu bar idi.

¹³ Uningoḳa bir awaz anglandi: —

«Ornungdin tur, Petrus, ulardin soyup yə!»

¹⁴ — Yaḳ, Rəb, hərgiz bolmaydu! Mən həḳḳaḳan həḳḳandək napak yaki ḳaram nərsini yegən əməsmən! — dedi Petrus. □ ■

¹⁵ Awaz ikkinḳi ḳetim kelip uningoḳa:

— Huda ḳalal dəp paklioḳanni sən ḳaram demə!

— deyildi. ■

¹⁶ Bu ix üq ḳetim yüz berip, andin dastihandək bolḳan xu nərsə dərḳal asmanoḳa elip qıḳip ketildi.

¹⁷ Petrus kərgən oḳayibanə alamətning mənisi tooḳrisida ḳaymuḳup turoḳanda, mana Korniliy

□ **10:9 «qūx waḳti»** — ibraniylarning waḳti bilən «saət altidə».

■ **10:9** 2Pad. 4:33; Mat. 6:6.

□ **10:14 «Yaḳ. Rəb, hərgiz bolmaydu! Mən həḳḳaḳan həḳḳandək napak yaki ḳaram nərsini yegən əməsmən!»** — dastihandiki hərhil ḳaywanlar

iqidə Təwrat ḳanuni ḳaram dəp bekitḳan nuroḳun janiwarlar bolsa kerək idi. ■ **10:14** Law. 11:4; ḳan. 14:7. ■ **10:15** Mat. 15:11; Rim. 14:17,20; 1Tim. 4:4; Tit. 1:15.

əwətkən kixilər Simonning öyini tepip, dər waza aldidə turatti.

¹⁸ Ular birsini qakirip, uningdin Petrus dəpmu atilidiqan Simon degən birsi bu yərdə turamdu? — dəp soridi. □

¹⁹ Petrus tehiqə xu qayibanə alamətning mənisi üstidə oyliniwatqanda, Roh uningqə:
— Mana, seni üq adəm izdəp kəldi. □

²⁰ Ornungdin tur, pəskə qūx, heq ikkilənməy ular bilən billə barqin. Qünki ularni əwətküqi Mən! — dedi.

²¹ Petrus pəskə qūxüp, həliki adəmlərgə:
— Silər izdigən kixi mana mən bolimən. Bu yərgə kelix səwəbinglar nemikin? — dedi.

²² Ular jawabən: — Həkkəniy bir adəm, Hudadin qorkididən, xundakla pütkül Yəhüdiy həlqi tərpiğən Korniliy isimlik rimlik yüzbexi muqəddəs bir pərixte tərpidin sizni öyigə qakirtip, sizdin söz-kalam anglaxqə əmr kilinqan! — dedi.

²³ Xunga Petrus ularni öygə təkliq kilip, qondurup mehman qildi.

Ətisi ornidin turup u ular bilən billə yoloqə qikti. Yoppadiki qerindaxlardin bəziliri ularqə

□ **10:18** «Ular , yəni *Korniliy əwətkən kixilər* birsini qakirip, uningdin Petrus dəpmu atilidiqan Simon degən birsi bu yərdə turamdu? — dəp soridi» — 18-21-ayətlərdin qarışqanda, dəsleptə heqkim muxu adəmlərninğ soaliqə jawab bərmidi. Yəhüdiy qerindaxlar dər wazining sirtida birnəqqə rimliklərninğ, jümlidin bir rimlik əskərning Petrus toqruluk sorawatqanliqini kərüp, bəlkim jawab berixtin bir'az qorkqan boluxi mumkin idi. □ **10:19** «**Mana, Roh uningqə: — Mana, seni üq adəm izdəp kəldi... dedi**» — «Roh» muxu yərdə Hudaning Muqəddəs Rohi.

həmrah bolup mangdi.

²⁴ Ikkinçi küni, ular Kəysəriyəgə yetip bardı. Əmdi Korniliy tuoqanliri wə yekin yar-buradərlirini öyigə qakirip, Petruslarni təkkezərlük bilən kütüp turatti.

²⁵ Petrus öygə kirgəndə, Korniliy aldioqa qikip, ayioqioqa özini etip səjdə kildi.

²⁶ Ləkin Petrus *dərhal* uni yələp turoquzup:

— Ornungdin turoqin! Mənmü bir insan, halas!
— dedi. ■

²⁷ U Korniliy bilən gəp kילוaq öygə kiriwidi, öyning iqigə yioqiloqan top-top adəmlərnı kərdi.

²⁸ U ularoqa:

— Silərgə məlumki, biz Yəhudiylarning yat əlliklərdin birsi bilən bardı-kəldi kılıxi yaki öylirigə kirixi Təwrat qanun-əqidilirimizgə hilap. Ləkin Huda manganə heqkandə adəmnı napak yaki haram deməsləkim kerəklikini ayan kildi. ■

²⁹ Xuning üqün silər adəm əwətip meni qakiroqanda, heq rət kılmay aldinglaroqa kəldim. Əmdi soray, meni nemə dəp qakirdinglar? — dedi.

³⁰ Korniliy mundəq dedi:

— Tət kunning aldida bügünki muxu wəqitkiqə roza tutqanıdim; sət üqlərdə mən öydə dua kiliwatattim. Tuyuksiz kiyimliridin nur qaknap turidioqan bir adəm aldimda pəyda bolup ərə

■ **10:26** Ros. 14:14; Wəh. 19:10; 22:9. ■ **10:28** Mis. 23:32; 34:15; Qan. 7:2; Yh. 4:9; 18:28; Ros. 11:3; 15:8; Əf. 3:6.

turdi: □

³¹ «Korniliy! Duaying ijabət kilindi wə həyr-sahawətlik ixliring Huda aldioğa əslətmə kurbanliktək yətti. ■

³² Xunga Yoppağa adəm əwətip, Petrus dəpmu atilidioğan Simon isimlik adəmni qakirtip kəl. U dengiz boyida olturakluk Simon isimlik bir kənqining öyidə mehman bolup turuwatidu» dedi.

³³ Xuning üqün, dərhal əzlrini qakirip kelixkə adəm əwətkənidim. Əzliri külbəmgə kelip yahxi kildila! Əmdi biz həmməylən Huda əzlrigə əmr qiləğan barliq sözlərnı anglax üqün Hudaning aldida hazır turuwatimiz.

Huda yat əllərgimu nijat ata kilidu

³⁴⁻³⁵ Petrus aqzini eqip mundaq dedi:

— Bərhək, mən Hudani heqkandak adəmgə yüz-hatirə kılmaydu, dəp qüxinip yəttim; bəlki hər əldin boləğanlar iqidə Uningdin qorkidioğan wə həkkaniyət yürüzidioğan kixi bolsila, Uning aldida məkbuldur. ■

³⁶ Huda Israil həlkiyə yətküzgən səz-kalam, yəni Əysa Məsih arkilik (u pütkül məwjudalarğa Rəbdur) inak-jatirjəmlik jakarləğan hux həwər silərgə məlumətu; ■

□ **10:30 «saət üqlərdə»** — ibraniylarning waqti bilən «saət tokquzlarda». Bəzi kona kəqümilərdə «roza tuttum» degən sözlər tepilmaydu. ■ **10:31** Mat. 28:3; Mar. 16:5; Luğa 24:4.

■ **10:34-35** Qan. 10:17; 2Tar. 19:7; Ayup 34:19; Rim. 2:11; Gal. 2:6; Əf. 6:9; Kol. 3:25; 1Pet. 1:17. ■ **10:36** Yəx. 9:5; 52:7; Yh. 16:33; Rim. 5:1; Kol. 1:20.

37-38 Silərningmu Yəhya *pəyoqəmbər* qəmüldürüx qakirikini yətküzgəndin tartip, Galiliyədin baxlap pütkül Yəhüdiyə zeminlirida Nasarətlik Əysa toqruluk guwahliktin — yəni Hudaning qandaq kilip uni Mukəddəs Roh wə küq-қudrət bilən məsihligənliki, xuning bilən u həmmə yərnə kezip, yaxxi əməllərni kilip, Iblisning ilkidə boləqanlarning həmmisini saqaytkanliқidən həwiringlar bardur. Qünki Huda uning bilən billə idi. ■

39 Bizmu uning həm Yəhüdiylarning zeminida həm Yerusalemda kiləqan pütün əməllirining guwahqiliri. Ular uni yəqəqqa esixi bilənmu əltürdi. □

40-41 Birəq üqinqi күni, Huda uni qayta tirildürüp namayan kildi. Birəq həmmə kixilərgə əməs, pəqət Huda Əzi aldi bilən talliəqan guwahqilar, yəni u əlümdin tirilgəndin keyin uning bilən həmdastihan boləqan bizləarning arimizda namayan kildi. □ ■

42 U bizgə həlққə hux həwər yətküzüxni wə əzining Huda tərripidin tiriklər wə əlgənləarning sorəqқisi қilinip təyinləngüqi ikənlikini jakarlaxni əmr kildi. ■

43 Barliқ pəyoqəmbərlər uningəqə guwahliқ

■ **10:37-38** Yəx. 8:23; 9:1; Mat. 4:12; Mar. 1:14,38, 39; Luқа 4:14; Zəb. 45:7; Yəx. 61:1; Luқа 4:18. □ **10:39** «**Yəhüdiylarning zemini**» — Yəhüdiyə. «**ular uni yəqəqqa esip əltürdi**» — grek tilida «ular uni dərəhtə esip əltürdi». □ **10:40-41** «...**uning bilən həmdastihan boləqan bizlər...**» — grek tilida «...uning bilən yegən wə iқkən bizlər...». ■ **10:40-41** Mar.

16:14; Luқа 24:34; Yh. 20:19; Ros. 2:24; 1Kor. 15:5. ■ **10:42** Mat. 28:19; Mar. 16:15; Yh. 15:16; Ros. 17:31.

beriduki, hærkim uningõa etikad kılõan bolsa uning nami arkilik gunahliri kæqürüm kılınıdu. ■

⁴⁴ Petrus tehi bu sözlærni kılıwatqanda, Mukæddæs Roh söz-kalamni anglawatqan hæmmæ kixigæ qüxti. ■

⁴⁵ Petrus bilæn billæ kælgæn hætnilik bolõan ixængüqilærning hærberi Mukæddæs Rohning yat ællærdikilærgimu ata kılınıp tækülgænlikini kærüp bæk hæyran boluxti. □

⁴⁶ Qünki ularning *karamæt namælum* tillarda sözlixip Hudani uluõliõanlıkini anglidi. Xunga Petrus: ■

⁴⁷ — Muxu kixilær bizgæ ohxax Mukæddæs Rohni qõbul kılõuqi bolõan bolsa, kim ularning suõa qemüldürüxnı kõbul kılıxını tosalısun?! — dedi. ■

⁴⁸ Xuning bilæn u ularning Ræbning namida qemüldürülüxını buyrudi. Andin ular Petrusning ular bilæn birnæqqæ kün turuxını ötündi.

11

Petrusning «yat ælliklær»ning qemüldürülüxını aqlıxı

■ **10:43** Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Qan. 18:15; Zæb. 132:11; Yæx. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Yær. 23:5; 33:14; Əz. 34:23; 37:24; Dan. 9:24; Mik. 7:20; Ros. 15:9. ■ **10:44** Ros. 8:17.

□ **10:45** «**hætnilik bolõan ixængüqilær**» — (Yoppadin kælgæn) Yæhudiylærni kersitidu. «**yat ællærdikilærgæ**» — demæk, Yæhüdiy æmæslærgæ. ■ **10:46** Mar. 16:17; Ros. 2:4. ■ **10:47** Ros. 8:36; 11:17.

1 Rosullar wə pütkül Yəhüdiyədiki baxқа қerindaxlar yat əlliklərnıngmu Hudaning sөz-kalamini qobul қilöanlıkını anglidi.

2 Xunga, Petrus Yerusalemöa қaytkanda, hөtnilik bolöan *ixəngüqilər* uni əyibkə buyrup:

□

3 — Sən hөtnə қilinmiöan adəmlərnıng əyidə mehman bolup, ular bilən hөmdastihan boldung?! — dedi.■

4 Biraq Petrus pütün ixni baxtin-ahiriöiqə ularöa bir-birləp qüxəndürüp

5 mundaq dedi:

— Yoppa xəhiridə dua қiliwatқinimda, öayibanə kөрünүx meni oriwelip, bir alamətni kөrdüm. Kəng dastihandək bir nərsə töt burjikidin baölanöan ҳalda asmandin qüxüp, mening yenimda tohtidi.■

6 Uningöa kөz tikip қarisam, iqidə hөrhil töt putluқ һaywanlar, yawayi һaywanatlar, yөр beöirliöuqılar, asmandiki uqar-қanatlar mu bar ikən.

7 Andin: «Ornungdin tur Petrus, ulardin soyup yə!» degən bir awazni anglidim.

8 Mən: «Yaq Rəb, hөrgiz bolmaydu! Mən һeqқақан hөrkandaq napak yaki һaram nərsini aözimöa alöan əməsmən!» dedim.■

9 Biraq manga yөнə: «Huda һalal dөp pakliöan nərsini sən һaram demə!» degən awaz anglandi.

10 Bu ix üq қetim xundaq təkrarlinip, ahir bularning һəmmisi asmanöa қaytidin tartip

□ **11:2** «Yerusalemöa қaytkanda» — grek tilida «Yerusalemöa қikkanda». ■ **11:3** Mis. 23:32; 34:15; Қан. 7:2; Yһ. 18:28. ■ **11:5** Ros. 10:9. ■ **11:8** Law. 11:4; Қан. 14:7.

ketildi.

¹¹ Mana däl xu qaoqda, Kəysəriyədin meni qakirixka əwətilgən üq kixi mən turoqan öyning aldioqə kəldi.

¹² Muqəddəs Roh meni heq ikkilənməy ular bilən billə berixka buyrudi. Muxu altə qerindaxmu mən bilən billə bardi. *Kəysəriyəgə yetip kelip*, heliki adəmning öyigə kirduk. □ ■

¹³ Bu kixi bizgə özining öyidə payda bolup turoqan bir pərixtni qandak kərgənlikini eytti. Pərixte uningoa: «sən Yoppaoqə adəm əwətip, Petrus dəpmu atilidioqan Simon isimlik bir adəmni qakirtip kəl,

¹⁴ u sanga seni wə pütkül ailənggə nijatlik yətküzidioqan bir həwəni eytip beridu» degənikən. □

¹⁵ Mən gəpni baxliqinimda, Muqəddəs Roh huddi baxta bizning üstimizgə qüxkinidək, ularoqimu qüxti. □

¹⁶ Xu qaoqda, Rəbning səz-kalamini, yəni: «Yəhya kixiləni suoqə qəmüldürgən, lekin silər

□ **11:12 «heq ikkilənməy ular bilən billə berix...»** — yaki «(Yəhudi yaki Yəhudi əməsləni) heq ayrimay ular bilən billə berix...». **«muxu altə qerindax»** — xübhisizki Yoppa xəhiridin kəlgən altə qerindaxning xu qaoqda Petrusning həmraqliqida boləqanliqini kərsitidu. ■ **11:12** Ros. 10:19; 15:7. □ **11:14 «u sanga seni wə pütkül ailənggə nijatlik yətküzidioqan bir həwəni eytip beridu» degənikən** — grek tilida «u sanga seni wə pütkül ailənggə qutkuzux wasitə boləqan birnəqqə səzləni eytip beridu». □ **11:15 «Muqəddəs Roh huddi baxta bizning üstimizgə qüxkinidək»** — rosul Petrusning «baxta» degən səzidin enikki, u wə baxka etiqadqilaroqə nisbətən Muqəddəs Rohning əzlrigə kəlgənliki toluq bir yengi baxlinix boləqanidi.

bolsanglar Mukəddəs Rohka qəməldürüsilər» deginini esimgə aldim. ■

17 Xunga, əgər Huda əmdi muxularoqa biz Rəb Əysa Məsihkə etikad kılənimizdin keyin bizgə bərgən iltipatka ohxax iltipat ata kıləjan bolsa, Hudani tosalojudək mən zadi kim idim?■

18 Ular bu sözləni anglioqanda, əyibləxtin tohtap, Hudaoqa mədhiyə oqur:

— Bərəkət, Huda əllərgimu həyatlikka elip baridoqan towa kılixni nesip kılıptu! — deyixti.

Antakya xəhiridiki etikad qılar

19 U qaoqda, Istipanning ixi bilən ziyankəxlikkə uqrap hərəkəysi jaylaroqa tarkilip kətkənlər Fənikiyə rayoni, Sıprus arili wə Antakya xəhiri qatarlik jaylaroqə yetip berip, bu jaylarda səkalamni pəkət Yəhudiyəlaroqila yətküzətti. □ ■

20 Ləkin ulardin Sıprus arili wə Kurini xəhiridin kəlgən bəzilər Antakya xəhirigə baroqanda, Rəb Əysaning hux həwirini Greklərgimu yətküzdi. □

21 Rəbning kəli ular bilən billə bolup, tolimu nuroqun kixilər ixinip towa kılıp Rəbgə baqlandi. □ ■

■ **11:16** Yəx. 44:3; Yo. 2:28-29; Mat. 3:11; Mar. 1:8; Luqa 3:16; Yh. 1:26; Ros. 1:5; 2:4; 19:4. ■ **11:17** Ros. 15:9. □ **11:19** «ziyankəxlikkə uqrap...» — grek tilida «azab-oqubətlərgə uqrap...». «**Sıprus arili wə Antakya xəhiri qatarlik jaylar...**» — bu Antakya «Suriyədiki Antakya» idi.

■ **11:19** Ros. 8:1, 4. □ **11:20** «.. **Rəb Əysaning hux həwirini Greklərgimu yətküzdi**» — «Greklər» «Yəhudiy əməslər» idi, əlwəttə. □ **11:21** «...**towa kılıp Rəbgə baqlandi**» — grek tilida «... («öz yolidin») burulup Rəbgə baqlandi». ■ **11:21** Ros. 2:47; 5:14.

²² Bu həwər Yerusalemdiki jamaətning qulikiəa yetip kəldi. Xuning bilən ular Barnabasni Antakyaəiqə arilap ətüxkə əwətti. □

²³ Barnabas yetip berip, Hudaning mehir-xəpkitini kərüp, huxal boldi. U ularning həmmisini jan-dilidin kət'iylik bilən Rəbgə qing baəlinixka riəbətəndürdi. □ ■

²⁴ Qünki u Mukəddəs Rohka wə iman-ixənqkə tolduruləan bolup, yahxi bir adəm idi. Xuning bilən zor bir top adəmlər Rəbgə kəxuldi. ■

²⁵ Xuning bilən Barnabas Tarsus xəhirigə Saulni izdəp bardı. ■

²⁶ Uni tepip Antakyaəa elip kəldi; xundak boldiki, ikkiylən jamaət bilən billə sak bir yil yiqilip, nuroqun adəmgə təlim bərđi. Muhlislarning «Hristianlar» dəp tunji atilixi Antakyadin baxlandi. □

□ **11:22 «... Xuning bilən ular Barnabasni Antakyaəiqə arilap ətüxkə əwətti»** — məqsiti bəlkim, əhwalni bilip bekip, həkikiy etiqadqilar bolsa ularni riəbətəndürəx idi. □ **11:23 «Barnabas ... Hudaning mehir-xəpkitini kərđi...»** — bu degənlikning bəlkim kəp jəhətliri bardur: — (1) adəmlər həkikətən towa kəlip rəbgə baəlansa bu xübhisizki, Hudaning mehir-xəpkitining zor nətijisidur; (2) Hudaning mehir-xəpkiti bilən etiqadqilarda hərhil mewə — muhəbbət, huxallik, hatirjəmlik qatarliklər pəyda bolidu; (3) jamaətning əsüxi wə kəpiyixi pəkət Hudaning mehir-xəpkiti bilənla bolidu. ■ **11:23** Ros. 13:43; 14:22. ■ **11:24** Ros. 4:36; 6:5. ■ **11:25** Ros. 9:27. □ **11:26 «muhlislarning «Hristianlar» dəp tunji atilixi Antakyadin baxlandi»** — «Hristianlar» degən səz bəlkim awwal «hrestos» («əhmək» degən mənədə) degən səzdin kəlgən məshirə karakteridiki səz boluxi mumkin; lekin ahir berip asasiy mənisi yahxi qikti, yəni «Hristosning (Məsihning) adəmliri» («Məsih» bolsa ibraniy tilida «Maxiyah» — grek tilida «Hristos»).

27 U künlərdə bəzi pəyğəmbərlər Yerusalemdin Antakyağa qüxüp kəldi.

28 Bulardin Agabus isimlik birəylən otturiğa qikip, Rohning wəhiyini yətküzüp, qattik bir aqarqilikning pütkül dunyani basidiqanliqini aldin eytti (bu aqarqilik dər wəkə «Klawdiyus Kəysər» həküm sürgən wakıttı yüz bərdi). □ ■

29 Buning bilən *Antakyadiki* muhlislarning hər biri öz qurbioğa qarap pul yioqip, Yəhudiyədə turuwatqan qerindaxlarğa yardım berixni qarar qildi. □

30 Ular bu qararni ada qilip, ianini Barnabas wə Saulning qoli arkilik *Yəhudiyədiki jamaat* aqsakalliriğa yətküzüp bərdi. ■

12

Tehimu kəp ziyankəxlilər

- **11:28 «Agabus... Rohning Wəhiyi bilən ... aldin eytti»** — «Roh» muxu yərdə Mukəddəs Roh, əlwəttə. ■ **11:28** Ros. 21:10. □ **11:29 «Buning bilən Antakyadiki muhlislarning hər biri öz qurbioğa qarap pul yioqip, Yəhudiyədə turuwatqan qerindaxlarğa yardım berixni qarar qildi»** — nemixqə ular Yəhudiyədiki qerindaxlarğa alahidə yardım əwətməqçi? (1) Yəhudiy qerindaxlar awwal Hudaning hizmitini aloğa sürtüx üqün kəp yərləni setiwətkənidi («Ros.» 2-bab); (2) Yerusalem wə Yəhudiyə əlkisidə bolqan ziyankəxlik bək eqir boloaqqa, etiqadqilarning iqtisadiy ziyini bəlkim az əməs idi. ■ **11:30** Ros. 12:25.

¹ Xu qaoqlarda, Hërod padixah jamaëttikilërdin bëzilirigë ziyankëxlik kïlmakçi bolup ularoqa kôl saldi.□

² U Yuhananing akisi Yakupni kiliqlap ëltürdi.■

³ Özining bu kïloqan ixining Yëhudiylaröqa yakkanlikini kërüp, u Petrusnimu tutkun kïldurudi (xu qaoqda «petir nan heyti» mëzgili idi).

⁴ Petrusni tutkandin keyin, uni zindanoqa taxlap, tët læxkër bir guruppa kïlinöqan tët qarawwul topioqa tapxurdi. Pasha heyttin keyin, Hërod uni halayik aldida sorak kïlmakçi idi.□ ■

⁵ Xunga Petrus zindanda tutup këlindi. Lekin jamaët Hudaoqa jan-dil bilën uning üqün dua kïlixiwatatti.

Petrusning zindandin kutkuzuluxi

⁶ Æmdi Hërod uni elip çikip sot kïlixning aldinkï keçisi, Petrus ikki zënjir bilën baqlaklik peti, ikki qarawulning otturisida uhlawatatti; ixikning sirtidimu birnëqqqë qarawul zindanni kezët kiliwatatti.

⁷ Wë tuyuksiz Rëbning bir përixlisi kërünüp, bir nur kamerni yorutti. Përixte Petrusning bikinioqa nokup:

— Tez tur! — dëp oyoqatti. Uning kolliridiki zënjir xu haman boxap qüxüp këtti.■

⁸ Përixte uningöqa:

□ **12:1 «Hërod padixah»** — bu Hërod «Hërod Agrippa (I)» idi. Hërodlar toqruluk «Tëbirlër»ni kërüng. ■ **12:2** Mat. 4:21.

□ **12:4 «Pasha heyti»** — yëni «ëtüp ketix heyti». ■ **12:4** Yh. 21:18. ■ **12:7** Ros. 5:19; 16:26.

— Belingni baʼqliwal! Kəxingnimu kiy! — dedi. Petrus uning deginini qildi. Andin u:

— Qapiningni yepinqaklap kəynimdin mang! — dedi.

⁹ Petrus uningʻa əgixip *kamerdin* qikti. Biraq u pərixtning wasitisi bilən boluwatqan bu ixlarning rastlikini bilməy, bəlki bir ʻayibanə kərünüx kərüptimən, dəp oylawatatti.

¹⁰ Ular birinqi wə ikkinqi kəzəttin ətüp, zindanning xəhərgə qikidiʻan tēmür dərwasisiʻa barʻanda, dərwaza ular üqün əzlükidin eqilip kətti. Ular qikip, bir koqidin ətəndə, pərixte tuyuksiz uning yenidin kətti.

¹¹ Xu qaʻda, Petrus esigə kelip, əz-əzigə: «Dərwəkə əmdi Rəb Əz pərixtisini əwətip, meni Hərodning kolidin wə Yəhudiyl həlking kütkenlirining həmmisidin kütquzuptu, dəp bildim» — dedi.

¹² Həkikiyl əhwalni qüxinip yətkəndə, u Markus dəpmu atilidiʻan Yuhannaning anisi Məryəmning ʻyigə bardi. U yərdə nuroqun kixilər yoqilip dua-tilawət qiliwatatti.

¹³ U dərwasining ixikini kəkqanda, Roda isimlik bir dedək awazni anglap qikti.

¹⁴ U Petrusning awazini tonup, huxallikidin ixikni eqixkimu ülgürməy yügürüp kelip, həmməyləngə:

— Petrus dərwaza aldida turidu! — dəp həwər qildi.

¹⁵ Lekin ular: — Sarang bolup kəldingʻu! — deyixti. Biraq u: — Rast xundak, dəp turuwaldi. Ular:

— U uning pərixtsisi bolsa kerək! — deyixti.□

16 Birəq Petrus dərwezini kəkıwərđi. Ular qıqıp dərwezini eqıp, uning əzini kərgəndə həmməylən hang-tang boluxti.

17 Petrus ularoqa ün qıqarmaslıkqa kəl ixariti kılıp, ularoqa Rəbning əzini zindandin qandəq elıp qıqkanlıkını eytip bərđi. Andin keyin, u:

— Bu həwərnı Yəqupka wə kərındaxlaroqa yətküzüp koyunglar, — dəp, əzi u yərdin baxka yərgə kətti.□ ■

18 Tang atkanda, qarawullar Petrus zadı nemə boldı dəp sarisimigə qüxti.

19 Hərod uni izdəp uning iz-derikini tapalmıoqaqka, qarawullarnı sorəq kılıp, ularnı əlümgə məhkum kılıxni buyrudi. Bu ixtin keyin, u Yəhudıyədin qüxüp Kəysəriyə xəhırigə bərip xu yərdə turdı.

Hərod Agrippa hanning əlümi

20 Əslidə Hərod *han* bilən Tur wə Zidondikilər arisida kattıq jedəl bar idi. Həlbuki, Tur wə Zidondikilər birlıxıp, Hərodning aldıoqa kəldi. Uning bilən yarixiwelıx üqün ular aldi bilən hanning Bilastus isimlik xəhsıy oqıdarını əzlırigə yar-yələk boluxka qayıl kılənanıdı. Qünki bu

□ **12:15 «U uning pərixtsisi bolsa kerək»** — ular «əlgən Petrusning rohi» yaki «Petrusni alahidə koqdaydıoqan bir pərixte» dəp oylap qəloqan boluxı mumkin. □ **12:17 «Bu həwərnı Yəqupka wə kərındaxlaroqa yətküzüp koyunglar»** — «Yəqup» muxu yərdə Rəb əysanıp inisi boləqan Yəqupnı kərsıtidu. ■ **12:17** Ros. 13:16; 19:33; 21:40.

yurttikilər axlıqni hanning ilkidiki jaylardin alatti.

²¹ Bəlgiləngən kərüxüx künidə Hərod xahənə tonlirini kiyip, sorak təhtidə olturup, ularoşa nutuk sözlidi. □

²² Anglioşan həlk:

— Bu adəmning awazi əməs, bəlki bir ilahning awazidur! — dəp warkiraxti.

²³ Xuan Pərwərdigarning bir pərixtsisi hannı urdi; qünki u xan-xərəpni Hudaşa beoixlimidi. Nətijidə, u kurtka yəm bolup öldi.

²⁴ Əmma Hudaning səz-kalami dawamlıq bərk urup kengəydi. □ ■

²⁵ Barnabas bilən Saul Yerusalemda ianilirini tapxurux hizmitini ada kıloşandin keyin, Antakyaşa qayıp kətti. Ular Markus dəpmu atilidoşan Yuşannani billə elip bardi.

13

Muqəddəs Rohning Barnabas bilən Saulni əwətixi

¹ Antakyaşadiکی jamaət iqidə bəzi pəyoşəmbərlər wə təlim bərgüqilər bar idi. Ular Barnabas,

□ **12:21 «Hərod... ularoşa nutuk sözlidi»** — yaki «Hərod... ularni əyibləp nutuk sözlidi». Grek tilida «nutuk sözləx» degən bu səzning bəzidə «əyibləx» degən puriki bar. □ **12:24 «əmma Hudaning səz-kalami dawamlıq bərk urup kengəydi»** — demək, uningə etiqad kıləşılarnıng sani kəpəyməktə idi.

■ **12:24** Yəx. 55:11; Ros. 6:7.

«Kara» dəpmu atilidioqan Ximeon, Kurinilik Lukius, Herod han bilən billə qong boləqan Manaən wə Saullar idi. □ ■

² Ular Rəbning ibaditidə bolup roza tutuwatqan bir məzgildə, Muqəddəs Roq ularəq:

— Barnabas bilən Saulni Mən ularni qilixqə qaqiroqan hizmət üqün Manga ayrip qoyunglar, — dedi. ■

³ Xuning bilən, ular yənə roza tutup dua qiloqandin keyin, ikkiylənning üstigə qollirini təgküzüp uzitip qoydi. ■

Barnabas bilən Saul Sipursta

⁴ Ular Muqəddəs Roq tərpidin əwətilgən bolup, Səlyukiyə xəhirigə berip, u yərdin kemigə qiqip Sipur ariloqə qarap yoloqə qiqti.

⁵ Salamis xəhirigə yetip kelip, ular Yəhudiylarning sinagolirida Hudaning səkalamini yətküzüxkə baxlidi. Yuhanna ularning yadəmqisi idi. □ ■

⁶ Ular pütin aralni arilap qiqip, Pafos xəhirigə kəldi. Ular u yərdə Baryəxua isimlik bir kixi

□ **13:1 ««kara» dəpmu atilidioqan Ximeon»** — grek tilida ««negir» dəpmu atilidioqan Ximeon». «Negir» degən mənisi «kara». «**Herod han**» — muxu ayəttə «han» grek tilida «tetrark» degən sək bilən ipadilinidu. «Tetrark» degənning toluq mənisi «(zeminning) tətlin bir qismi üstidiki həkim». «Tetrark» degən mərtiwə «waliy»din təwən; xuning üqün Herodlar Pontiy Pilatusqə boysunuxi kerək idi. ■ **13:1** Ros. 14:26. ■ **13:2** Mat. 9:38; Ros. 9:15; 22:21; Rim. 1:1; 10:15; Gal. 1:15; 2:8; Əf. 3:8; 1Tim. 2:7; 2Tim. 1:11; Ibr. 5:4. ■ **13:3** Ros. 6:6; 8:15; 19:6.

□ **13:5 «Yuhanna ularning yadəmqisi idi»** — yəni Markus dəpmu ataloqan Yuhanna. ■ **13:5** Ros. 12:25.

bilən uqrixip qaldi. U sehırgər bolup, sahta pəyoqəmbər boləqan bir Yəhüdiy idi.■

⁷ U kixi bu *aralning* rimlik waliyisi Sergiyus Pawlusning həmrəhi idi. Waliy ukumuxluk bir kixi bolup, Barnabas bilən Saulni qakirtip, Hudaning söz-kalamini anglimakqi boldi.

⁸ Lekin həliki sehırgər (uning grekqə ismi Əlimas bolup, «sehırgər» degən mənədə) ularəqə qarxi qikip, waliyning rayini etiqadtin qayturuxni urunmaqta idi.

⁹ Birək Mukəddəs Rohqa tolduruloqan Saul (yənə «Pawlus» dəpmu atilidu) həliki sehırgərgə tik-ilip qarap □

¹⁰ uningəqə:

— Əy, kəlbıng hərhil hiyliğərlik wə aldəmçilik bilən toloqan Iblisning oqlı, həmmə həkkanıylikning duxmini! Pərwərdigarning tüz yollirini burmilaxni zadi tohtatmamsən?!

¹¹ Əmdi Rəbning qoli üstünggə quxti! Kəzliring kor bolup, bir məzgil künning yorukini kərəlməysən! — dedi.

Xuan, bir hil tuman wə qarangoçuluk uni basti. U yolni silaxturup, kixilərdin meni qolumdin yetilənglar, dəp iltija qilatti.

¹² Yüz bərgən ixni kərgən waliy Rəbning təlimigə qattik həyran bolup, Uningəqə etiqad qildi.

■ 13:6 Ros. 8:9; 19:13. □ 13:9 «Saul (yənə «Pawlus» dəpmu atilidu)...» — «Pawlus» latinqə isim bolup, mənisi bəlkim «kiçik». Saul Mukəddəs Roh təripidin Yəhüdiy əməsləring hizmitidə boluxqə qakiriləqəqə, u muxu yərdin baxlap əzi üqün bu latinqə isim ixlitixkə baxlaydu.

Pawlusning bir sinagogta Rəbning təlimini berixi

¹³ Pawlus bilən uning həmrahliri kemigə qikiq, Pafostin Pamfiliyə əlkisidiki Pərgə xəhorigə bardı. U yərdə Yuhanna ulardin ayrilip Yerusalemoğa qaytti. □ ■

¹⁴ Pawluslar bolsa Pərgə xəhiritin qikiq, dawamlıq mengip Pisidiyə rayonidiki Antakya xəhorigə berip, xabat küni sinagogqa kirdi.

¹⁵ Təwrat kisiqliridin wə pəyoqəmbərləning yazmiliridin okulqandin keyin, sinagogning qongliri ularni qakirtip:

— Kərindaxlar, əgər halayikqa birər nəsihət səzünglar bolsa, eytinglar, — dedi.

¹⁶ Pawlus ornidin turup, kol ixiriti kilip, halayikqa mundak dedi:

— Əy Israillar wə Hudadin kərkkanlar, kulak selinglar! □ ■

¹⁷ Bu Israil həlqining Hudasi ata-bowilirimizni tallidi; ular Misirda musapir bolup yaxioqan waqitlarda ularni uluq kildi, Əzining egiz kətürgən biliki bilən ularni Misirdin kutkuzup qikti. ■

¹⁸ U qəldə ularoqa təhminən kirik yil oqəmhorluk kildi ■

□ **13:13** «U yərdə Yuhanna ulardin ayrilip Yerusalemoğa qaytti» — muxu «Yuhanna» bolsa Yuhanna Markus idi.

■ **13:13** Ros. 15:38. □ **13:16** «Əy Israillar wə Hudadin

kərkkanlar... » — «Hudadin kərkkanlar» degən turaklik ibarə Təwrat etikadida bolqan «yat əlliklər» (Yəhudiy əməslər)ni kərsitidu. Hətnə qobul kilmiqan bolsimu, ularoqa sinagogqa katnixixka ruhsət berilgən. ■ **13:16** Ros. 12:17; 19:33; 21:40.

■ **13:17** Mis. 1:1. ■ **13:18** Mis. 16:35; Qəl. 14:34; Zəb. 95:10.

19 andin Kanaan zeminidiki yettə əlni yökütip, ularning zeminlirini ularqa miras kılıp bərdi. ■

20 Bu ixlarqa aldi-kəyni bolup təhminən tət yüz əllik yıl kətti. Keyin, taki Samuil pəyoqəmbər otturıqə qıkkıqə, u ularqa batur həkımlarnı tikləp bərdi. ■

21 Andin ular bizgə bir padıxahni bərsikən, dəp *Samuil pəyoqəmbərdin* tilidi. Xuning bilən Huda ularqa Binyamin kəbilisidin Kix isimlik adəmnıng oqlı Saulni tikləp bərdi. U kırık yıl həküm sürdi. ■

22 Birak *Huda* Saulni səltənıtıdın qüxürüp, ularqa Dawutni padıxah kılıp turquzup bərdi. Huda unıng həkqidə guwahlık berip: «Kənglümdıkidək bir adəmnı, yəni Yəssəning oqlı Dawutni tapım. U Menıng toluk iradəmgə əməl kılıdu», — dedi. ■

23 Əzi wədə kılqandək Huda bu adəmnıng nəslıdın İsrail həkıgə bir Kütquzoquqi tikləp bərdi — u bolsa Əysanıng əzıdur!

24 U həkning otturısıqə qıxıxtın alwwal, Yəhya *pəyoqəmbər* qıkip, barlık İsrail həkını towa kılıxni *bıldürıdıqan* qəməldürüxni qobul kılınglar, dəp jakarlıdı. ■

25 Yəhya *pəyoqəmbər* wəzipını tamamlıqanda, halayıkqa mundak degənıdı: «Silər menı kim dəp bilısılər? Mən silər kütəkən zat əməsmən. Birak mana, məndın keyın bırsı kelıdu, mən hətta unıng ayaoq kəxlırını yexıxkımı layık

■ **13:19** Yə. 14:2. ■ **13:20** Hək. 2:16; 3:9. ■ **13:21** 1Sam. 8:5; 9:15; 10:15; Hox. 13:11. ■ **13:22** 1Sam. 13:14; 16:12; Zəb. 89:19-29; Ros. 7:45. ■ **13:24** Mat. 3:1; Mar. 1:2; Luqa 3:2; Yh. 3:23.

əməsmən!» □ ■

²⁶ Əy kərindaxlar, İbrahimning jəmətinin nəsiliri wə aranglardiki Hudadin kərkkənlər, bu niyatlıkning söz-kalami silərgə əwətildi! □ ■

²⁷ Yerusalemda turuwatқанlar wə ularning həkimliri *Əysani* tonumay, uning üstidin gunahkar dəp həküm qıkarətini bilən, hər xabat küni oқulidiqan pəyoqəmbərlərnin aldin eytқан səzlirini əməlgə axurdi. □ ■

²⁸ Gərqə ular uningdin ölüm jazasioqə həküm kılıxқа tegixlik birər gunah tapalmioqan bolsimu, waliy Pilatustin yənila uni ölümgə məhkum kılıxni ötündi. ■

²⁹ Ular *bu ixlarni kılıp* mukəddəs yazmılarda uning həkqidə aldin pütülgənlərnin həmmisini *əzliri bilmigən halda* əməlgə axuroqandin keyin, uning jəsitini kresttin quxürüp, bir kəbrigə koydi.

³⁰ Ləkin Huda uni ölümdin tirildürdi! ■

³¹ Tirilgəndin keyin, u burun əzi bilən Galiliyədin Yerusalemoqə əgixip kəlgənlərgə kəp künlər iqidə *nəqqə ketim* kərünüp turdi. Bu kixilər hazır *İsrail* həkigə uning guwahqiliri

□ **13:25** «Mən silər kütəkən zat əməsmən» — grek tilida: «Mən «u» əməsmən» yaki «Mən «xu zat» əməsmən». ■ **13:25** Mat. 3:11; Yh. 1:20. □ **13:26** «... İbrahimning jəmətinin nəsiliri wə aranglardiki Hudadin kərkkənlər...» — «Hudadin kərkkənlər» — 16-ayət wə izahatning kərüng. ■ **13:26** Mat. 10:6; Ros. 3:26; 13:46. □ **13:27** «Yerusalemda turuwatқанlar wə ularning həkimliri Əysani tonumay...» — grek tilida: «Yerusalemda turuwatқанlar wə ularning həkimliri uni tonumay...». ■ **13:27** Yh. 16:3; Ros. 3:17; 1Kor. 2:8; 1Tim. 1:13. ■ **13:28** Mat. 27:20; Mar. 15:11; Luқа 23:18; Yh. 19:6. ■ **13:30** Mat. 28:6; Mar. 16:6; Luқа 24:6.

boluwatidu.■

³²⁻³³ Bizmu ata-bowilirimizōa qilinoqan wəding hux həwirini silərgə hāzir jakarlaymiz — Huda Əysani *arimizda* tikləp, bu wəding ularning əwladliri bolōan bizlərgə əməlgə axurdi. Bu həkətə Zəburning ikkinqi küyidə aldin'ala mundaq pütülgən: «Sən Mening Ooqlum, Əzüm seni bügünki künidə tuoqdurdum». □ ■

³⁴ Əmdilikətə Hudaning Əysaōa qirixni qayta kərgüzməy əlümdin tirildüridioqanliqi həkqidə u *mukəddəs yazmilarda* mundaq aldin eytqan: «Dawutka wədə qilōan mehīr-xəpқətlərnī silərgə ata qilimən!» □ ■

³⁵ Xunga yənə bu həkətə yənə bir ayəttə: — «*I Huda, Sening mukəddəs Bolōuqungōa tenining qirixini kərgüzməysən*». □ ■

³⁶ Qünki Dawut dər wəқə Hudaning iradisi

■ **13:31** Mar. 16:14; Yh. 20:19; 21:1; Ros. 1:3; 1Kor. 15:5. □ **13:32-33** «**Sən Mening Ooqlum, Əzüm seni bügünki künidə tuoqdurdum**» — «Zəb.» 2:7. Bəzi alimlar, bu bexarəttiki «tikləx» degən sөz uning əlümdin tirildürülgənlikini kərsitidu, dəp «tirildürüp» dəp tərjimə qilidu. Lekin uning tirilixini kərsitidioqan bexarətlərnī nəқil kəltüridioqan ayətlər 34-35-ayətlərdur. Xunga Zəburdiki bu bexarət («Zəb.» 2:7) uning pak қiz Məryəmdin tuoқuluxini kərsitidu, dəp қaraymiz.

■ **13:32-33** Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Қan. 18:15; 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Yəx. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Yər. 23:5; 33:14; Əz. 34:23; 37:24; Dan. 9:24,25; Zəb. 2:7. □ **13:34** «**Dawutka wədə qilōan mehīr-xəpқətlərnī silərgə ata qilimən!**» — «Yəx.» 55:2. ■ **13:34** Yəx. 55:3. □ **13:35** «**I Huda, Sening mukəddəs Bolōuqungōa tenining qirixini kərgüzməysən**» — «Zəb.» 16:10. «Sening mukəddəs Bolōuqung» Məsiқni kərsitidu. ■ **13:35** Zəb. 16:10; Ros. 2:27.

boyiqə öz dəwri üçün hizmət qilip, öz atabowiliriqə qoxulup ölumdə uhlap uning teni qirip kətkənidi. □ ■

³⁷ Lekin Huda ölumdin tirildürgüqi bolsa qirixni heq kərmidi. □

³⁸ Əmdi xunga silər xuni bilixinglar kerəkki, i qerindaxlar, hazır gunahlardin kəqürüm qilinix yoli dəl xu kixi arkilik silərgə jakarliniwatidu. □ ■

³⁹ Musa pəyoqəmbərgə qüxürülgən Təwrat qanuni bilən silər halas bolalmaywatқан ixlardin uningqə etikad qiloquqilar u arkilik halas qilinip həqkanıy qilinidu! □ ■

⁴⁰ Xunga, pəyoqəmbərlər aldin eytқан xu balayi'apət bexinglarqə qüxməsliki üçün ehtiyat qilinglar! —

⁴¹ «Karanglar, i mazaq qiloquqilar, həyranuhəs bolup halak bolunglar!

□ **13:36 «Dawut dər wə kə Hudaning iradisi boyiqə öz dəwri üçün hizmət qilip,...»** — yaki «Dawut dər wə kə öz dəwridə Hudaning muddia-məqsətliri üçün hizmət qilip,...». **«uning teni qirip kətkənidi»** — grek tilida «qirixlərni kərdi». 35-ayətni kəring. ■ **13:36** 1Pad. 2:10; Ros. 2:29. □ **13:37**

«Lekin Huda ölumdin tirildürgüqi bolsa qirixni heq kərmidi» — «Huda ölumdin tirildürgüqi» əysani kərsitidu, əlwəttə. □ **13:38 «hazır gunahlardin kəqürüm qilinix yoli dəl xu kixi arkilik silərgə jakarliniwatidu»** — «dəl xu kixi arkilik» əysa arkilik, demək. ■ **13:38** Luqa 24:47; 1Yuha.

2:12 □ **13:39 «Təwrat qanuni bilən silər halas bolalmaywatқан ixlar»** — «halas bolalmaydiqan ixlar» hərtürlük ixlarni kərsitidu; gunahning ilkidin halas boluxni öz iqigə elipla qalмай, bəlki Təwrat qanunida bekitilgən türlük qurbanlik qilix wə rəsim-qaidilərdin halas boluxni öz iqigə alidu. ■ **13:39** Rim.

3:28; 8:3; 10:4; Gal. 2:16; İbr. 7:19.

Qünki silərninġ künliringlarda bir ix qilimənki, Uni birsi silərgə elan qilsimu silər xu ixka hərgiz ixənməysilər!»□ ■

42 Pawlus bilən Barnabas sinagogdin qikiwatqanda, jamaət ularoġa kelərki xabat küni bu ixlar həkqidə yənə səzləxni yelindi.

43 Sinagogtiki jamaət tarkaloġanda, nuroġun Yəhudiylar wə Hudadin qorkqan Təwratka etikad qiloġan Yəhudiy əməslərnu Pawlus bilən Barnabaska əgəxti. İkkisi ularoġa söz kilip, ularni Hudaning meġir-xəpkitidə qing turuxka dəwət kildi.■

44 Keyinki xabat küni, pütün xəhər həlqi degüdək Hudaning söz-kalamini anglioġili kelixti.

45 Birəq bundəq top-top adəmlərnin kərgən Yəhudiylar həsətkə qəmüp, Pawlusning səzlrigə qarxi tətür gəp kilip, uningoġa təhmət kildi.

46 Əmdi Pawlus bilən Barnabas tehimu yürəklik həlda mundəq dedi:

— Hudaning söz-kalamini aldi bilən silər *Yəhudiy həlqigə* yətküzüx kerək idi. Lekin silər uni qətkə kəqip özünġlarnin mənġgölük həyatka layik kərmigəndin keyin, mana biz *silərdin* bu-

□ 13:41 «karənglar, i mazək qiloġuqilar, həyranuhəs bolup həlak bolunġlar! Qünki silərninġ künliringlarda bir ix qilimənki, uni birsi silərgə elan qilsimu silər xu ixka hərgiz ixənməysilər!» — Təwrat, «Həb.» 1:5. ■ 13:41 Yəx. 28:14; Həb. 1:5. ■ 13:43 Ros. 11:23; 14:22.

rulup əllərgə yüzlinimiz! □ ■

47 Qünki Pərwərdigar *mukəddəs yazmilarda* bizgə mundak buyruoqan: —

«Mən Seni *yat* əllərgə nur boluxqa,

Yər yüzining qət-yaqiliriqiqə nijatlik boluxung
üqün Seni atidim». □ ■

48 Əllərdikilər bu səzni anglap, huxal boluxup Rəbning səz-kalamini uluqlaxti; mənggülük həyatqa erixikə bekitilgənlərninğ həmmisi etikad kildi. □

49 Xundak kilip, Rəbning səz-kalami pütkül zeminoqa tarkaldi.

50 Birak Yəhudiylar Hudadin qorkqan yukiri təbikilik ayallarni həm xəhər mətiwərlirini kutritip, Pawlus bilən Barnabaska ziyankəxlik qilozup, ular ikkisini öz yurtliridin qozlap

□ **13:46 «mana biz silərdin burulup əllərgə yüzlinimiz!»** — «əllərgə yüzlinimiz» — yəni «Yəhüdiy əməslərgə yüzlinimiz». Demək, Hudaning səz-kalamini ularqa yətküzimiz. ■ **13:46** Mis. 32:10; Yəx. 55:5; Mat. 8:12; 10:6; 21:43; Ros. 3:26; 13:26; Rim. 10:19. □ **13:47 «Mən Seni *yat* əllərgə nur boluxqa, yər yüzining qət-yaqiliriqiqə nijatlik boluxung üqün Seni atidim»** — «Yəx.» 42:6 wə 49:6ni kərüng: muxu ayətlərdiki «Seni» Məsihni kərsitidu. Barnabas wə Pawlus «Pərwərdigarning quli»ning ixlirini dawamlaxturup yürgüzməktə (1-bab, 1-ayət). ■ **13:47** Yəx. 42:6; 49:6; Luka 2:32. □ **13:48 «bekitilgənlər»** — yaki «bəl baqlioqanlar» yaki «mayil qilinoqanlar».

qikardi. □ ■

⁵¹ Əmma Pawlus bilən Barnabas ularoqa qarap ayaqliridiki topini kekixturuwetip, Konya xəhirigə qarap mangdi. □

⁵² *Antakyadiki* muhlislar bolsa huxallıqqa həmdə Muqəddəs Rohqa tolduruldi.

14

Pawlus bilən Barnabas Konya xəhiridə

¹ Konya xəhiridə xundak boldiki, Pawlus bilən Barnabas Yəhudiylarning sinagogioqa kirgəndə, jamaətkə xundak səzlidiki, nətijidə Yəhudiylar wə Greklərdinmu nuroqan kixilər etikad kildi □

² (həlbuki, ixənmigən Yəhudiylar *yat* əllikləarning kəngüllirini zəhərləp, ularni kərindaxlaroqa qarxi turuxqa kutratti).

□ **13:50 «Birak Yəhudiylar Hudadin qorqqan yukiri təbikilik ayallarni həm xəhər mətiwərlirini kutritip...»**

— «Hudadin qorqqan ayallar» bolsa Təwratqa etikad kילוqan Yəhudiylar bolmioqan, sinagogtiki ibadətke katnixidioqan ayallar. Gərqə ular «Hudadin qorqqan» bolsimu, muxu yərdə Yəhudiylarning kutritixi bilən azduruloqan. ■ **13:50** 2Tim. 3:11. □ **13:51 «Pawlus bilən Barnabas ularoqa qarap ayaqliridiki topini kekixturuwetip,...»**

— «ayaqliridiki topini kekixturuwetix» degən hərəkət «munasiwitimiz pütünləy üzöldi» degən agahning ipadisi idi. «Mat.» 10:14, «Mar.» 6:11, «Luqa» 5:9ni kərüng. «**Konya xəhiri**» — hazırki nam. Kona grekqə ismi «Ikonium» yaki «Ikonion». U hazırki Türkiyədə.

□ **14:1 «nətijidə Yəhudiylar wə Greklərdinmu nuroqan kixilər etikad kildi»** — «Greklər» bəlkim xu yərdiki hər milləttin bolqan «Yəhudiylar əməslər»ni kərsitidu.

³ Xunga *Pawlus bilən Barnabas* u yərdə heli uzun turup, Rəbgə tayinip yürəklik həlda *hux həwərn*i jakarlidi; Rəb ularning kolliri bilən məjizilik alamətlər wə karamətlərnı kərsitip öz mehir-xəpkitining səz-kalamioğa guwahlik bərdi. ■

⁴ Buning bilən xəhər həlki ikkigə bəlünüp ketip, bəziliri Yəhudiylar tərəptə, bəziliri bolsa rosullar tərəptə turdi. □

⁵ Ahirda, bir kışim yat əlliklər bilən Yəhudiylar arisida (öz baxlikliri bilən birliktə) rosullarnı kışnap, qalma-kesək kışix kıştratquluki bax kətürdi.

⁶⁻⁷ Lekin ular bu ixtin həwər tepip, xu yərdin keqip Likawunya rayonidiki Listra wə Dərbə xəhərliri həmdə ətraptiki yurtlaroğa qarap mangdi. Ular xu yərlərdə hux həwərnı dawamlıq jakarlawərdi. ■

Listra wə Dərbə xəhərliridə

⁸ Xu qaoğda, Listra xəhəridə putlirida maqđuri yok, heq mengip baxmioğan bir tuoğma paləq olturatti. ■

⁹ Pawlus səz kiliwatqanda, bu adəm uningoğa kulak selip olturatti. Pawlus uningoğa kəz tikip uning sakaytilixioğa ixənqi barlikini kərup yetip,

¹⁰ yukiri awaz bilən:

— Ornungdin dəs tur! — dedi.

Həliki adəm xuan ornidin dəs turup mengixka baxlidi.

■ 14:3 Mar. 16:20; Ros. 19:11; Ibr. 2:4. □ 14:4 «xəhər həlki ikkigə bəlünüp ketip...» — yaki «xəhərnıng kəp kışimi ikkigə bəlünüp ketip...». ■ 14:6-7 Mat. 10:23; Ros. 8:1. ■ 14:8 Ros. 3:2.

11 Lekin Pawlusning bu ixini kergən top-top adəmlər Likawunya tili bilən:

— İlahlar insan kiyapitigə kirip arimizə qūxūptu! — dəp warkirixip kətti. ■

12 Ular Barnabasni «İlah Zeus» dəp ataxtı wə Pawlusni səzləxtə baxlamqı boləraqqa uni «İlah Hərmis» dəp ataxtı. □

13 Xəhərning sirtida «Zeus İlah»ning buthanisi bar idi. Xu *buthanidiki* kahin xəhər dərwazisiə əküz wə gül qəmbirəklərnı elip kelip, həlk bilən billə rosullarə atəp qurbanlıq kilməqı boldi.

14 Lekin rosullar Barnabas bilən Pawlus bu ixni anglap, kiyim-keqəklirini yırtqan halda, kəpqilikning arisiə yügürüp kirip, warkirap mundəq dedi:

15 — Halayıq, bu ixlarnı nemə dəp kiliwatisilər?! Biz silərgə ohxax həssiyattiki insanlarmız! Biz silərgə bu ərziməs nərsilərnı taxlap, asman-zemin, dengiz-okyan wə ulardiki barlıq məhluklarnı Yaratqıçı həyat Hudaqıla ibadət kilixinglar kerək dəp jakarlawatimiz! ■

16 Burunqı dəwrlərdə, u hərəkaysi əllərnı əz yollirida mengixqə yol qoyqan. ■

17 Xundəq bolsimu, U Əzini ispatlaydıqan guwahlıqni qaldurmıqan əməs. Qünki U həmixə silərgə xapaət kərsitip, yamoqurnı əz wəxtida ərxtin yaqdurup mol həsul atə kilip, ax-tamaq bilən silərnı toyquzup, qəlbinglarnı

■ 14:11 Ros. 28:6. □ 14:12 «İlah Zeus» — Greklərnıng «bax ilahı» («Yupiter» degən planeta). «İlah Hərmis» — Hərmis («Merkuriy» degən planeta) «ilahlarning əlqisi» dəp qarilatti.

■ 14:15 Yar. 1:1; Zəb. 33:6; 124:8; 146:6; Ros. 10:26; Wəh. 14:7; 19:10; 22:9. ■ 14:16 Zəb. 81:12

huxallikka qəmdürüp kəldi. ■

¹⁸ Hətta ular bu sözləni kılğan bolsimu, halayikning ularğa atap qurbanlıq kılıxini aranla tosuwaldi.

¹⁹ Lekin Antakya wə Konya xəhərliridin bəzi Yəhudiylar kelip, kixiləni əzlırigə kayıl kılıxi bilən, həlk Pawlusni qalma-kesək kildi, andin uni əldi dəp qarap, xəhər sirtioğa sərəp aqikip taxliwətti. ■

²⁰ Lekin muhlislar uning ətrapiioğa olaxkanda, Pawlus ornidin turup, xəhərgə kaytip kirdi. Ətisi, u Barnabas bilən billə Dərbə xəhırigə kətti.

Rosullarning Suriyədiki Antakyağa kaytip kılıxi

²¹ Əmdi ular Dərbə xəhıridə hux həwər jakarlap, nuroqun adəmləni *Məsihgə* muhlis boluxka kirküzgəndin keyin, ikkiylən Listra, Konya wə Antakya xəhərlirigə kaytip bardı.

²² Ular u yərlərdə muhlislarning kəlbirini küqəytip, ularni etikadta qing turuxka rıqbətləndürüp, xundaqla: — Biz Hudaning padıxahlıioğa kirixtə nuroqun jaxamuxəkqətləni beximizdin ötküzüximiz mukərrər bolidu, — dəp nəsihət kildi. ■

²³ Ular yənə hərkaysi jamaət iqidə aqsakallarnı tallap bəlgiləp, dua kılıx wə roza tutux arkilik ularni əzliri etikad baqlioğan Rəbgə tapxurdi.

24 Ikkiylən Pisidiyə rayonidin ötüp Pamfliyə ölkisigə kəldi.

25 Ular Pərgə xəhridə söz-kalamni yətküzgəndin keyin, Attalya xəhriyə bardı.
□

26 Andin u yərdin kemigə qıqıp, *Suriyədiki Antakya*oqa qarap kətti. Ular əslidə xu yərdə əzliri hazır tamamlıoan bu wəzipini ada qılıxqa *jamaəttikilər tərripidin* Hudaning mehri-xəpkitigə tapxuruloanidi.■

27 Kaytıp kəlgəndə, ular jamaətni bir yərgə jəm qıloqanda, ularoqa Hudaning əzliri arkilik qıloqan bərlək əməllirini, xundaqla Hudaning qandaq qılıp əllərgə etiqadning bir ixikini aqқанlikini səzləp bərdi. □

28 Ular u yərdə muhlislar bilən billə uzun məzgil turdi.

□ 14:25 «... **Attalya xəhriyə bardı**» — Attalya xəhri dengiz boyida idi; hazırkı «Antaliya». ■ 14:26 Ros. 13:1. □ 14:27 «**Hudaning qandaq qılıp əllərgə etiqadning bir ixikini aqқанlikini səzləp bərdi**» — «əllər» muxu yərdə «yat əllər», «Yəhudiy əməslər» degən mənida.

Rosul Pawlusning hux h w rni jakarliqan 1-səpiri

15

Yerusalemdeki sünnät toqrisidiki yiqin

¹ Xu qaoqlarda bəzilər Yəhudiya əlkisidin kelip, *Antakyadiki* qerindaxlarqa:

— Silər Musa *pəyoqəmbərgə* tapxuruloqan yosun boyiqə hətnə qilinixni qobul qilmisanglar, qutkuzulmaysilər! — dəp təlim berixkə baxlidi. □ ■

² Bu ix toqrisida qong majira qiqқан bolup, Pawlus bilən Barnabas ikkiylən xü kixilər bilən kəskin munazirə qilixқandin keyin, *qerindaxlar* Pawlusni, Barnabasni, xundaqla ularning arisidin birnəqqəylənni bu məsilə toqrisida rosullar wə aқsaқallar bilən kəruхukə Yerusalemoqa barsun dəp bekitgən. ■

³ Xundaq qilip ular jamaət təripidin yoloqa selinip, səpiridə Fənikiyə rayoni wə Samariya əlkisini besip ötүp, baroqanla yeridə əlləringmu towa qilip *etiqad* yolioqa kirqənlisini təpsiliy sözlidi. Bu həwər barliq qerindaxlarni zor xadliққа qəmgüzdi. □

⁴ Pawluslar Yerusalemoqa kəlginidə, ular jamaəttikilər, rosullar wə aқsaқallar təripidin

□ 15:1 «Silər Musa *pəyoqəmbərgə* tapxuruloqan yosun boyiqə hətnə qilinixni qobul qilmisanglar, qutkuzulmaysilər!» — Yəhudiyaдin kəlgənlər allikaqan sünnät qilinoqan Yəhudiylar, əlwəttə. ■ 15:1 Yar. 17:10; Law. 12:3; Gal. 5:2. ■ 15:2 Gal. 2:1. □ 15:3 «əlləringmu towa qilip...» — «əllər» yənə «Yəhudiya əməslər» degən mənidə. «əlləringmu towa qilip etiqad yolioqa kirqənlisi...» — muxu yərdə grek tilida: «towa qilip etiqad yolioqa kirix» degən ibarə pəқət birlə sөz «burulux» bilən ipadilinidu.

qarxi elinip, kəpçilikke Hudaning əzliri arqilik barlik qiloqan əməllirini bayan kilip bərdi.

⁵ Lekin Pərisiy məzhəpidikilərdin etiqad yolioqa kirgən bəzilər ornidin turuxup:

— Muxu *yat əlliklərn*i hətnə kilix kerək, xundaqla ularoqa Musoqa qüxürülgən Təwrat qanunioqa əməl qilixi kerəklilikini jekiləx kerək! — dedi.

⁶ Xunga rosullar bilən aqsakallar bu məsilini muzakirə kilix üqün jəm boluxti.

⁷ Uzun səhbətlixixtin keyin, Petrus ornidin turup mundaq dedi:

— Kərindaxlar, dəsleptiki künlərdə Hudaning iqinglərdin meni tallap mening aqzım arqilik hux həwərdiki söz-kalamni yat əlliklərgə anqlitip ularning etiqad qilixida wasitə qilixka bekitkənlikidin həwiringlar bar. ■

⁸ Wə insanlarning kəlbini bilgüqi Huda Mukəddəs Rohni bizgə ata qiloqinidək, ularoqimu ata kildi. ■

⁹ Xundaq kilip, Huda ularni biz bilən heqkəndək pərkləndürməy, ularning kəlbirini etiqad arqilik pak kildi. ■

¹⁰ *Əhwal mana xundaq ikən*, əmdi silər nemə üqün əzimiz wə ata-bowilirimizmu kətürəlmigən bir boyunturukni muhlislarning boynioqa artmaqçi bolup, Hudani siniməqçi bolisilər?! ■

¹¹ Əmdilikte, biz bolsaq Rəb Əysaning mehir-xəpkitigə tayinip ularoqa ohxax kutkuzulimiz,

■ 15:7 Ros. 10:20; 11:12. ■ 15:8 1Tar. 28:9; 29:17; Zəb. 7:9; Yər. 11:20; 17:10; 20:12. ■ 15:9 Ros. 10:43, 44. ■ 15:10 Mat. 23:4.

dəp ixinimiz. □ ■

¹² *Bu sөzdin keyin*, Barnabas bilən Pawlus qikip, Huda Өzliri arkilik yat əlliklərnin arisida kƏrsətkƏn barlik mƏjizilik alamətlƏrni wƏ karamətlƏrni bayan kilip bƏrdi; kƏpqilik ularƏa kulak selip süküttə turdi.

¹³ Ularning sƏzi tƏgigƏndin keyin, Yakup mundak dedi:

— KƏrindaxlar, manga kulak selinglar!

¹⁴ Bayatin Ximeon Hudaning yat əlliklərnimu baxtinla xapaət bilən yoklap, ularning arisidin Өz nami üqün bir hƏlk qikiridioanlikini qüxəndürüp ötti. □

¹⁵ Pəyoqəmbərlərnin eytkanlirimu buningƏa uyoqun kelidu, huddi *mukəddəs yazmilarda* munu sƏzlər pütülgəndək: —

¹⁶ — ««Muxu ixlardin keyin, Mən kaytip kelip, Dawutning yikiloqan qedirini yengibaxtin kurup tikləymən,

Uning harabiliklirini kayta bina kilip, əsligə kəltürimən.

¹⁷⁻¹⁸ Xundak kilip, jahandiki baxka insanlarmu, yƏni Mening namim bilən ataloqan barlik əllər Meni izdəp tapidu» dəydu bu ixlarni əməlgə

□ **15:11 «Əmdilikdə, biz bolsak Rəb Əysaning mehİR-xƏpkitigə tayinip ularƏa ohxax kutkuzulimiz, dəp ixinimiz»** — bu ayəttiki «biz» Yəhudiy etiqaqilarni, «ular» Yəhudiy bolmioqan etiqaqilarni kƏrsitidu. ■ **15:11** Əf. 2:8; Tit. 3:4. □ **15:14 «Ximeon»** — Petrusning aramiy tilidiki ismi («Simon» bolsa uning ibraniy tilidiki xƏklidur).

«**Hudaning yat əlliklərnimu baxtinla xapaət bilən yoklap, ularning arisidin Өz nami üqün bir hƏlk qikiridioanlikini**» — «xapaət bilən yoklax» grek tilida pƏkət «yoklax» degən sƏzla bilən ipadilinidu.

Axuroquqi wə xundakla ularni əzəldin ayan kılıp kəlgən Pərwərdigar!» □ ■

19 — Xuning üqün hulasəm xuki, yat əlliklər arisidin towa kılıp Hudaqa etikad baqlıoanlarqa awarə-eoırqilik selip koymaslikimiz kerək;

20 pəkət ularqa: «Butlarqa atilip buloanoan nərsilərnı yeyixtin, jinsiy buzukluktin, kənnı wə booıup soyuloan həywanlarning gəxliridinmu yeyixtin neri bolunglar» dəp tapılap, bir parqə hət yazaylı. □ ■

21 Qünki kədimki dəwrlərdin tartip hər xəhərdə xabat künidə sinagoglarda Musa pəyoqəmbərnıng eytkənliri okulup, unıng

□ **15:17-18 «Xundak kılıp, jəhandiki baxka insanlarmu, yəni Mening namim bilən ataloan barlık əllər...»** — «jəhandiki baxka insanlar» Yəhudıy həlkidin baxka barlık əllərnı kerstıdu. «Mening namim bilən ataloan barlık (yat əllər) «Əz həlkim boluxka qakıroan yat əllər» yaki «Mən igıdarqılık kılolan barlık əllər» degənlərnı bildürıdu. **«Muxu ıxlardın keyin, mən kaytip kelip, Dawutning yikıloan qedirini yengıbaxtin kurup tikləymən... xundak kılıp, jəhandiki baxka insanlarmu, yəni Mening namim bilən ataloan barlık əllər Meni ızdəp tapıdu»** — (16-17-ayət) bu nəkil kəltürülgən beıarətlər «Am.» 9:11-12 wə «Yəx.» 45:21din elinoan. Yaqup bu beıarətlərnı «Septuagint» LXX degən grek tilidiki tərjımisidin aloan. «Amos» tiki «koıumqə səz» imiznimu kərüng. ■ **15:17-18** Am. 9:11,12. □ **15:20 «Butlarqa atilip buloanoan nərsilər»** — grek tilida «Butlardın buloanoan nərsilər» degən bilən ipadilinıdu; «nərsilər» bəlkim gəx wə hərhil yemək-ıqməkni kərsətsə kerək. Greklər arisida «awwal butlarqa ataloan» yeməklikni yeyix «sawablık ıx» yaki «kutluk ıx» dəydoıanlar kəp idi. ■ **15:20** Yar. 9:4; Mis. 20:3; 1Kor. 8:1; 10:20; 1Tes. 4:3.

kərsətmiliri օgertilip kəlgən.□

Yəhudi y əməs eti qad qilaro ya yezilo jan hət

²² Xuning bilən rosullar, aqsakallar, xundaqla Yerusalemdiki pütkül jamaəttikilər öz arisidin birnəqqə adəmni tallap, ularni Pawlus wə Barnabas bilən billə Antakya o ya əwətixni layi kərđi. Əslidə kərindaxlar i qidə baxlamqi boləjan Yəhuda (Barsabas dəpmu atilidu) bilən Silaslar buningo ya tallandi.

²³ Hət bolsa ularo ya tapxuruldi, uningda mundak yezilo janidi: — «I Antakya, Suriyə wə Kilikiyədə turuwatқан yat əllik kərindaxlar, — *Yerusalemdiki* kərindaxliringlardin, rosullar bilən aqsakallardin silərgə salam!

²⁴ Arimizdin bəzi kixilər qiki p yeninglaro ya berip, səzliri bilən silərni biaramli kka selip kənglünqlarni parakəndə kilip koyəjanli kini an gliduk. Lekin biz ularo ya he qkandak səz-əmr

□ **15:21 «Butlaro ya atilip buləjanəjan nərsilərni yeyixtin, jinsiy buzuklu ktin, kanni wə boəqup soyulo jan haywanlarning gəxliridinmu yeyixtin neri bolunglar ...»** — (20-ayət) muxu ü q pərhi z Təwrat kənunidin elinəjan. Eti qad kəlo jan yat əllərning bularo ya riayə kəli xi ularning ni jatli kka erixi ü qün əməs, bəli ki («jinsiy buzuklu ktin ... neri bolunglar»tin baxka) eti qad kəlo jan Yəhudiylar jamaətkə katnixixida ularning aldida putlikaxang bolmasli ki, Yəhudi y əməs kərindaxliri bilən arilixi xi asan kəlinsun ü qün degən mə kəsət bilən tapxurulo jan (21-ayəttin rosullarning bu mə kəsiti o qu k kərünüdu; «1Kor.» 10:14-11:1nimu kərü ng).

kilmiduk. □ ■

²⁵ Xu səwəbtin, biz bu ixta oylirimiz bir yərdin çiqqandin keyin, arimizdin tallanoqan birnəqqəylənni səyümlük Barnabas wə Pawlusimiz bilən billə yeninglarqə əwətixni qarar kilduk.

²⁶ Bu ikkiylən Rəbbimiz Əysa Məsihning nami üqün hayatini hətərgə təwəkkül qiləqan kixilərdur. ■

²⁷ Xunga biz Yəhuda bilən Silasni yazoqanlirimizni silərgə öz aqzi bilənmü səzləp bərsun dəp, yeninglarqə əwəttuk.

²⁸ Gəpning poskallisoqə kəlsək, Mukəddəs Rohqa, xundakla bizlərgimu xu layik kəringənki, təwəndiki zərür boləqan ixlardin sirt, silərgə həqkandək baxka ixni yükliməslirimiz kerək:

²⁹ — Butlarqə ataləqan nərsilərdin, qanni wə boqup soyuləqan haywanlarning gəxliridin yeyixtin wə jinsiy buzukluktin neri bolux — silər muxu birnəqqə ixtin saqlansanglar, yahxi qiləqan bolisilər.

Aman-hatirjəm bolunglar!»■

³⁰ Xundək qilip, ular *qerindaxlar* tərripidin yoloqə selinip, Antakyaqə bardı. U yərdə pütün

□ **15:24 «... Siləрни biaramliqqa selip kənglünglarni parakəndə qilip qoyəqanliqini angliduk. Lekin biz ularqə həqkandək səz-əmr kilmiduk»** — bəzi kona kəqürmilərdə muxu yərdə: «... Siləрни biaramliqqa selip, sünnət qəbul qilixinglar, Təwrat qanunioqə əməl qilixinglar kerək dəp kənglünglarni parakəndə qilip qoyəqanliqini angliduk» deyilidu.

■ **15:24** Gal. 2:4. ■ **15:26** Ros. 13:50; 14:19. ■ **15:29** Yar. 9:4; Mis. 20:3; Law. 17:14; 1Kor. 8:1; 1Tes. 4:3.

jamaëttikilørni yioqip, hætni ularoqa tapxurdi. □

³¹ Ular hætni oqup, uningdin boløan rioqbat-tæsëllidin zor xadlandi.

³² Yøhuda wø Silaslar øzlimu pøyoqembørlørdin bolup, qerindaxlarni nuroqun søz-nøsihøtlø biløn rioqbatløndürüp, ularni quwwøtløndürdi.

³³ *Yøhuda wø Silaslar* u yørdø bir mæzgilni øtküzgøndin keyin, Antakyadiki qerindaxlarning søpirigø amanliq tiligøn qalda uzitixi biløn, ular øzlrini øwøtkøn *Yerusalemdikiløarning* qexioqa qaytti. □

³⁴⁻³⁵ Lekin Pawlus wø Barnabas Antakyada qelip, baxqa nuroqun qerindaxlarning hømkarliqida tølim berip Røbning søz-kalamidiki hux høwirini jakarlap turdi.

Pawlus biløn Barnabasning ayrilip ketixi

³⁶ Lekin yønø birnøqqø künlørdin keyin Pawlus Barnabaska:

Biz burun Røbning søz-kalamini yøtküzgøn hømme xøhø-yezilaroqa berip, qerindaxlarning yenioqa berip, qalini sorap keløyli, — dedi.

³⁷ Barnabas bolsa Yuhanna (Markusmu dey-ilidu)ni billø elip barmaqqi boløanidi. ■

³⁸ Biraq Pawlus aldinqi qetim Pamfiliyø ølksidø ulardin ayrilip køtkøn, Røbning hizmitidø ular

□ **15:30** «xundaq qilip, ular qerindaxlar tøripidin yoloqa selinip...» — grek tilida «xundaq qilip, ular ularning tøripidin yoloqa selinip...». □ **15:33** «*Yøhuda wø Silaslar u yørdø bir mæzgilni øtküzgøndin keyin*» — «Yøhuda wø Silaslar» grek tilida «ular». ■ **15:37** Mis. 20:3.

bilən billə *dawamlıq* səpər qılmioğan Markusni yənə elip berixni aqılanilik əməs dəp qaridi. □

³⁹ Xuning bilən ikkiylən otturisida bək kəskin ihtilap bolup, ahir berip ular bir-biridin ayrilip ketixti. Barnabas Markusni elip, kemigə olturup Siprus arilioğa kətti.

⁴⁰ Pawlus bolsa Silasni tallidi; qerindaxlarning ikkiylənni Hudaning xapaitigə amanət qilixi bilən u ikkisi yoloğa qixti. □

⁴¹ U əmdi Suriyə wə Kilikiyə ölkilirini arilap ətüp, *hərqaysi jaylarda* jamaətləрни quwwətləndürdi.

16

Timotiyning Pawlus wə Silaşqa qoxuluxi

¹ Andin u Dərbə wə Listra xəhərlirigimu bardi. Mana, xu yərdə etiqadqi Yəhədiy bir ayalning oqli, Timotiy isimlik bir muhlis bar idi. Uning atisi bolsa grek idi. □

□ **15:38 «Rəbning hizmitidə ular bilən billə dawamlıq səpər qılmioğan Markus...»** — muxu yərdə «Rəbning hizmitidə» grek tilida pəkət «hizməttə» deyilidu. □ **15:40 «Pawlus bolsa Silasni tallidi; qerindaxlarning ikkiylənni Hudaning xapaitigə amanət qilixi bilən u ikkisi yoloğa qixti»** — Pawlus wə Barnabas nemə üqün bir-biridin ayrildi? Qaysisining qarari toqra? «Qoxumqə səzimiz»də bu məsilə toqrisida azraq tohtilimiz. □ **16:1 «Mana, xu yərdə etiqadqi Yəhədiy bir ayalning oqli, Timotiy isimlik bir muhlis bar idi»** — keyinki ayətlərgə qarioqanda, «xu yər» Listra idi.

² Lистра wə Konya xəhərliridiki kərindaxlarning həmmisi uning toʻqruluk yahxi guwahlik berətti.

³ Pawlus uni əzi bilən billə elip mangmaqçi boldi. Birəq bu yərdiki Yəhudiylarning həmmisi *Timotiyni*ng atisining grek ikənlikini bilgəqkə, Pawlus uni elip hətnə kıldurdi. □ ■

⁴ Ular xəhər-yezilardin ətkəq, Yerusalemdiki rosullar bilən aqsakallar *yat allərgə* bekitkən bəlgilimilərnı ularning riayə kılıxi üçün tapxurdi. ■

⁵ Xundəq kılıp, jamaətlər etikadta küqəytilip, sanlirimu kündin-küngə kəpəydi.

Makedoniyəlikning qakiriki

⁶ Muqəddəs Roh ularning Asiya əlkisidə səz-kalamni jakarlixioqa yol qoymioqan bolup, Pawluslar əmdi Frigiya wə Galatiya rayonliridin ətöp, □

⁷ Misiyə rayoniqə kəlgəndin keyin, Bitiniyə əlkisigə kirməkçi boldi. Birəq Əysaning Rohi

□ **16:3 «bu yərdiki Yəhudiylarning həmmisi Timotiyni**ng atisining grek ikənlikini bilgəqkə, Pawlus uni elip hətnə kıldurdi» — Pawlusning Timotiyni hətnə kılıxi etikadini bildürəx üçün əməs, bəlkı u uning bilən Hudaning hizmitidə bolqanda Yəhudiylarning uni qobul kılmasliqining aldini elix üçün idi. ■ **16:3** 1Kor. 9:20; Gal. 2:3. ■ **16:4** Ros. 15:20. □ **16:6 «Muqəddəs Roh ularning Asiya əlkisidə səz-kalamni jakarlixioqa yol qoymioqan bolup, Pawluslar əmdi Frigiya wə Galatiya rayonliridin ətöp...»** — Frigiya wə Galatiya rayonliri Asiyaning bir qismi idi — Pawlus xu yərdin ətkini bilən Hudaning səzini jakarlax üçün u yərdə tohtimidi.

ularoqa bundak qilixikimu yol qoymidi.□

⁸ Xuning bilən ular Misiyədin ötüp, dengiz boyidiki Troas xəhirigə qüxti.■

⁹ Xu küni kəqtə, Pawlusqa bir oqayibanə körünüx körünüp, Makedoniyəlik bir kixi uning aldida ərə turup:

— *Dengizdin* ötüp, Makedoniyəgə kelip, bizgə yardım bərgəysən! — dəp ötündi.□

¹⁰ U bu körünüxni kərgəndin keyin, Rəb bizni jəzmən u kixilərnin gəxiqə berip, ularoqa hux həwər jakarlawka qəkiroqan, degən huləsigə kelip, dərhal Makedoniyəgə berixka təyyarlanduk.□

Lidyanning etiqad qilixi

□ **16:7 «Misiyə rayoniqə kəlgəndin keyin, Bitiniyə əlkisigə kirməqci boldi. Birak Əysəning Rohi ularoqa bundak qilixikimu yol qoymidi»** — kizik bir yeri xuki, keyinrək rosul Petrus dəl muxu rayonlarning bəzi yərlək kixiliri bilən yəqin munasiwəttə boldi (2Pet.» 1:1ni körüng). Xunga mumkinqikliki barki, Pawluslar muxu yərlərdin ötüp kətkən waqitlarda, Petrus xu yərdə idi yaki pat arida xu yərlərgə kəlməqci idi. Pawlusmu keyin Galatiya degən rayonqə berip, hux həwərnə tarkitip, bir jamaət bərpa qilindi (18:23 wə «Gal.» 4:13ni körüng). ■ **16:8** 2Kor. 2:12. □ **16:9 «Dengizdin ötüp, Makedoniyəgə kelip, bizgə yardım bərgəysən!»** — Makedoniyə Rim imperiyəsidiiki Gretsiyəgə jaylawqan «Makedoniyə əlkisi» idi. □ **16:10 «U bu körünüxni kərgəndin keyin, Rəb bizni jəzmən u kixilərnin gəxiqə berip, ularoqa hux həwər jakarlawka qəkiroqan, degən huləsigə kelip, dərhal Makedoniyəgə berixka təyyarlanduk»** — muxu ayəttin baxlap «biz» dəp bayan qilixning səwəbi — muxu kitabning muəllipi Luqa muxu yərdə Pawluslaroqa qoxuloqanliqini kərsitidu.

11 Biz kemigə qikiq, Troastin yoloqa qikiq, Samodrak arilioqa karap yol alduq wə ətisi *Makedoniyadiki* Neapolis xəhirigə yetip barduq.

12 U yərdin Makedoniyəning xu rayonidiki Filippi degən muhim xəhirigə ottuq. Bumu Rimdiki bir mustəmlikə xəhər idi. Biz bu yərdə birnəqqə kün turduq. □

13 Xabat küni, *xəhər* dərwasidid qikiq dərya sahiligə barduq; qünki biz u yərdə dua-tilawət kilidioqan bir jay bar dəp oyliduk; dərwəkə xundak boldi. Biz olturup, u yərgə yioqilqan ayallarqə sozləxkə baxliduk. □

14 Ularning iqidə səsün rəht sodisi kilidioqan, Tiyatira xəhirilik, Hudadin kərkidioqan Lidya isimlik bir ayal bar idi. Rəb uning kəlbini Pawlusning eytkanlirini qəbul kilixkə aqti. □

□ **16:12 «U yərdin Makedoniyəning xu rayonidiki Filippi degən muhim xəhirigə ottuq. Bumu Rimdiki bir mustəmlikə xəhər idi»** — Filippi dengiz boyiki Neapolistin 16 kilometr yirakliqta idi. «Rimdiki mustəmlikə» — biwasitə Rim həkümiti əzi baxqurqan, aqalisi «Rim grazdanlik» həkük-imtiyazliriqə igə idi. □ **16:13 «Xabat küni, xəhər dərwasidid qikiq dərya sahiligə barduq; qünki biz u yərdə dua-tilawət kilidioqan bir jay bar dəp oyliduk»**

— əhwalqə qarioqanda Filippi xəhiridə Yəhudiylarning birmu sinagogi yok idi («sinagog»ning asasi üqün az degəndə on Yəhüdiy ərkək kixi bir-birigə qoxuluxi kerək). Undak əhwal astida bu ayallar (bəlkim Yəhüdiy həm Yəhüdiy əməslər, yəni «Hudaning kərkəqlar») hər xabat küni Təwrattin elinqan sozlər bilən dua-tilawət kilixkə yioqilatti. □ **16:14 «Ularning iqidə səsün rəht Sodisi kilidioqan, Tiyatira xəhirilik, Hudadin kərkidioqan Lidya isimlik bir ayal bar idi»** — «Hudadin kərkidioqan» degən turaklik ibarə, Lidyaning Yəhüdiy əməs, əmma Təwrat etikadida bolqanliqini kərsitidu.

15 U ailisidikilər bilən qəmüldürülgən bolup bizdin ötünüp:

— Əgər silər meni *həqiqətən* Rəbgə etikad kılouqi dəp bilsənglər, mening öyümgə berip turunglar! — dəp qing turup bizni maqullatti. ■

Pawlus bilən Silasning zindanoğa taxlinixi

16 Bir küni biz xu dua kılıdioğan jayoğa ketip baroqinimizda, bir dedək bizgə yolukti; bu kızığa pal salouqi bir jin qaplixiwaloğanidi; dedək hojayinliriğa pal selix yoli bilən nurouqun payda tepip bərgənidi. □ ■

17 U yol boyi Pawlus wə bizgə əgixip:

— Bu kixilər Həmmidin aliy Hudaning kulliri, ular silərgə nijatlıq bir yolini jakarlaydu! — dəp warkirap mangdi. □

18 U uda kəp künlər xundak warkiridi. Bu ix Pawlusning kəlbini azablap, u kızığa burulup, jinğa:

— Əysa Məsihning nami bilən buyruymənki, uningdin qik! — deyixigila, jin xuan qikip kətti. □ ■

■ 16:15 Yar. 19:3; 33:11; Hək. 19:21; Luğa 24:29; Ibr. 13:2.

□ 16:16 «**bu kızığa pal salouqi bir jin qaplixiwaloğanidi**» — «pal salouqi bir jin» grek tilida «pitoñ rohi». «Pitoñ» yoğan yilan bolup, greklarning riwayətliri boyiqə u Dəfi xəhəridiki buthanida turup, palqilik sirlirini baxquratti. ■ 16:16 1Sam. 28:7; Ros. 19:24. □ 16:17 «**... ular silərgə nijatlıq bir yolini jakarlaydu!**» — yaki «... ular silərgə nijatlıq yolini jakarlaydu!».

□ 16:18 «**Bu ix Pawlusning kəlbini azablap,...**» — grek tilida «kəlbini azablap» degən söz həm dərd, bizarlıq wə hapiqiləni (degən mənilərni) öz iqiğə alidu. «**jin xuan qikip kətti**» — yaki «jin xu saət iqiğə qikip kətti». ■ 16:18 Mar. 16:17.

19 Dedəkning hojayinliri uningəa baqliqan pul tepix ümidining yokka qikkanlikini kərüp, Pawlus bilən Silaska kol selip, ularni bazar məydaniqə sərəp, həkümdarlarning aldiqə elip bardi. ■

20 Ular ikkiylənni sorəqci əməldarlarning aldiqə qikirip:

— Bu adəmlər Yəhudiylar bolup, xəhirimizni qalaymikanlaxturuwətməktə. ■

21 Biz bolsak rimliklarmiz, ular qanunimizəa hilap bolqan wə qobul qilixqə yaki yürgüzüxkə bolmaydiqan kaidə-yosunlarni tərəqib kiliwatidu! — dəp xikayət kildi.

22 Toplanqan halayikmu ularəa hujum qilixqə kəzoqladi; sorəqci əməldarlar ularning kiyimlirini yirtip yalingaqlap, kaltək bilən dumbilaxqə əmr qüxürdi. ■

23 Ikkiylənni kaltək bilən kəp dumbiliqandin keyin, ularni zindanoqə taxlidi wə xundakla gundipayni kattik kəzitixkə buyrudi.

24 U buyrukni tapxuruwelix bilən ularni zindanning iqkiridiki kameroqə solap, putliriqə ixkəl saldi.

25 Tün yerimda, Pawlus bilən Silas dua kilip, Hudaqə mədhiyə küylirini eytiwatatti. Baxqə məhbuslar bolsa kulak selip anglawatatti. ■

26 Tuyuksiz kattik yər təwrəx yüz bərdi; zindanning ullirimu təwrinip kətti wə zindanning həmmə ixikliri xuan eqilip, hərbir məhbusning kixənlirimu qüxüp kətti. ■

■ 16:19 2Kor. 6:5. ■ 16:20 1Pad. 18:17; Ros. 17:6. ■ 16:22 2Kor. 11:25; 1Tes. 2:2. ■ 16:25 Ros. 4:31. ■ 16:26 Ros. 5:19; 12:7.

27 Gundipay uyqudin oyoqinip, zindanning ixiklirining oquq turoqanlikini k r p, m hbuslar keqip ketiptu d p oylap, kiliqini suqurup elip,  zini  lt r walmakqi boldi.□

28 Lekin Pawlus kattik awazda:
—  z ngg  z r r y tk zm , həmmimiz bar! — d p warqiridi.

29 Gundipay: Qiraoqlarni k lt r nglar d p towlap iqkirig  etilip kirip, titrig n h lda Pawlus bilən Silasning ayioqoqa yikildi.

30 Andin ularni taxkiriqoqa elip qikip:
— Kutkuzuluxum  q n nem  kilixim ker k? — d p soridi.■

31 R b  ysaqoqa etikad kil qin, w  xundak kilsang,  z ng həm ail ngdikil rmu kutkuzulidu! — dedi ular.□ ■

32 Xuning bilən, ikkiylən uningqoqa w  uning barlik ailisidikil rg  R bning s z-kalamini yətküzdi.

33 Keq  xu sa tning  zidila *gundipay* ularni baxlap qikip, yarilirini yuyup tazilidi; andin u

□ 16:27 «Gundipay uyqudin oyoqinip, ... məhbuslar keqip ketiptu d p oylap, kiliqini suqurup elip,  zini  lt r walmakqi boldi» — Rim imperiyasining qanuni boyiqə məhbuslarni qaqurup qoyoqan  sk rl r yaki gundipaylar  l mg  məhkum kilinatti. ■ 16:30 Luka 3:10; Ros. 2:37; 9:6.

□ 16:31 «R b  ysaqoqa etikad kil qin, w  xundak kilsang,  z ng həm ail ngdikil rmu kutkuzulidu!» — gundipayning «Kutkuzuluxum  q n nem  kilixim ker k?» deg n soalni qoyuxida, u bəlkim «kutkuzulux»ning nem  ikənlikini anq  q x nig n boluxi mumkin. Uning k zd  tutkini rohij jəhəttin  m s, b lki  z w  ailisidikil rning  l m jazasidin qutuluxi idi.

■ 16:31 Yh. 3:16,36; 6:47; 1Yuh . 5:10.

dərhal ailisidikilər bilən qəmüldürüxnı kəbul kıldı;

³⁴ ikkiylənnı öz öyigə baxlap kelip, ularning aldiəa dastihan saldı. U pütkül ailisidikilər bilən Hudaəa etiqad kıləanliqtin zor xadlandı.■

³⁵ Ətisi ətigəndə, soraqqi əmədarlar yasawullarnı zindanoəa əwətip:

— U ikkiylənnı qoyuwetinglar! — dəp buyrudi.

³⁶ Gundipay Pawluska bu səzni yətküzüp:

— Soraqqi əmədarlar ikkinglarnı qoyuwetix yarliqini qüxürdi. Silər əmdi zindandin qikiq, tiq-aman yolunglarəa qikiqlar, — dedi.

³⁷ Birəq Pawlus yasawullarəa:

— Biz Rim puqraliri bolsaqmu, əmədarlar bizni sorəq kilmayla halayiqning aldidə kaltək bilən dumbalap, zindanoəa taxlıdi. Əmdi ular həzir bizni yoxurunəa qoqlimakqimu? Yəq, bundəq kilsə bolmaydu! Əmədarlar əzliri kelip bizni qiqərsun! — dedi.□

³⁸ Yasawullar bu səzlərnı sorəqqi əmədarlarəa yətküzdi. Ular ikkiylənnıng Rim puqrasi ikənlikini anglap qorqup kətti;

³⁹ ularning kənglinı elixka *zindanoəa* berip, ularnı zindandin elip qikkəndin keyin, xəhərdin qikiq ketixni qayta-qayta ətündi.■

⁴⁰ Ikkiylən zindandin qikixi bilən Lidyaning öyigə bardı; andin u yərdə qerindaxlıri bilən

■ 16:34 Luka 5:29; 19:6.

□ 16:37 «Biz Rim puqraliri

bolsaqmu, əmədarlar bizni sorəq kilmayla halayiqning aldidə kaltək bilən dumbalap, zindanoəa taxlıdi» — rimlik puqralarəa undəq muamilə kiliqning hər bir basquqi Rim qanuniəa hilap idi. ■ 16:39 Mat. 8:34.

kөрүxüp, ularni rioqbatlëndürgөndin keyin, yoloqa qikiп kөtti.

17

Tesalonika xәhiridiki topilang

¹ Ular sәpirini dawam kilip Amfipolis wә Apoloniya xәhәrliridin ötüp, Tesalonika xәhirigә kәldi. U yәrdә Yәhudiylarning sinagogi bar idi. □

² Pawlus aditi boyiqә ularning arisiqә kirip, uda üq xabat күni u yәrdә jәм boloqanlar bilән muқөddәs yazmilarni xәrhләp munazirilixip,

³ ularqә Mәsihning azab-okubәtlәр tartkәndin keyin ölümdin tirilixi muқөrrәр dәp qүxәndürdi hәм ispatlidi wә: — Mән silergә jakarliqan muxu Әysa dәl Mәsihning Özi xu! — dedi. ■

⁴ *Yәhudiylarning* iqidin bәzilәр kayil bolup ixinip, Pawlus bilән Silaska қoxuldi; xundakla Hudadin қorkidioqan Greklәrdin zor bir top adәmlәр wә az bolmioqan yukiri tәbikiidiki grek ayallarmu xundak ixәndi. □ ■

⁵ Biraq Yәhudiylar buningqә hәsәt kilip, birnәqqә kәbiq adәmlәrni yioqip, bir top

□ **17:1 «Tesalonika xәhiri»** — «Tesalonika» hәzirki Salonika xәhiri. **«Ular ... Tesalonika xәhirigә kәldi»** — muxu babta «biz» әmәs, bәlki «ular» deyilgәqkә, Luқani Pawluslardin bir mәzgil ayriloqan, dәp қaraymiz. ■ **17:3** Zәb. 22:6. 22; Mat. 16:21; Luқa 24:46. □ **17:4 «... xundakla Hudadin қorkidioqan Greklәrdin zor bir top adәmlәр wә az bolmioqan yukiri tәbikiidiki grek ayallarmu xundak ixәndi»** — «Hudadin қorkidioqan Greklәр» degән turakliқ ibarә, Tәwrat etikәdida boloqan Greklәrni kәrsitidu. ■ **17:4** Ros. 28:24.

kixilarni toplap, xəhərnı astin-üstün kıliwətti. Yəhudiylar Pawlus bilən Silasni xəhər həlk *kengəxmisiğə* tapxurup berix üqün ularni tutux məksitidə Yason isimlik birsining öyigə basturup bardı.

⁶ Lekin ular ikkiylənni tapalmay ular Yason wə baxka birnəqəqə kərixdaxni xəhər əməldarlırining aldiqə tartip apirip:

— Jaħanni astin-üstün kıliwətkən axu adəmlər muxu yərgimu yetip kəldi;■

⁷ Yason ularni öyidə qəbul kıldi. Ular Əysa isimlik baxka bir padixah bar dəp jakarlap, Qəysərninğ pərmanlıriqə qarxi qikiwatidu! — dəp qukan selixti.■

⁸ Ular bu səzlər bilən halayikni wə xəhər əməldarlırini dəkkə-dükkigə selip koydi.

⁹ Əməldarlar Yason wə baxka tutup kelingənlərdin kapalət puli aloqandin keyin, ularni koyuwətti.

Beriya xəhiridə

¹⁰ Kərixdaxlar həyal bolmay Pawlus bilən Silasni xu küni keqidə Beriya xəhirigə əwətiwətti. Ular u yərgə yetip barqanda, Yəhudiylarning sinagogiqə kirdi. □ ■

¹¹ U yərdiki *sinagodikilər* Tesalonikadikilərgə qariqanda esil hislətlik bolup, səz-kalamni kızikip anglidi wə ularning eytkanlırining toqra

■ 17:6 Ros. 16:20. ■ 17:7 Luqa 23:2; Yħ. 19:12. □ 17:10 «Kərixdaxlar həyal bolmay Pawlus bilən Silasni xu küni keqidə Beriya xəhirigə əwətiwətti» — «xu küni keqidə» yaki «xu küni kəq kirix bilənla». ■ 17:10 Ros. 9:25.

yaki hatalikini enikalap bilix üqün, hærkünü mukæddæs yazmilarni kætirkünip izlændi. ■

12 Nætijidæ, ulardin nuroqun Yəhudiylar, esilzadæ grek ayallardin bir kısmi wæ xundakla heli kœp grek ærlær etikad kildi. □

13 Lekin Tesalonikadiki Yəhudiylar Hudaning sœz-kalamining Pawlus arkilik Beriyadimu jakarliniwatkinini anglap, u yærgimu berip topilang kœtürmækqi bolup, ammuni kutratti. ■

14 Xuning bilæn kærindaxlar Pawlusni dærhæl dengiz boyioqa æwætiwætti. Silas bilæn Timotiy bolsa Beriyada kaldi.

15 Pawlusni uzitip mangoqanlar uni Afina xæhirigiqæ elip bardı. Andin ular Pawlusning: — «Silær Silas bilæn Timotiyoga mumkinkædær mening yenimoqa tezraq kælsun dæp yætküzüp qoyunglar» degæn tapxurukini elip, *Beriyaoqa* kaytip kældi. ■

Afina xæhiridæ

16 Pawlus Afina xæhiridæ Silas bilæn Timotiyini kütüp turoqanda, pütkül xæhærdikilærning butpæræslikkæ berilip kætkænlikini kœrüp, rohı kattik azablandi.

17 Xunga u sinagogda Yəhudiylar wæ Hudadin qorkidioqanlar bilæn hêm xuningdæk hærkünü

■ 17:11 Yæx. 34:16; Luka 16:29; Yh. 5:39. □ 17:12 «xundakla heli kœp grek ærlær etikad kildi» — grek tilida «xundakla az bolmioqan grek ærlær etikad kildi». ■ 17:13 1Tes. 2:14.

■ 17:15 Ros. 18:5.

bazarda uqriqanla kixilər bilən munazirilixətti.

□

18 «Epikurlar» wə «Stoiklar» dəp ataloqan bəzi pəylasoplarmu uning bilən munazirilixixkə baxlidi. Ulardin bəzilər:

— Bu bilərmən poqi nemə dəp jəylüwatidu? — deyixti.

Yənə bəzilər Pawlusning Əysa wə adəmlərninğ ölümdin tirildürüliđioqanliki həkkidiki hux həwərnə jakarlıoqanliqidin:

— U yat ilahlarınğ təröibatqisi ohxaydu! — deyixti. □

19 Xunga, ular Pawlusni elip «Areopagus» degən *kengəx* məydaniqə apirip:

— Sən tarkitiwatқан yeni təliminğning nemə ikənlikini bizmu bilsək qandaq?

20 Qünki sən bəzi qəyriy ixlarni kulikimiziqə yətküzüwatisən, biz ularning mənisi zadi nemə ikənlikini bilgümüz bar, — deyixti

21 (əmdi Afinalıqlar wə u yərdə turuwatқан qətəlliklərninğ həmmisi waqtini birər

□ **17:17 «u sinagogda Yəhudiylar wə Hudadin kərkiđioqanlar bilən ... munazirilixətti»** — «Hudadin kərkiđioqanlar» Təwrat arqilik Hudaqə etiqad qiloqan

Yəhudi y əməslərnə kərsitidu. □ **17:18 ««Epikurlar» wə «Stoiklar» dəp ataloqan bəzi pəylasoplarmu uning bilən munazirilixixkə baxlidi»** — «Epikurlar»: «ləzzət»ni əng

yukiri orunqə qoyup, hərtürlük «ilah» wə «ahirət» degənlərgə qarxi idi. «Stoiklar» bolsa «pəzilət»ni əng yukiri orunqə qoyup, hər adəmninğ öz əməllirigə məs'ul bolup, «pəzilət»kə ləzzət

yaki azab-okuwətkə qarimay intilixi kerək, dəp təkitləytti. «U yat ilahlarınğ təröibatqisi ohxaydu!» — ularning «yat ilahlar» deginidə közdə tutqini «Əysa» wə «Tirilix» idi — ular

bularni «ikki ilah» dəp oylap qaloqanidi.

yengilikni yatküzüx yaki anglaxtin baxka ixka sarp kilmaytti).

²² Xunga Pawlus Areopagus mäydanining ottur-isiya qikip mundak dedi:

Əy Afina həlki! Silərning hər jəhəttin jin-ilahlarəa qokunuxka kattak berilgənlikinglarni kərdum. □

²³ Qünki həmmə yərnı arılap, silərning tawapgahlıringlarni kəzdin kəqürginimdə, üstigə «Naməlum bir Hudaəa atalojan» dəp pütülgən beəixlimisi bar yənə bir kurbangahni kərdüm. Əmdi mən silər tonumay turup ibadət kiliwatkan xu *Hudani* mana hazır silərgə tonuxturup jakarlay.

²⁴ Pütkül aləmni wə uningdiki barlik məwjudatlarni yaratkan Huda asman-zeminning Igisi bolup, insanlarning kəli bilən yasalojan ibadəthanılarda turmaydu, ■

²⁵ yaki birər nərsigə hajiti qüxkəndək insanlarning kollirining əjrigə mohtaj əməstur, qünki U Əzi həmmə janiwarəa həyatlik, nəpəs, xundakla *əhtiyajlik boləjan* həmmə nərsini ata kilidu. ■

²⁶ U birla adəmdin insaniyəttiki barlik millətlərnı barlikka kəltürdi, ularni pütün yər yüzigə orunlaxturup, ularəa has boləjan pəyt-pəsillər həmdə turidiojan jaylirining pasillirini

□ **17:22 «Silərning hər jəhəttin jin-ilahlarəa qokunuxka kattak berilgənlikinglarni kərdum»** — grek tilida «jin-ilahlar» «jinlar» degən söz bilən ipadilinətti. Qünki kəp greklar jinlar bilən ilahlarıning qong pərki yok, jinlarning yahxi tərəpliri bar, dəp ixinətti. ■ **17:24** Yar. 1:1; 2Tar. 6:30; Zəb. 33:6; 124:8; 146:6; Yəx. 66:1; Ros. 7:48; 14:15; Wəh. 14:7.

■ **17:25** Yar. 2:7.

aldin bəlgiləp bərdi. □ ■

²⁷ Bularning məxsiti «Insanlar meni izdisun, bəlkim silaxturup tapsun» degənliktur. Əməliyəttə, u həqkaysimizdin yirək əməs.

²⁸ Qünki biz Uningda yaxaymiz, hərəkət qilimiz wə Uningda wujudimiz bardur; aranglardiki bəzi xairlar eytkinidək: «Biz Uning nəslidurmiz!». □

²⁹ Xunga, Hudaning nəslı boləraqqa, biz Təngri Boləquqini altun-kümüx yaki taxtin yasaloqan, hünərwənnıng maħariti wə təsəwwuri bilən oyuloqan birər nərsigə ohxaydu, dəp oyli-maslikimiz kerək. ■

³⁰ Xunga Huda burunkı zamanlardikilərnıng xundak oqəplətlik wakıtlirini nəziridin sakıt kiləqini bilən, lekin bügünki kündə U həmmila yərdə pütün insanlarnı gunahlırioqə towa kilixkə əmr kilmakta! ■

³¹ Qünki U Əzi tikligən insan arkilik pütkül dunyani həkkaniylik bilən sorak kilidioqan bir künini bəlgilidi; U uni əlümdin tirildürgənliki bilən bu ixning mukərrər ikənligigə ispat bərgənidi.

³² *Pawlusning* «əlgənlərnıng tirilixi» həqkıdə

□ **17:26 «U birla adəmdin insaniyəttiki barlık millətlərnı barlıkka kəltürdi»** — grek tilida «U bir qəndin insaniyəttiki barlık millətlərnı barlıkka kəltürdi». «**Huda...** ularoqə has boləqan pəyt-pəsillərnı... aldin bəlgiləp bərdi» — «ularoqə has boləqan pəyt-pəsillər» mənsi bəlkim «ularning rawaj tepix wə zawallıqka yüzlinix wakıtliri» degəndək. ■ **17:26** Qan. 32:8.

□ **17:28 «aranglardiki bəzi xairlar eytkinidək: «Biz Uning nəslidurmiz!»»** — xair Aratusning yazmiliridin elinoqan (miladiyədin ilgiriki 310-245 yillarda). ■ **17:29** Yəx. 40:18.

■ **17:30** Luqa 24:47.

eytqanlirini angliqanda bəzilər uni məshirə kılıxka baxlıdı. Yənə bəzilər:

— Bu ix həkkidə səndin yənə anglaylı, — dedi.

³³ Buning bilən, Pawlus məydandin qikiş kətti.

³⁴ Birək bəzilər uningqə koxulup, etiqad kıldı. Bularning iqidə «Areopagus» kengəxmə həy'ətliridin biri bolqan Diyonisiyus wə Damaris isimlik bir ayal, xuningdək baxka birkanqə kiximu bar idi.

Rosul Pawlusning hux həwərnı jakarliqan 2-səpiri

Rosul Pawlusning hux həwərnı jakarliqan 2-səpiri

¹ Bu ixlardın keyin, Pawlus Afina xəhiridin ayrılıp Korint xəhirigə bardı.

² U u yərdə Pontus ölkisidə tuoquloğan Akwila isimlik bir Yəhüdiy bilən uning ayali Priskillani uqratti. Ular *Rim imperatori* Klawdiyusning barlıq Yəhüdiylar Rim xəhiridin qikip ketixi kerək, degən yarlıkə səwəblik yekında Italiyədin kəlgənidi. Pawlus ular bilən tonuxup, ■

³ ular bilən kəsipdax boləqaqqa, billə turup ixlidi (qünki ular qedirqilik bilən xuqullinatti). □ ■

⁴ Hər bir xabat künidə u Yəhüdiylarning sinagogioğa kirip, Yəhüdiylar wə greklar bilən munazirilixip ularni *Hudaning səz-kalamioğa* qayil kılıxka tırixatti. □

⁵ Birak Silas bilən Timotiy Makedoniyədin kəlgəndin keyin, Pawlus səz-kalamni yətküzüxkə aldiridi, jan köydürüp Yəhüdiylarğa: — Əysa — Məsihning Əzidur,

■ 18:2 Rim. 16:3; 1Kor. 16:19; 2Tim. 4:19. □ 18:3

«**ular bilən kəsipdax boləqaqqa, billə turup ixlidi (qünki ular qedirqilik bilən xuqullinatti)**» — Pawlusning hətliridə, əzi wə həmrahlirining jenini bekix üçün jamaətlərnin qolioğa qarimay, bəlkə öz kəli bilən ixlisini pat-pat tiləğa alidu. Muxu yərdə uning kəsipi qedirqilik ikənlikə kərünidu. ■ 18:3 Ros. 20:34; 1Kor. 4:12; 2Kor. 11:9; 12:13; 1Tes. 2:9; 2Tes. 3:8. □ 18:4

«**Hər bir xabat künidə u Yəhüdiylarning sinagogioğa kirip, Yəhüdiylar wə greklar bilən munazirilixip ularni Hudaning səz-kalamioğa qayil kılıxka tırixatti**» — «munazirilixip ularni Hudaning səz-kalamioğa qayil kılıxka tırixatti» degən səzlər grekqidə pəkət birlə səz bilən ipladilinidu. «Hudaning səz-kalamioğa» degən səzlərnə jümlini qüxinixkə asan bolsun üçün kirgüzduk.

dəp guwahlik bərdi. □ ■

⁶ Lekin, ular uningoğa qarxi qikip uni haqarətlidi. Buning bilən Pawlus pexini kəkip, ularoğa:

— Öz keninglar öz bexinglaroğa qüxsun! Mən buningoğa jawabkar əməsmən! Bügündin baxlap, mən *silərdin burulup* yat əlliklərəgə barimən, — dedi. □ ■

⁷ Buning bilən Pawlus ulardin ayrilip, Titiyus Yustus isimlik, Hudadin kərkidioğan bir kixining öyigə berip turdi. Uning öyi sinagogning yenida

□ **18:5 «Birak Silas bilən Timotiy Makedoniyədin kəlgəndin keyin, Pawlus səz-kalamni yətküzüxkə aldiridi, jan köydürüp Yəhudiylaroğa... guwahlik bərdi»** —

Pawlusning bu rohlandıruluxioğa bəlkim üq muhim türtkə bar idi: — (1) u Silas wə Timotiydin Tesalonikadiki kərinaxlar etikadta qing turuwatidu, degən hux həwəni anglidi («1Tes.» 3:6); (2) Makedoniyədiki jamaətlər, bolupmu Filippi jamaiti Hudaning hizmitini ilgiri sürgüzüx üqün əwətkən iqtisadiy yardəmni Silas wə Timotiylar elip kəlgənidi («2Kor.» 1:5; «Fil.» 4:15). Xu yardəm bilən u bəlkim pütün waqtini hux həwər yətküzüxkə sərp kılalaytti. (3) u Makedoniyədə bolğan waqitlirida kəp ziyankəxlikkə uqriəaqqa, həm Afina xəhərdikilərnəng səz-kalamoğa bolğan sooquklukini kərup əzining ajizlikini kəp seziwaldi («1Kor.» 2:1-4). Lekin Silas wə Timotiyning həmrahlikidin təsəlli-riəbət elip kəp rohlandıruldi. ■ **18:5** Ros. 17:15. □ **18:6 «ular uningoğa qarxi qikip...»** — yaki «ular əzligə qarxi qikip...». **«buning bilən Pawlus pexini kəkip...»** — grek tilida «buning bilən Pawlus kiyimlirini kəkip...». Pawlusning «pexini kəkip...»i «silərnəng Hudaning səz-kalami bilən munasiwitinglar yok» degən mənini bildüridioğan ixarət idi. **«Öz keninglar öz bexinglaroğa qüxsun»** — bu degənlik, silər Hudaning nijatlik yolini rət kıləandin keyin, öz aqiwitinglaroğa əzünglar jawabkar» degən mənida. ■ **18:6** Mat. 10:14; Ros. 13:51.

idi.□

⁸ Əmdi sinagogning qongi Krispus pütün ail-isidikilər bilən Rəbgə etiqad kildi. Nuroqun Korintlıqlarmu bu həwəni anglap, etiqad kılıp qəmüldürüxni qobul kildi.□ ■

⁹ Rəb keqidə Pawluska bir oʻayibanə kərünüx arkilik wəhiy yətküzüp uningoa:

— Qorkma, süküt qilmay səzlə, ■

¹⁰ qünki Mən sən bilən billə. Heqkim sanga qol selip zərər yətküzməydu, qünki Mening bu xəhərdə nuroqun kixilirim bar, — dedi.

¹¹ Xuning bilən Pawlus u yərdə bir yil altə ay turup, u yərdiki kixilər arisida Hudaning səz-kalamini oğətti.

¹²⁻¹³ Əmma Galliyo Ahaya əlkisining waliysi boləqan waqtida, Yəhudiylar birlixip Pawlusni tutup Galliyoning «sorəq təhti»ning aldioqa apirip, uning üstidin:

Bu adəm kixilərnı kənunəqa hilap həlda Hudaəqa ibadət kılıxka qayil kiliwatidu! — dəp xikayət kildi.□

¹⁴ Pawlus aəzini aqay dəp turuxioqa, waliy Galliyo Yəhudiylarəqa:

□ **18:7 «Titivyus Yustus isimlik, Hudadin qorkidioqan bir kixi»** — «Hudadin qorkidioqan» degən ibarə tooqruluk 13:26diki izahətnı kərüng. □ **18:8 «Nuroqun Korintlıqlarmu bu həwəni anglap, etiqad kılıp qəmüldürüxni qobul kildi»**

— «bu həwər»: (1) sinagogning qongining etiqad qıləqanlikı yaki (2) Pawlusning eytqan səzlrini kərsitidu. Bizningqə birinqi qüxəngə tooqrıdur. ■ **18:8** 1Kor. 1:14. ■ **18:9** Ros. 23:11.

□ **18:12-13 «Ahaya əlkisi»** — Gretsiyəning muhım jaylrini əz iqigə alatti. Galliyo xu əlkining waliysi boləqan waqti miladiyədin keyinki 51-52-yillar idi.

— Dərwəkə, i Yəhudiylar, bu xikayitinglar birər nahəklik yaki eqir jinayət toqrisida bolqan bolsa, səwrqanlik bilən silərgə kulaq salsam orunluk bolatti.

¹⁵ Birak bu ix *pəkət* bəzi nam-isimlar, səzlər wə özünqlarning *Təwrat* qanuninglar üstidə talax-tartixlarqə qetixlik ikən, uni özünqlar bir tərəp qilinglar! Mən bundak ixlarqə sorakqi bolmaymən! — dedi.

¹⁶ Xuning bilən u ularni sorak təhti aldidin həydəp qikardi.

¹⁷ Halayik sinagogning qongi Sostenisni tutuwelip, sorak təhtining aldidə kattik urqili turdi. Birak *waliy* Galliyo bu ixlarning həqkaysisioqə qilqə pisənt qilmidi.□

Pawlusning Antakya xəhiridə qaytip kelixi

¹⁸ Pawlus Korint xəhiridə yənə kəp künlərnə ötküzgəndin keyin, qerindaxlar bilən hoqlixip, Priskilla wə Akwilalarning həmrahlikidə kemigə olturup, Suriyəgə qarap kətti. *Yoloqə qiqixtin ilgiri* u Kənkriya xəhiridə Hudaqə iqkən bir

□ **18:17 «halayi'k sinagogning qongi Sostenisni tutuwelip, sorak təhtining aldidə kattik urqili turdi»** — Sostenisning Məsihkə etiqađ qilqan waqti naməlum («1Kor.» 1:1ni kərüng). Yəhudiylarning uni undak uruxining səwəbi enik əməs; u Məsihgə etiqađ qilqəci bolqanliqtin yaki sinagotikilər öz ərzining nətijisiz bolup qikqanliqidin hapa bolup, sinagog rəisidin aqqikini qikiriwalməqi bolsa kerək.

qəsimidin qaqlirini qüxürüwətkənidi. □ ■

19 Ular Əfəsus xəhirigə baroqandin keyin, u Priskilla wə Akwilani qaldurup qoyup özi *xu yərdiki* sinagogqa kirip, Yəhudiylar bilən mu-naziriləxti.

20 Ular uni uzunraq turuxqa tələp kiliwidi, u qoxulmay,

21 «Mən kandaqla bolmisun kelər heytni Yerusalemda ötküzimən; andin Huda buyrusa, silərninq yeninglaroqa yənə kelimən», — dəp ular bilən hoxlixip, Əfə sustin kemə bilən yoləqa qıkti. □ ■

22 U Kəysəriyə xəhiridə kemidin qüxüp, *Yerusalemoqa* qıqip jamaət bilən hal soraxqandin

□ **18:18 «Kənkriya xəhiri»** — Korintning port xəhiri bolup Korinttin yəttə kilometr yiraqqa jaylaxkanidi. **«Yoləqa qıxixtin ilgiri u Kənkriya xəhiridə Hudaəqa iəqən bir qəsimidin qaqlirini qüxürüwətkənidi»** — Pawlus nemixqa qəsəm kildi? Alimlarning pikirliridin: (1) u Korint xəhiridə xunqə kəp adəmlər hux həwərnı qəbul kıləlanlıkəidin boləqan huxallıqəidin, Hudaəqa alahidə rəhmət eytix üqün; (2) yənə bir qətim Yerusalemda wə Yəhudiyədə turuwatqan Yəhudiylar həkni hux həwərgə qayil kılaxqa tirixip ularəqa muxu qəsimi arqılık özini «Mana mən silərdək Hudadin qorqıdıəqan adəm» dəp kərsitip ularəqa yəqinlaxmaqəi bolup qəsəm kıləlan. Biz ikkinqı pikirgə mayilmiz. Bəzi alimlar qəsəm iəqküqı Akwiladur, dəp qaraydu.

■ **18:18** Qəl. 6:18; Ros. 21:23. □ **18:21 «mən kandaqla bolmisun kelər heytni Yerusalemda ötküzimən»** — bəzi kona kəqürmilərdə bu sözlər tepilməy, pəkət ««Huda buyrusa, mən silərninq yeninglarəqa yənə kelimən», — dəp ular bilən hoxlixip, Əfə sustin kemə bilən yoləqa qıkti» deyilidu. ■ **18:21** 1Kor. 4:19; İbr. 6:3; Yaq. 4:15.

keyin, Antakya xəhirigə qüxüp kətti. □

²³ Antakyada bir məzgil turoqandin keyin, u yənə yoloqa qikip Galatiya wə Frigiya yurtlirini bir-birləp arilap, baroqanla yeridə barlıq muhlislarning etikadını kuwwətlidi.

Apollosning Əfəsus wə Korint xəhərliridə təlim berixi

²⁴ Bu arida, Iskəndəriyə xəhiridə tuquloqan Apollos isimlik bir Yəhudiy Əfəsus xəhirigə kəldi. U natik adəm bolup, muqəddəs yazmilardin helila qongkur sawati bar adəm idi. □ ■

²⁵ U Rəbning yoli toqruluk təlim aloqan bolup, otluq roh bilən Əysa həkqidə əynən səzləp təlim berətti. Birak uning həwiri pəkət Yəhya pəyoğəmbərnin yürüzgən qəməldürüxi bilən

□ **18:22 «U Yerusalemoqa qikip jamaət bilən hal so-raxkandin keyin...»** — Injilda «Yerusalemoqa berix» grek tilida daim degüdək pəkət «Yerusalemoqa qikix» dəytti. Yəhudiy həlki üqün Yerusalemoqa berix «qikix», uningdin ketix «qüxüx» bilən bildürülətti. Pawlus kəsimini ada qilip qikix üqünmu Yerusalemoqa berip kelixi kerək. □ **18:24 «U ... muqəddəs yazmilardin helila qongkur sawati bar adəm idi»** — grek tilida «U ... muqəddəs yazmilarda küqlük bir adəm idi». ■ **18:24** 1Kor. 1:12.

qəklinətti. □

26 U sinagogda yürəklik sözləxkə baxlidi. Uni angliqan Priskilla bilən Akwila uni öyigə elip berip, uningə Hudaning yolini tehimu təpsiliy qüxəndürdi. □

27 Keyin, Apollos Ahaya əlkisigə barmaqçi bolqanda, Əfəsusluq kərindaxlar Ahayadiki muhlislarə hət yezip, ulardin Apollosni qarxi elixni bəkmü tələp kildi. U xu yərgə berip, Hudaning mehır-xəpkiti arkilik etikad kılqanlarə qoxulup, ularə zor yardəmdə boldi. □ ■

28 Qünki u həlk-aləm aldida Yəhudiylar bilən munazirilixip, ularə küqlük rəddiyə berip, muqəddəs yazmilarni xərhlxi bilən Məsihning Əysa ikənlikini ispatlap bərdi.

□ **18:25 «uning həwiri pəkət Yəhya pəyoqəmbərning yürgüzgən qəmüldürüxi bilən qəklinətti»** — demək, Apollosning təlimi bəlkim Yəhya pəyoqəmbərning «Hudaning padixahlığı yəqinlaxti», «Muqəddəs Rohqa qəmüldürgüçi, yəni Qutkuzoquçi-Məsih mening kəynimdin kelidu» degən sözliridin, xundaqla «Məsih Nasarətlik Əysa ikən», degən məlumatlardin tərkib tapqan bolsa kerək. U Əysa Məsihning əlgini, tir-İlgənliki, xundaqla uning Muqəddəs Rohni ata kılıxi bilən yengi dəwr baxlıqanlıki toqruluk həwərsiz qalqanidi. 19:1-7 wə izahətlarni kərüng. □ **18:26 «Priskilla bilən Akwila uni öyigə elip berip,...»** — yaki «Priskilla bilən Akwila uni ayrim elip,...». □ **18:27 «Keyin, Apollos Ahaya əlkisigə barmaqçi bolqanda, Əfəsusluq kərindaxlar Ahayadiki muhlislarə hət yezip, ulardin Apollosni qarxi elixni bəkmü tələp kildi»** — baxqa bir hil tərijimisi: — «Keyin, Apollosni rıqəbtəndürüp, Ahayidiki muhlislarə hət yezip, ulardin Apollosni qarxi elixni tələp kildi». ■ **18:27** 1Kor. 3:6.

19

Pawlus Əfəsus xəhiridə

¹ Apollos Korint xəhidiki waktida, Pawlus səpər kilip, iŋki kuruqluq arkilik Əfəsus xəhirigə kəldi. U yərdə bəzi muhlislar bilən uqrixip, □ ■

² ulardin:

— Silər etiŋad kiləninglarda, Mukəddəs Roh silərgə ata kilinoqanmu? — dəp soridi.

— Yak, biz hətta Mukəddəs Roh bar degənni zadi anglimaptikənmiz, — dəp jawab bərđi ular. □

³ Pawlus yənə:

— Undaŋta, silər qandaŋ qəmüldürüluxtə qəmüldürülgənsilər? — dəp soridi.

— Biz Yəhya *pəyoŋəmbər* yətküzgən

□ **19:1 «iŋki kuruqluq arkilik Əfəsus xəhirigə kəldi»** — yaki «egizliklər arkilik Əfəsus xəhirigə kəldi». ■ **19:1** 1Kor. 1:12

□ **19:2 «Mukəddəs Roh silərgə ata kilinoqanmu?»** — grek tilida: «Mukəddəs Rohni qəbul kildinglarmu?». «**Yak, biz hətta Mukəddəs Roh bar degənni zadi anglimaptikənmiz**» — muxu jawabning mənisi bəlkim «Mukəddəs Rohning ata kilinoqini yaki Mukəddəs Rohning insanlarəŋa kəlgini ni anglimaptikənmiz» degəndək bolsa kerək.

qemüldürülüşni qobul kilduk, — dedi ular.□

⁴ Pawlus: — Yəhya *pəyoqəmbər* həlkəyə yətküzgən qemüldürüş bolsa gunahlarğa towa qilixni bildüridiğan qemüldürüş bolup, ularğa özidin keyin kəlgüqigə, yəni Əysağa etiqad qilix kerəklilikini tapiliğanidi, — dedi.■

⁵ Ular buni anglap, Rəb Əysaning namida qemüldürüşni qobul kildi.

⁶ Pawlus qolini ularning üstigə təgküzüp turuxi bilən, Muqəddəs Roh ularğa qüxti. Buning bilən ular naməlum tillarda sözləxkə həm pəyoqəmbərlərgə wəhiy-bexarətlərni

□ **19:3 «Undaқта, silər қандақ qemüldürüştə qemüldürüşsilər?»** — yaki «Undaқта, silər nemə dəp qemüldürüşsilər?». Eniқki, xu kixilər Əysa Məsiһning namioğa qemüldürüşgən bolsa, undaқта ularni qemüldürüşgüzqi etiqadqi ularğa «Huda Məsiһkə etiqad qiloquqilarning həmmisigə Muqəddəs Rohini sowqat qilip ata qilidu» dəp qüxəndürüşgən boluxi kerək idi. Qünki Məsiһdə bolğan hux həwər dəl xuki: (1) Məsiһning qurbanliqi bilən etiqadqi insanlarning gunahliri kəqürüm qilinidu; (2) Məsiһning qurbanliqi bilən Huda etiqadqi insanlarğa yengi bir һayat ata qilidu; muxu һayat Muqəddəs Rohning insanning qəlbidə makan qilixi bilən baxlinidu. Rosul Petrusning sözlirigə қarang (2:38-39), «1Pet.» 3:21 wə bu ayət toqrisida «qoxumqə sez»imizdiki izahətlarni kərüng. **«Biz Yəhya pəyoqəmbər yətküzgən qemüldürüşni qobul kilduk»** — ularning jawabioğa қarioғanda, ular mərһum Yəhya pəyoqəmbərnin muһlisliri idi; mumқinqiliki barki, ular Yəhya pəyoqəmbərnin towa qilixi wə suoға qemüldürüş toqruq təlimlirini Apollostin angliğanidi. ■ **19:4** Mat. 3:11; Mar. 1:4; Luқа 3:16; Yһ. 1:26; Ros. 1:5; 11:16.

yötküzüxkə baxlidi. □ ■

⁷ Ular təhminən on ikki ərkək kixi idi.

⁸ Pawlus üç ay dawamida *Əfəsus xəhridiki* sinagogka kirip, yürəklik bilən söz qilip, ular bilən Hudaning padixahlikidiki ixlar toqrisida munazirilixip qayil qilixka tirixti.

⁹ Lekin bəziliri jahillik qilip ixinixni rət qilip, halayik aldida *Rəbning* yolioqa haqarət kəltürgəndə, Pawlus ulardin qikip, muhlislarnimu ayrip qikti. U hərəküni Tirannus isimlik adəmning leksiyihanisida munazirə-muzakirə ötküzdi. □ ■

¹⁰ Bu ix ikki yil dawamlaxti. Nətijidə, Asiya əlkisidiki pütün həlk, Yəhudiylar bolsun, Greklər bolsun həmməylən Rəbning səz-kalamini anglidi. □

□ **19:6 «...Muxəddəs Roh ularoqa qüxti. Buning bilən ular naməlum tillarda səzləxkə həm pəyöəmbərlərgə wəhiy-bexarətlərnü yətküzüxkə baxlidi»** — Muxəddəs Rohning ularoqa ata qiloqan «naməlum (karamət) tillarda səzləx» iltipati bilən kixilər öz səzlirini qüxənmigən həlda Hudaqa mədhiyə oqup, uning sirlirini jakarlaydu («1Kor.» 14:2ni kərüng). ■ **19:6** Ros. 8:17; 11:15. □ **19:9 «halayik aldida Rəbning yolioqa haqarət kəltürgəndə...»** — muxu yərdə «Rəbning yoli» grek tilida pəkət «yol» degən səz bilən ipadilinidu (qünki etikadning nəziridə pəkət bir yolla bardur. 9:2nimu kərüng). **«Tirannus isimlik adəmning leksiyihanisida munazirə-muzakirə ötküzdi»** — «leksiyihana» yaki «məktəp»: Bu bəlkim pəlsəpə egitidioqan bir məktəp bolsa kerək. «Munazirə-muzakirə ötküzüx» — bəlkim ixənmişlər bilən munazirə qilix (10-ayətni kərüng) wə ixəngənlərgə kəprək təlim bərix. ■ **19:9** 2Tim. 1:15. □ **19:10 «Yəhudiylar bolsun, Greklər bolsun...»** — demək, «Yəhudiylar bolsun, Yəhüdiy əməslər bolsun...».

Skewaning oqulliri

11 Huda Pawlusning kolliri arkilik karamət möjizilərni yaratti. ■

12 Kixilər hətta qol yaqlik wə pərtuqlarni Pawlusning tenigə təgküzüp, andin kesəllərnin yenioqa apirip, ularning üstigə yapatti. Nətijidə, kesəllər saqiyip, yaman rohlar ulardin qikip ketətti.

13 Lekin xu ətrapta yüridioqan, «jinkəx» Yəhudiylarin bəzilirimu Rəb Əysaning namini ixlitip baqqusi kelip, jin qaplawkanlar üstidə turup jinlaroqa: «Pawlus jakarlawatkan Əysaning namidin sanga kattik buyruk berimən!» dəydioqan boldi. □

14 Bu ixni kilidioqanlarning arisida Skewa isimlik bir Yəhüdiy bax kaħinning yəttə oqlimu bar idi. □

15 Lekin ular *qoqliwətməqı boloqan* yaman Roh ularoqa jawabən:

— Əysani tonuymən, Pawlustin həwirim bar, biraq özünqlar kim bolisilər?! — dewidi,

16 yaman Roh qaplixiwaloqan kixi ularoqa etilip qikip, ularni urup xama qilip, ularning üstidin oqalib kəldi. Ular yalingaq wə yarilanoqan həlda əydin qeqip qikip kətti.

■ 19:11 Mar. 16:20; Ros. 14:3.

□ 19:13 «**jinkəx**»

Yəhudiylar» — məhsus atalmix «jin həydəx kəspi» arkilik pul tapidioqanlar. «**Əysaning namidin sanga kattik buyruk berimən!**» — grek tilida: «... Əysaning namidin sanga kəsəm astida buyruymən!».

□ 19:14 «**Bu ixni kilidioqanlarning arisida Skewa isimlik bir Yəhüdiy bax kaħinning yəttə oqlimu bar idi**» — yaki «Bu ixni qiloquqlar Skewa isimlik bir Yəhüdiy bax kaħinning yəttə oqli idi».

17 Bu ix Əfəsus xəhiridə turuwatқан barlik Yəhudiylar wə Greklərgimu məlum bolup, qorkunq həmmisini basti wə Rəb Əysaning nami uluqlandi.

18 Nətijidə, nuroqun etikadqilar burunki qiloqlanlirini ikrar qilip, aldioqa qikti. ■

19 Sehırgərlik qiloqlanlardin nuroqun adəmlər əzlrining sehırgərlik kitab-palnamilirini əkelip *bir yərgə dəwiləp*, kəpqilikning aldida kəydürüxti. Bu kitablarning qimmiti jəmiy əllik ming kümüx tənggigə yetətti. □

20 Xundak qilip, Rəbning səz-kalami küqgə igə bolup, bərk urup üstünlükkə ötti.■

Əfəsus xəhiridə topilang kətürülidu

21 Bu ixlar yüz bərgəndin keyin, Pawlus kənglidə, Makedoniyə wə Ahaya əlkisidin ötüp Yerusalemoqa berixka niyət baqlidi. U: — U yərgə barəqəndin keyin, Rim xəhirini kərup kelixim kerək, — dedi.□ ■

22 Xuning bilən, u əzigə yardəmdə boluwatqanlardin Timotiy bilən Erastus ikkiylənni Makedoniyəgə əwətiwetip, əzi yənə

■ 19:18 Mat. 3:6. □ 19:19 «jəmiy əllik ming kümüx tənggə» — bir tənggigə bir qoy kelətti. Xunga hazırki boyiqə jəmiy ikki yerim milyon dollaroqa barawər idi (2006). ■ 19:20 Yəx. 55:11. □ 19:21 «Pawlus kənglidə... niyət baqlidi» — grek tilida «Pawlus rohta... niyət baqlidi». ■ 19:21 Rim. 15:25; Gal. 2:1.

bir mæzgil Asiya ølkisidæ turdi.□

²³ Dæl xu qaoqda, *Əfæsus xəhīridæ Rəbning yoli toqruluk eoqir malimaqilik kətürüldi.* □ ■

²⁴ Ayal ilah Artemisni sürətləp kümüx təkqə-həykəllərni yasioquqi Dimitriy isimlik bir zərgər bar idi. Uning bu ixi hünərwənlərgə kəp payda tapkuzatti. ■

²⁵ Dimitriy hünərwənlərni wə xuningoqa ohxax ixlar bilən xuqulliniwatқан baxқа ustilarni yioqip, ularoqa:

— Buradərlər, bizning gülliniximizning bu ix bilən baqliq ikənlikini bilisilər;

²⁶ hazir hēliki Pawlusning nemə ixlarni kilip yürgənlikini anglioqan hēm kərgən boluxunglar kerək. U: «Qol bilən yasiwaloqan nərsilər ilahlar əməs» deyix bilən, pəkət Əfəsusta əməs, bəlki pütkül Asiya ølkisidæ degüdək nuroqunlioqan kixilərni qayil kilip, azdurup burawatidu. ■

²⁷ Əmdi hazir bizning bu sodimizoqa bətnam qaplah həwpī bolupla qalmay, bəlki bōyūq ayal ilah Artemisning buthanisimu ərziməs dēp qarilip, hətta Asiya ølkisi wə pütkül jaħan ibadət kilidioqan *bu ayal ilahimizning xan-xəripimu yokilix həwpigə duq keliwatidu!* —

□ **19:22** «**u özīgə yardəmdə boluwatқанlardin Timotiy bilən Erastus ikkiylənni Makedoniyəgə əwətiwetip...**» — Pawlusning xuning məksiti ularning bəlkim əzini kutūx üqün wə bəlkim əzining berixioqa təyyarlik qilix üqün idi (20:1-3ni kərūng). □ **19:23** «**Dæl xu qaoqda, Əfæsus xəhīridæ Rəbning yoli toqruluk eoqir malimaqilik kətürüldi**» — «Rəbning yoli» grek tilida pəkət «yol» deyilidu. ■ **19:23** 2Kor. 1:8. ■ **19:24** Ros. 16:16. ■ **19:26** Zəb. 115:4; Yər. 10:3.

dedi. □

²⁸ Bu soʻzlarni angliqan koʻpqilik oʻz-oʻziga qoʻshib, qayta-qayta:

— Oʻfatusluqlarning Artemisimiz buyuktur! —
dop qoʻqan koʻturuʻkga baxlidi.

²⁹ Buning bilan putkul xaher malimatang bolup kettti. Halayik Pawlusning soperdaxliridin Makedoniyalik Gayus wa Aristarhyslarni tutup serop, serk maydanioga tengla yopurulup mangdi. □ ■

³⁰ Pawlus halayik arisioqa kirmakqi bolonandi, lekin muhlislar uning kirixiga yol qoymidi.

³¹ Hetta Pawlusning dostliri bolonan elkə ameldarlaridin bezilirimu uningoga hawer yetkuzup, uni serk maydanioga berixqa tawakkul qilmaslikqa jekilidi.

³² Em-di beziler buni dop warqirisa, beziler uni dop warqirixip, putun sorun warang-qurungoga toldi; kixilarning koʻpinqisi ozlirining nemiga yiqilqanliqinimu bilmeytti.

³³ Yehudiylar Iskander isimlik adomni aldioqa ittirip qiqiriwidi, koʻpqilik uni aldioqa turoqzdi. Iskander koʻpqilikkə qol ixariti qilip,

□ **19:27** «putkul jahan ibadət kilidioqan bu ayal ilahimizning xan-xeripimu yokilix hawpigə duq keliwatidu!» — Dimitriyning «ayal ilahimizning xan-xeripi» degan sozi balkim Artemisning haywotlik buthanisnimu koʻrsatmaqci boluxi mumkin. □ **19:29** «Halayik ... Gayus wa Aristarhyslarni tutup serop, serk maydanioga tengla yopurulup mangdi» — Artemisning «buyuk buthanisi» yoka kettti, amma bu serk maydani bugungə qedər mewjut, uningoga 25000 kixi siqidi. ■ **19:29** Ros. 20:4; 27:2; Kol. 4:10.

Yəhudiylarni aklimakqi boldi. □

³⁴ *Birak kəpqilik uning Yəhudiy ikənlikini bilip kəlip, həmmisi təngla:*

— *Əfəsusluqlarning Artemisimiz büyüktur! — dəp ikki saətqə quқан kətürüp turuxti.* □

³⁵ *Ahirda, xəhərning bax mirzisi halayikni tinq-landurup mundak dedi:*

— *Əy Əfəsusluqlar! Biz Əfəsusluqlarning xəhirining büyük Artemisning buthanisining wə uning asmandin qüxkən süritining qoşdiouqisi ikənlikini bilməydiqan kim bar!* □

³⁶ *Bu ixlarni inkar kılalmioqanikən, özünqlarni besiwelixinglar, baxbaxtaklik kılmasliqinglar kerək.*

³⁷ *Qünki silər bu kixilərnı bu yərgə sorakqa tartixka elip kədinglar; lekin ular ya buthanılarnı buloquqılar ya bizning ayal ilahimizoa kupurluk kılouqılardın əməs.*

³⁸ *Əgər Dimitriy wə uningoa qoxuloqan hünərwənlərnıng məlum bir kixining üstidin xikayiti bolsa, sorakhanılar oquq turmaqta wə sorakqi waliylarmu bar. Ular xu yərlərdə bir-biri bilən dəwalaxsun;*

□ **19:33 «kəpqilik uni aldioqa turoquzdi»** — bəzi kona kəqürmilərdə «kəpqilik bu ix uningoa baqlik dəp oylidi» deyilidu. □ **19:34 «Birak kəpqilik uning Yəhudiy ikənlikini bilip kəlip, həmmisi təngla: — Əfəsusluqlarning Artemisimiz büyüktur! — dəp ikki saətqə quқан kətürüp turuxti»** — halayik Iskəndərnı Pawlus bilən munasiwətlık adəm, nemila bolmisun Yəhudiy boloaqqa, butpərəslıkkə qarxi bolsa kerək, degən oyda bolqan bolsa kerək. □ **19:35 «Artemisning ... asmandin qüxkən süriti...»** — yaki «Artemisning ... asmandin qüxkən texi...».

³⁹ wə baxka birer məsililiringlar bolsa, rəsmiy sorunda bir tərəp qilinixi lazim.

⁴⁰ Biz əmdi yənə bügünki wəxəni topilang dəp ərz qilinix həwpidə turuwatimiz; qünki bu malimanqlıqning heq səwəbi kərsitilmigəqkə, hesabınimu berəlməymiz-də!

⁴¹ Bu sözləni qilip bolup, u yiqiloqan halayiqni tarkitiwətti.

20

Pawlusning Makedoniyə wə Yunanoqə qayta berixi

¹ Topilang besiqkandin keyin, Pawlus muhlislarni qaqirip, ularni rioqbətləndürdi wə ular bilən hoxlixip, Makedoniyəgə qarap kətti.□

² U xu ətraptiki yurtlarni arilap, etikadqilarni nuroqun səz-təlimlər bilən rioqbətləndürgəndin keyin, Yunanoqə berip,□

³ u yərdə üq ay turdi. Pawlus kemigə olturup Suriyəgə mangay dəp turoqanda, Yəhudiylarning uni öltürux suyikəsti bilinip qelip, u Makedoniyə arkilik *qurukluk bilən* qaytip ketix qararioqə kəldi.

□ **20:1** «Pawlus muhlislarni qaqirip, ularni rioqbətləndürdi wə ular bilən hoxlixip...» — bəzi kona kəqürmilərdə «Pawlus muhlislarni qaqirip, ularni kuqaklap ular bilən hoxlixip,...» degən səz deyilidu. □ **20:2** «Yunan» — yaki «Gretisyə».

4 Uningoʻra h mrah bologanlar Beriyalik Pir-rusning oqli Sopater, Tesalonikaliklardin Aristar-hus bilən Sekundus, D rb lik Gayus, Timotiy w  Asiya  lkisidin Tikikus bilən Trofimuslar idi.■

5 Ular awwal Troas xəhirigə berip, bizning yetip beriximizni k t p turdi.□

6 Biz bolsaq «petir nan heyti» k nliridin keyin, Filippi xəhiridin kemigə olturup, b x k ndin keyin Troaska kelip, ular bilən uqraxtuk w  u yerdə yatt  k n turduk.

7 H ptining birinqi k ni, biz nan oxtuxka j m bologanda, Pawlus  tisi k tm kqi bologaqka, ja-ma tk  s z qilixka baxlidi; s zini t n yerimgig  uzartti.□

8 Biz j m bologan yukiriki k w ttiki  yd  nuroqun qara qiraol-ar yenip turatti.□

9  wtikus isimlik bir yigit derizid  olturoqanidi. Pawlus s zl p heli bir yerg  baroqanda, uni m gd k besiwatqanidi. Andin u o rk uykuoq-a ketip, u üqinqi k w ttin yerg  yikilip q xti. K p-qilik uni yerdin k t r p qarisa, u  l p bologanidi.

■ 20:4 Ros. 19:29; 21:29; 27:2; 1Kor. 1:14;  f. 6:21; Kol. 4:7,10; 2Tim. 4:12; Tit. 3:12. □ 20:5 «Ular awwal Troas xəhirigə berip...» — bəlkim kemid . «...bizning yetip beriximizni k t p turdi» — «biz» Luqaning yon  Pawlus bilən bill  ikənlikini kərsitidu. □ 20:7 «h ptining birinqi k n» — yon  «y kx nb  k ni». «biz nan oxtuxka j m bologanda» — «nan oxtux»:  ysaning  l mini hatiril x  q n nan oxtulidu («1Kor.» 11:20-34ni k r ng). □ 20:8 «Biz j m bologan yukiriki k w ttiki  yd  nuroqun qara qiraol-ar yenip turatti» — bu qiraolarning is-t t klirining əyni qaplixi bilən 9-ayett  tiloq-a elinoq-an  wtikusning uhlap k lixioq-a təsir y tk zg n boluxi mumkin.

10 Pawlus pəskə qüxüp, uning üstigə etilip, kuçaklap turup:

Azablanmanglar, u tirikkən! — dedi. ■

11 Kaytidin öygə qikip, nanni oxtup yegəndin keyin, Pawlus ular bilən tang atkuçə uzun səzləxti wə u bu yərdin yoloqa çikti.

12 *Troastikilər* bolsa həliki yigitni öyigə həyat apirip qoydi. Ular buningdin qəksiz təsəlli tapti.□

Pawlusning Əfəsus aqsakalliri bilən hoxlixixi

13 Biz bolsaq Pawlustin burun Assos xəhriyəgə kemə bilən barduq. Qünki Pawlus xu yərgə piyədə baray, silər məndin awwal yetip berip, u yərdə meni kemigə eliwelixni kütünglar, dəp orunlaxturoqanidi.

14 Assosta u biz bilən uqraxkəndin keyin biz uni kemigə elip Mitulin xəhriyəgə kəlduq.

15 Andin xu yərdin qikip, ətisi Hiyos arilining udulioqa kelip turduq. Üqinqi küni Samos arilioqa yetip kəlduq wə Trogillium xəhridə qənduq; uning ətisi Miletus xəhriyəgə barduq. □

■ **20:10** 1Pad. 17:21; 2Pad. 4:34. □ **20:12** «**Ular buningdin qəksiz təsəlli tapti**» — əyni grek tekst: «Ular tapkan təsəlli az əməs idi». □ **20:15** «**üqinqi küni Samos arilioqa yetip kəlduq wə Trogillium xəhridə qənduq...**» — bəzi kona kəqürmilərdə: «Trogillium xəhridə qənduq» degən səz tepilmaydu. «**ətisi Hiyos arilining udulioqa kelip ... üqinqi küni Samos arilioqa yetip kəlduq wə Trogillium xəhridə qənduq; uning ətisi Miletus xəhriyəgə barduq**» — bu səpər yoli ətəy Əfəsus xəhridin ətkənidi (16-ayətni kərüng).

16 Qünki Pawlus Asiya ølkisidø køp waqitni øtküzüwætmişlik üqün, dengiz səpiridø Əfəsusta tohtimay øtüp ketixni qarar qiløanidi. Səwəbi, u «orma həyti» künini mumkinkədər Yerusalemda øtküzüx üqün aldiraytti. □ ■

17 Əmdi Miletus xəhiridin Əfəsuska adəm əwətip, jamaəttiki aksakallarni qaқirdi.

18 Ular kəlgəndin keyin, u ularøa mundaq dedi: — Mən Asiya ølkisigə ayaq baskan birinqi kündin tartip, silər bilən qandaq øtkənlikim hərbinglarøa məlum.

19 Rəbning hizmitidø hər tərəptə kəmtər bolup, kəz yaxlirim təkülgənlikini, xundakla Yəhudiylarning suyikəstliri tüpəylidin beximdin øtkən sinaklarda qidioanlikimni bilisilər,

20 wə yənə məyli ammiwi sorunlarda bolsun yaqi øy-øylərdə bolsun, silərgə təlim bərginimdə, silərgə paydilik bolsila həqnemini ayimay jakarlap,

21 Yəhudiylar həm Greklərgimu Huda aldida towa qilix wə Rəbbimiz Əysa Məsihgə etikad qilix kerəklikigə guwahlik berip jekiligənlikim həmninglarøa məlum. ■

22 Həzir mana, rohta baølanoan halda Yerusalemoa ketiwatimən. U yərdə nemə ixlarning beximoa qüxidioanlikini ukmaymən;

□ **20:16 «orma həyti»** — Təwratta Yəhudi yəlkigə bekitilgən tətinqi həyt; u həyt «øtüp ketix həyti»din əllik kün keyin boløaqça, grek tilida «əlliklik həyt»mu deyilidu. Həzirki kalendardeki waqit bəlkim 5-ay idi. «Law.» 23-babni kørüng.

■ **20:16** Ros. 21:4,12. ■ **20:21** Mat. 3:2; Mar. 1:15; Luқа 24:47.

□

23 Pəkət xuni bilimənki, Mukəddəs Roh mən baroqanla xəhərlərdə zindan kixənliri wə azab-oqubətlərninğ meni kütüp turidioqanlıqini aldın eniğ eytip kəlməktə.

24 Lekin mən öz musapəmni tamamlixim, Rəb Əysadin tapxuruwaloqan hizmətni ada kilixim, yəni Hudaning mehır-xəpki toqrisidiki hux həwərninğ toluğ guwahqisi boluxum üqün, öz həyatimni kılqə ayimaymən. ■

25 Mən silər bilən arilixip, həmninglar arisida yürüp Hudaning padixahlıqini jakarlidim; əmdi mana manga məlumki, buningdin keyin silərdin həqkim yüzümni kayta kərəlməysilər. □

26 Xuning üqün, bügün silərgə guwahlıq kılıp eytip qoyayki, mən həqbirininğ qenioqə kərzdar əməsmən. □

27 Qünki mən Hudaning toluğ məxsət-iradisini kılqə elip qalmay silərgə bayan kılıp yətküzüxtin bax tartmidim.

□ **20:22 «mana, rohta baqlanoqan həlda Yerusalemoqə ketiwatimən»** — «rohta baqlanoqan həlda» — uni qozqaydioqan bu təsirning öz rohida yaki Mukəddəs Rohda bolqanlıqı eniğ əməs. Pawlusning bu niyiti bu ixta toqra yaki toqra əməs? 21:4-ayəttiki həwərdin qarışanda, uning xu qət'iy niyiti toqra əməs, dəp oylaxqa mayil bolimiz. ■ **20:24** Ros. 21:13; Gal. 1:1; Tit. 1:3. □ **20:25 «Mən silər bilən arilixip, həmninglar arisida yürüp Hudaning padixahlıqini jakarlidim»** — muxu yərdə «Hudaning padixahlıqı» grek tilida pəkət «padixahlıq» bilən ipadilinidu. □ **20:26 «Silərgə guwahlıq kılıp eytip qoyayki, mən həqbirininğ qenioqə kərzdar əməsmən»** — demək, «aranglarda hərқandə bir kixi hux həwər anglax pirsiti bolmay, qutқuzulmioqan bolsa mən buningqə jawabkar əməsmən» degəndək.

28 Mukəddəs Roh silərnı Hudaning jamaitini bekix üqün Uning padisi iqidə yetəkqi kılıp tikligənidi; əmdi özünqlarəqa həm Öz Ooqlining keni bilən setiwaləqan barlık padisiəqa səgək bolunqlar! □ ■

29 Qünki manga ayanki, mən kətkəndin keyin, qılberilər aranglarəqa kirip, padini heq ayımaydu, ■

30 həmdə hətta aranglardinmu bəzilər muhlislarnı əzlırigə tartiwelıx üqün həkikətni burmiliəqan türlük ixlarnı səzləydu. ■

31 Xunga, səgək bolunqlar, mening üq yil keqəkündüz deməy, hərbinglarəqa kəz yaxlırim bilən tohtımay nəsihət berip turoqanlıkimni esinglarda tutunqlar.

32 Əmdi mən silərnı Hudaəqa wə Uning mehir-xəpkət yətküzidiəqan səz-kalamıəqa tapxurımən. Bu səz-kalam etikadinglarnı kuruxqa həm pak-mukəddəs kılınəqan barlık həlki arisida iltıpat kılınıdiəqan mirastin silərnı nesip kılıxqa qadirdur. □

33 Mən heqqaqan heqkimdin kiyim-keqək yaki altun-kümüx tama kılıp bakmiəqanmən. ■

34 Silərgə məlumki, mən ikki bilikimgə tayinip,

□ **20:28 «Hudaning... Öz Ooqlining keni bilən setiwaləqan barlık padisi»** — «Öz Ooqlining keni bilən» grek tilida «Əziningkining keni bilən» degən səzlər bilən ipadilinidu. ■ **20:28**

Əf. 1:7; Kol. 1:14; 1Pet. 1:19; 5:2; Wəh. 5:9. ■ **20:29**

2Pet. 2:1. ■ **20:30** Zəb. 41:9; Mat. 16:21; Ros. 1:17; 1Yuha.

2:19. □ **20:32 «Bu səz-kalam etikadinglarnı kuruxqa ...**

qadirdur» — silərnıng «etikadinglarnı kurux» grek tilida pəkət «silərnı kurux» degən bilən ipadilinidu. ■ **20:33** 1Kor. 9:12;

2Kor. 11:9; 12:13.

özümning wə həmrahlırimning həjitudin qıktım. ■

³⁵ Bundak qilip hər bir ixlarda mən silərgə muxundak əjir-əmgək arkilik ajiz-həjətmənlərgə yardım berix lazimlikini, xundakla Rəb Əysa əzi eytkan: «Bərmək almaktinmu bəhtliktur» deginini esinglardin qıqarmasliqinglar kerəklilikini kərsəttim.

³⁶ Bu sözlərnı qilip bolup, u həmməylən bilən birliktə tizlinip olturup dua qildi. ■

³⁷ Həmməylən kattıq yioqlixip kətti; Pawlusning boynioqa esilip kuqaklap, kızoqin səyüxti.

³⁸ Ularnı əng azabliqini Pawlusning, «Buningdin keyin yüzümni qayta kərəlməysilər» degən sözi boldi. Keyin, ular uni kemigə qıqirip uzitip qoydi.

Rosul Pawlusning hux h w rni jakarliqan 3-səpiri

Rosul Pawlusning hux h w rni jakarliqan 3-səpiri

21

Pawlusning Yerusalemoja berixi

1 Andin biz ulardin ajrilip qiqkandin keyin, kem  bilən udul Kos arilioja qarap yol alduk.  tisi, Rodos arilioja, u yərdin Patara xəhirigə barduk. □

2 Patarada Fənikiyə rayoniyoja baridiojan bir kemini tepip, uningyoja olturup yoloja qiktuk.

□ **21:1** «Andin biz ulardin ajrilip qiqkandin keyin, kem  bilən udul Kos arilioja qarap yol alduk.  tisi, Rodos arilioja, u yərdin Patara xəhirigə barduk» — bu ayəttiki «biz», «alduk» w  «barduk» deg n s zl rg  qaridojan, Luka y n  Pawluska h mrah boldi.

3 Sipro arili k r ng ndin keyin, uni sol t ripimizd  qaldurup  t p, Suriyag  qarap mengip, Tur x hirid  kuruklukka  iktuk. Q nki kem  bu yerdə yük q x rm kqi idi.□

4 U yerdə muhlislarni tepip, ularning yenida yett  k n turduk. Ularo a Muk dd s Rohning w hiyisi kelip, ular Pawluska ayioing Yerusalemoğa basmisun, d p nəsihət kildi.□ ■

5 Birak biz u yerdə turux waqtimiz toxkanda, s pirimizni dawamlaxturduk. Ularning h mmisi, jümlidin hotun-baliliri bizni xəhərning sirtioiq  uzitip  ikti. H mmimiz dengiz boyida tizlinip olturup bill  dua kilduk.

6 Kuqaklixip hoxlaxkandin keyin, biz kemigə qiktuk, ular  ylirig  kaytixti.

7 Tur xəhiridin dengiz s pirimizni dawamlaxturup, ahirida Pitolimays xəhirigə kəlduk. U yerdiki kerindaxlar bilən k r x p, ularning yenida bir k n turduk.

8  tisi, u yerdin ayrilip, Kəysəriyə xəhirigə kəlduk. Biz burun *Yerusalemdiki* «yett  hizmatkar»din biri boloqan, hux h w rqi

□ 21:3 «uni , yani *Siprus arilini* sol t ripimizd  qaldurup  t p...» — demək, «uning j nubidin aylinip  t p...». □ 21:4 «**Ularo a Muk dd s Rohning w hiyisi kelip, ular Pawluska ayioing Yerusalemoğa basmisun, d p nəsihət kildi**» — «nəsihət kildi» deg nning baxka hil tərjimisi: «nəsihət kilatti». Muk dd s Roh ularo a Pawlusning Yerusalemda tartidioqan azablriddin h w r bərgənidi. U allikaqan baxka y rlardiki muhlislardin muxu h w rni anglioqan (20:23). Lekin muxu yerdə Muk dd s Rohning uning a «barmisun» deg n sozige qaridoqanda, uning Yerusalemoğa berixi Hudaning iradisi  m s, d p oylaxka mayilmiz. ■ 21:4 Ros. 20:23; 21:12.

Filipning øyigə berip qonduq. □ ■

⁹ Bu kixining tehi yatliq qilinmiqan, bexarət-wəhiylərni yətküzidmiqan tət qizi bar idi. ■

¹⁰ Biz u yərdə birnəqqə kün turoqandin keyin, Agabus isimlik bir pəyoqəmbər Yəhudiye ølkisidin qüxti. ■

¹¹ Bu kixi bizning aldimizqa kelip, Pawlusning bəlwəqini qoliqa elip, øzining put-qolini baqlap:

— Muqəddəs Roh mundaq dəydu: — Yəhudiylar bu bəlwəqning igisini Yerusalemda muxundaq baqlap, yat əlliklərninq qoliqa tapxuridu! — dedi. □ ■

¹² Bularni anglap, həm biz həm xu yərlik kixilər bilən birliktə Pawlustin Yerusalemqə barmiqin dəp øtünduq.

¹³ Ləkin Pawlus jawabən:

— Silər nemixqa bunqiwala yioqlap, yürikimni ezisilər? Mən Yerusalemda Rəb Əysaning nami üqün tutqun boluxla əməs, xu yərdə ølüxkimu təyyarmən, — dedi.

¹⁴ Biz uni qayil qilalmay, ahirida süküt qilip:

□ **21:8 «Biz burun Yerusalemdiki «yəttə hizmətkar»din biri bolqan, hux həwərqi Filipning øyigə berip qonduq»** — Yerusalemdiki «yəttə hizmətkar» — 6-babni kørüng. ■ **21:8** Ros. 6:5; 8:29. ■ **21:9** Yo. 2:28-29; Ros. 2:17. ■ **21:10** Ros. 11:28. □ **21:11 «Yəhudiylar bu bəlwəqning igisini Yerusalemda muxundaq baqlap, yat əlliklərninq qoliqa tapxuridu!»** — 21-36-ayətlərni kørüng. Pawlus rimliklərninq soriqiqə tartilidu. Yəhudiylarinq øz adəmliridin birini yat əllik kixilərninq qoliqa tapxuruxi øzlrigə bək uyatliq ix boləqaqqa, ularinq Pawlusqa bolqan øqmənliki nahəyiti eniq turidu. ■ **21:11** Ros. 20:23; 21:33.

— Rəbning iradisi ada qilinsun! — dedük.■

¹⁵ Bu künlərdin keyin, yük-takimizni yioixturup, Yerusalemoğa qikip bardük.

¹⁶ Qəysəriyəlik muhlislardin birnəqqisi biz bilən səpərdax boldi; ular Minason isimlik bir kixining öyidə qonimiz dəp uni birgə elip mangdi; bu kixi Siprosluk, qeri muhlis idi.□

Pawlusning Yakup bilən kərüxüxi

¹⁷ Yerusalemoğa yətkəndə qerindaxlar bizni huxallik bilən qarxi aldi.

¹⁸ Ətisi, Pawlus biz bilən billə Yakupni kərgili bardi. Yakup bilən aqsakallarning həmmisi u yərgə yioqilənanidi.

¹⁹ Pawlus ular bilən salamlaxkandin keyin, Hudaning əzining hizmiti arkilik əllər arisida qiloğan ixlirini bir-birləp ularoğa təpsiliy eytip bərđi.

²⁰ Bularni anglioqanda, ular Hudaoğa mədhiyə oqudi, andin Pawluska:

— Kərüwatisən, i qerindixim, Yəhudiylar iqidə qanqə minglioğan etikad qiloquqilar bar! Ularni həmmisi Təwrat qanunioğa *əməl qilixka* intayin kizoqin ikən.

²¹ Ular sening toqrangda: «U əllərnin arisida yaxioğan pütün Yəhudiylaroğa Musa *pəyoqəmbərgə* tapxuruloqinidin yenixni, yəni

■ 21:14 Mat. 6:10; Luqa 11:2; 22:42. □ 21:16 «**ular Minason isimlik bir kixining öyidə qonimiz dəp uni birgə elip mangdi; bu kixi Siprosluk, qeri muhlis idi**» — baxka birhil təjmisisi: — «ular bizni (Yerusalemdiki) öyidə kütməkqi boləğan Minason isimlik bir Siproslukni biz bilən elip, uning öyigə baxlap bardı».

balilirini hətne kildurmaslikni, Yəhudiylarning ən'ənilirigə riayə qılmaslikni oğitidu» dəp anglidi.

²² Əmdi kandaq kılıx kerək? Qünki halayıq qokum sening bu yərgə kəlgənlikingni anglap qalidu.

²³ Xunga bizning deginimizdək qılōin: Arimizda kəsəm iqkən tət adəm bar. □

²⁴ Sən ularni elip, ular bilən birliktə *Təwrattiki* tazilinix kaidisidin o'tüp, ularning *qurbanlıq* qikimlirini özüng kətürgin, andin ular qaqlirini qüxürələydu. Buning bilən, həmməylən sən toqruluk angliqanlirining həmmisining rast əməslirini wə sening özüng Təwratka tərtpi boyiqə riayə qiliwatlikingni bilip yetidu. □

²⁵ Əmma əllərdin bolōan etiqađqilarōa kəlsək, biz ularōa pəkətla butlarōa atalōan nərsilərnə yeməslir, kanni wə boqup soyulōan haywanning gəxinimu yeyixtin wə jinsiy buzukluktin əzlrini saqlax toqruluk

□ **21:23 «Arimizda kəsəm iqkən tət adəm bar»** — «kəsəm iqkən» Hudaning aldida iqkən; bu Hudaning razilikini elix üqün yaki uningōa təxəkkür eytix üqün bolōan bolsa kerək. Bundaq kılıxi əməliyətə «yengi əhdə»gə muwapıq əməs, bəlki «kona əhdə»gə ait ix idi. □ **21:24 «tazilinix kaidisidin o'tüp...»**

— «tazilinix» ibraniy tilida bolsa «taharət». Yaquplar eytkan xu «Təwrat kanuniōa əməl kılıxka intayin kizōin» bolōan Yəhudiyy etiqađqılar bəlkim Pawlusni «Yəhudiyy əməslər»ning zeminliridin o'tüxi bilən «napak boldi» dəp qarixi mumkin idi. «Ular qaqlirini qüxürələydu» — Təwrat, «Qəl.» 6:13-20ni kərüng. «Nazariylar» Huda aldida duasining iltija qilinixi üqün yaki təxəkkür eytixi üqün qaqlirini uzun koyuwitətti. Kəsəmnin mēhliti toxkanda, awwal qurbanlıq sunup andin qaqlirini qüxürəwətətti.

qararimizni o'tkənki hət arkilik ukturduk. ■

²⁶ Buning bilən, Pawlus u kixilərnı elip, ətisi əzi ular bilən billə tazilinix qaidisini otküzüxti; andin u ibadəthanioqa kirip, *kahinlaroqa* əzlrining paklinix mudditining qaqa toxudioqanliki, yəni hərkaysisi üqün qurbanlik kilinixning qaysi küni bolidioqanlikini ukturup koydi. □ ■

Pawlusning ibadəthanida tutkun kilinixi

²⁷ Yəttə künlük muddət toxuxqa az qaloqanda, Asiya əlkisidin kəlgən bəzi Yəhudiylar Pawlusni ibadəthanida kərup, halayikni kutritip, uningqa kol selip:

²⁸ — Əy Israillar, yardəmdə bolunglar! Həmmə yərdila, həmmə adəmgə həlkimizgə, Təwrat qanunioqa wə ibadəthanioqa qarxi səzlərnı əgitiwatkan adəm dəl xu. Uning üstigə, u yənə Greklərnı ibadəthanimizqa baxlap kirip, bu muqəddəs jayni buloqidi! — dəp qukan kətürdi

²⁹ (ularning bundak deyixining səwəbi, əslidə ular xəhərdə Əfəsusluk Trofimusning Pawlus bilən billə boləqanlikini kərgənidi wə

■ 21:25 Yar. 9:4; Mis. 20:3; Ros. 15:23; 1Kor. 8:1. □ 21:26

«... Pawlus u kixilərnı elip, ətisi əzi ular bilən billə tazilinix qaidisini otküzüxti; andin u ibadəthanioqa kirip, ... hərkaysisi üqün qurbanlik kilinixning qaysi küni bolidioqanlikini ukturup koydi» — bu ix, yənə Yaqupning təxəbbus kiləqini həmdə uningqa Pawlusning koxuluxi, uning bu tət kixi bilən «tazilinix»i wə ular bilən billə qurbanlik kilixi toqruluk «koxumqə səz»imizni kərüng. ■ 21:26 Ros. 24:6.

Pawlus uni ibadethaniqqa baxlap kirgən, döp oyliqanidi). □ ■

³⁰ Xuning bilən, pütün xəhər zilziligə kəldi. Halayiq tərəp-tərəptin yügürüp kelip, Pawlusni tutup, ibadethanidin sərəp elip qıkti. Ibadethanining dərweziliri dərhal taqiwetildi.

□ ³¹ Bu top adəm Pawlusni *urup* öltürüwətməkqi bolup turoqanda, pütkül Yerusalemni malimanqılıq qaplap kətkənliki toqrisidiki bir həwər u yərdə turuxluq *Rim* qismining mingbexiqa yətküzüldi. □

³² Mingbexi dərhal ləxkər wə birnəqqə yüzbexini elip, top-top adəmlərni basturuxqa yügürüp kəldi. Mingbexi wə əskərlərni kərgən halayiq Pawlusni uruxtin tohtidi.

³³ Mingbexi aldioqa ötüp, ləxkərlərni Pawlusni tutup ikki zənjir bilən baqlaxqa buyrudi. Andin u:

— Bu adəm kim? U nemə gunah kildi? — döp soridi. ■

³⁴ Lekin *topilangqilarning* iqidə bəzilər uni desə, bəzilər buni deyixip warkirixatti. Malimanqılıq tūpəylidin mingbexi həkikiy əhwalni eniklaxqa

□ **21:29** «... əslidə ular xəhərdə Əfəsusluq Trofimusning Pawlus bilən billə boloqanliqini kərgənidi» — Əfəsusluq Trofimus Yəhudiy əməs, grek idi, əlwəttə. ■ **21:29** Ros. 20:4; 2Tim. 4:20. □ **21:30** «Halayiq tərəp-tərəptin yügürüp kelip, Pawlusni tutup, ibadethanidin sərəp elip qıkti. Ibadethanining dərweziliri dərhal taqiwetildi» — məqsiti xübhısizki, ibadethanining əzidə qalaymıqanqılıq qıqmısun üqün idi. □ **21:31** «ləxkər qismining mingbexi» — grek tilida «hiliark»; əməliyəttə 600 əskərni baxquratti. ■ **21:33**

Ros. 21:11.

amalsiz qelip, ahir Pawlusni qel'ogə elip ketixni buyrudi.

³⁵ Lekin Pawlus qel'aning pələmpiyigə kəlgəndə, topilangqilar tehimu zorawanlixip kətkəqkə, ləxkərlər uni kətürüxkə məjbur boldi.

³⁶ Qünki ularning kəynidin top-top adəmlər əgixip mengip:

— U yokitilsun! — dəp warqirixatti.■

Pawlusning guwahlik berip aqlinixi

³⁷ Kələgə əkirilixigə az qaləanda, Pawlus ming-bexioqa:

— Sizgə bir eoqiz səz qilsam bolamdikin? — dəp soridi.

Mingbexi: — Grekqə biləmsən?

³⁸ Undakta, ilgiri isyan kətürüp, «hənjərqi qatillar»din tət ming adəmni baxlap qəlgə qeqip kətəkən həliki Misirlik əməsmusən? — dəp soridi.□

³⁹ Lekin Pawlus: — Mən Yəhudiy, Kilikiyə əlkisidiki uluq xəhər Tarsusning pukrasimən. Halayikqa birnəqqə eoqiz səz kiliximoqa ijazət kilixingizni ətünimən, — dedi.■

⁴⁰ *Mingbexi* ijazət beriwidi, Pawlus pələmpəydə turup, halayikqa qol ixariti qildi. Qattik jimjitlik baskanda, u ibraniy tilida səzləxkə baxlap: —□

■ **21:36** Luka 23:18; Yh. 19:15; Ros. 22:22. □ **21:38**

«**hənjərqi qatillar**» — Rim imperiyəsigə qarxi turoqan əng əxəddiy siyasiy ekim idi. Ular adəm əltürüxkə ixlitidioqan əng yahxi kəridioqan qoral kiyim iqidə yoxuruxka qolaylik boləqan hənjər idi. ■ **21:39** Ros. 9:11,30. □ **21:40 «u ibraniy tilida səzləxkə baxlap..»** — «ibraniy tilida» — Aramiy dialektida boluxi mumkin.

22

¹ — Kerindaxlar wə ata-bowilar! Əmdi özümni aqlax sözliringə kulak saloqaysilər, — dedi.

² Ular Pawlusning ibraniy tilida sözliginini anglap, tehimu jim boluxti. U sözini dawam kildi:

³ — Mən bir Yəhudiy, Kilikiyədiki Tarsus xəhiridə tuoquldum; lekin bu xəhərdə beqip qong qilindim, Gamaliyəning qol astida ata-bowilirimizə tapxuruloqan Təwrat qanunining zir-zəwərlirini qoymay əginip təlim-tərbiyə aldim. Mən siləning bəgün boləqinqlarə qə ohxax, Huda yoliə intayin kizəqin idim. □ ■

⁴ Mən bu yoldikiləni həttə əltürəxkiqə ziyankəxlik kilip, ularni ər-ayal deməy tutqun kilip zindanoqə saldurdum. □ ■

⁵ Bu toqruluk bax kahin wə aliy kengəxmidiki barlik aksakallarmu manga guwahqিদur. Mən ulardin Dəməxktiki *Yəhudiy* qerindaxlarə yeziloqan hətləni tapxuruwelip, xu yərdə turuwatqan bu *yoldikiləni* jazalax əqün, ularni

□ **22:3 «Mən... Gamaliyəning qol astida ata-bowilirimizə tapxuruloqan Təwrat qanunining zir-zəwərlirini qoymay əginip təlim-tərbiyə aldim»** — oqurmənləning esidə bolsa kerəkki, Gamaliyə dangki qikqan Təwrat əlimasi idi (5:24). Grek tilida «(Mən) Gamaliyəning ayaqlirining aldida ... təlim-tərbiyə aldim» deyilidu. ■ **22:3** Ros. 5:34; 9:11; 21:39; 2Kor. 11:22 □ **22:4 «Mən bu yoldikiləni həttə əltürəxkiqə ziyankəxlik kilip, ularni ər-ayal deməy tutqun kilip zindanoqə saldurdum»** — «bu yoldikiləni» — Məsih yolidikiləni, deməkqi. Grek tilida pəkət «bu yolni» deyilidu; tingxoquqilar həmmisi uning «Məsih əysaning yoli»ning gepini qiliwatqinini bilgən bolatti. ■ **22:4** Ros. 8:3; 9:1; 26:9; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13.

tutkun kilip Yerusalemoğa apirimən dəp yoloğa qıkkanıdim.

⁶ Əmdi xundak boldiki, səpər kilip Dəmæxkkə yeqinlaxkanda, qüxkə yeqin, tuyuksiz asmandin küqlük bir nur qüxüp, ətrapimni yorutuwətti. ■

⁷ Mən yərgə yikilip kəttim, andin manga: «Saul, Saul, Manga nemixka ziyankəxlik kilisən?» degən awazni anglidim.

⁸ «I Rəb, sən kimsən?» dəp sorisam, U manga: — «Mən sən ziyankəxlik kiliwatқан Nasarətlük Əysadurmən!» dedi.

⁹ Mən bilən billə mengiwatқанlar u nurni kərgən bolsimu, lekin manga kילוan səzləрни qüxənmidi. □ ■

¹⁰ Mən yənə, «I Rəb, nemə kilixim kerək?» dəp sorisam, Rəb manga, «Ornungdin tur, Dəmæxkkə kir, xu yərdə sən ada kilix bekitilgən ixlarning həmmisi toqruluk sanga eytip berilidu!» dedi.

¹¹ Həlikı nurning julalığıdin kəzlim kərməs bolup qaldı. Yenimdikilər qolumdin yetəkləp, Dəmæxkkə elip kirdi.

¹² U yərdə Təwrat kanunioğa ihlas baqlioan, Dəmæxktiki barlik Yəhudiylarning hərmitigə sazawər boloan Ananiyas isimlik bir kixi bar idi. ■

¹³ U kelip, yenimda turup: «Kerindax Saul, bexingni kətürüp qara!» dedi. Mən xuan

■ 22:6 1Kor. 15:8; 2Kor. 12:2.

□ 22:9 «...lekin manga

kילוan səzləрни qüxənmidi» — yaki «... lekin manga kילוan səzləрни anglimaptu». Bu adəmlər bir awazni anglidi, lekin nemə dəwatқанlığını bilmidi (9:7ni kərüng). ■ 22:9 Dan. 10:7.

■ 22:12 Ros. 9:17.

beximni k t r p qarap uni kərdum.

14 U manga: «Ata-bowilirimizning Hudasi seni iradisini bilixing, H kkanliy Bolouqini k r x ng w  uning aozidini qiqqan awazni anglixing  q n allikaqan tallidi. □

15 Q nki sən pütün insanlar aldida kərgən-angliqanliringo a Uning guwahqisi bolis n!

16 Xundak ikən, sən y n  nemig  hayal bolis n? Ornungdin turup, Uning namioğa nida kilip q m ld r l p, gunah liringni yuozuozin!» dedi.

17 Xundak boldiki, Yerusalemoğa kaytip k lginimdin keyin, ibadəthanida dua kiliwatqinimda, bir oqayibanə k r n x meni oruwaldi

18 w  *R bning* manga: «Qapsan bol, Yerusalemdin d r al k t. Q nki ular sening manga kilqan guwah liringni qobul kilmaydu!» d watkanlikini kərdüm.■

19 Mən, «I R b, ular mening Sanga etikad kilqanlarni zindano a solap, h rbir sinagoglarga kirip ularni uroqanlikimni bilidu. ■

20 Sening guwahqing bolqan Istipanning k ni t k lginid , m nmu yenida turup uni  lt rg nlarning kilmixlirio a qoxulup, ularning kiyimlirig  qarap b rdim!» — dedim. ■

21 Birak u manga: «K tkin! Seni yiraktiki  llerg 

□ **22:14** «Ata-bowilirimizning Hudasi seni iradisini bilixing, H kkanliy bolouqini k r x ng w  uning aozidini qiqqan awazni anglixing  q n allikaqan tallidi» — «H kkanliy Bolouqi» Məsihni kərsitidu,  lw tt . ■ **22:18** Mat. 10:14. ■ **22:19** Ros. 22:4. ■ **22:20** Ros. 7:58; 8:1.

əwətimən!» — dedi.■

²² Pawlus muxu sōzni degūqə halayiq uningōa kulaq seliwatatti. Lekin buni anglap ular awazini kōtūrūp:

— Undaq bir kixi yər yūzidin yokitilsun! U tirik turuxka layiq əməs! — dēp quqan selixti.□ ■

²³ Ular qirkirixip, qapan-yepinqilirini selip taxlap, topa-qang soruwatqanda,

²⁴ mingbexi Pawlusni kəl'əgə elip kirip ketixkə əmr kiliwidi, halayiqning uningōa nemə ūqūn bundaq quqan salidiōanliqini eniklax ūqūn ləxkərlirigə uni qamqilap soraq kilixni buyrudi.

□

²⁵ Lekin ular Pawlusni qamqilax ūqūn oqlaqlitip baqliōanda, u yenida turoqan yūzbexiōa:

— Bir Rim puqrasini jinayiti bekitilmōyla

■ **22:21** Ros. 9:15; 13:2; Gal. 1:15; 2:8; Əf. 3:8; 1Tim. 2:7; 2Tim. 1:11. □ **22:22** «**Lekin buni anglap ular awazini kōtūrūp: — Undaq bir kixi yər yūzidin yokitilsun! U tirik turuxka layiq əməs! — dēp quqan selixti**»

— demisəkmə, ularning Pawlus bu sōzini kōtūrəlməslikining səwəbi, Hudaning sōz-kalamini əzliri intayin pəs kəridiōan «yat əllər»gə yətküzüxkə hərgiz bolmaydu, dəydiōan kəzqaraxta idi. ■ **22:22** Ros. 21:36. □ **22:24** «**Mingbexi ... Halayiqning Pawluska** nemə ūqūn bundaq quqan salidiōanliqini eniklax ūqūn ləxkərlirigə uni qamqilap soraq kilixni buyrudi»

— «qamqilap soraq kilix» bolsa rimliklar guman qilōan adəmlərnə gunaħi bar dēp həsablap, «həqiqətni eniklax ūqūn» ularni qiynax bilən soraq qilatti (ularning «qamqə»liri kəp tasmilik bolup, hər tasmisiōa hərtürlük tēmür-səngək parqiliri baqlanōanidi). Əmma rimlik puqralar bolsa undaq muamilidin halas idi.

qamqilixinglar qanunoqa uyoqunmu? — dedi.□

²⁶ Bu sozni angliqan yuzbexi mingbexining aldiqqa berip:

— Siz nemə ix qilay dəwatisiz? Qünki u kixi Rim puqrasi ikən! — dedi.

²⁷ Mingbexi Pawlusning aldiqqa berip, uningdin: — Manga eytkin, sən rasttinla Rim puqrasimu? — dəp soridi.

— Rast, dedi u.

²⁸ — Mən nahayiti yukiri baqada muxu puqraliqqa igə boldum, — dedi mingbexi.

Pawlus:

Əmma mən tuquluxumdinla xundaq! — dedi.

²⁹ Xuning bilən, uni soraqqa tartmaqci bolqan ləxkərlər dərhal uningdin əzlidirini qətkə aldi. Mingbeximu uning Rim puqrasi ikənlikini bilip, uni baqlatqanliqi tūpəylidin qorkup kətti.□

Pawlusning aliy kengəxmidə əzini aqlixi

³⁰ Mingbexi Yəhudiylarning Pawlusning üstidin qilqan xikayitining həqiqiy səwəbini bilix üqün, ətisi uni yexip, bax kaqinlar wə pütün aliy kengəxmidikilərninq bir yərgə yoqilixini

□ **22:25 «lekin ular Pawlusni qamqilax üqün oqulaqlitip baqlioqanda...»** — «oqulaqlitip baqlioqanda»: Rimliqlar soraqqa tartiloquqini qamqilax üqün uning ikki qolinq baqlap oquliqinq kerip turoquzidu. Baxqa birhil tərjimisi «Pawlusni tas-milar bilən oqulaqlatqanda,...». □ **22:29 «Xuning bilən, uni soraqqa tartmaqci bolqan ləxkərlər dərhal uningdin əzini qətkə aldi. Mingbeximu uning Rim puqrasi ikənlikini bilip, uni baqlatqanliqi tūpəylidin qorkup kətti»** — 24-ayəttiki izahatni kəring. Rim puqralirini jinayiti bekitməyla baqlaxmu qanunsiz ix idi.

buyrudi. Andin Pawlusni elip kelip, ularning aldioqə turoquzdi.

23

¹ Pawlus aliy kengəxmə həy'ətlirigə tikilip turup: Kəringdaxlar, mən bəgüngiqə Hudaning aldida pak wijdanda mengip kəldim, — dedi.■

² Buni angliqan bax kahin Ananiyas *Pawlusning* yenida turoqanlaroqə uning aozioqə uruxni buyrudi.■

³ Pawlus uningoqə:

— Huda seni uridu, əy aqartilqan tam! Sən u yərdə meni Təwrat qanuni boyiqə sorakqə tartixqə olturisən, lekin Təwrat qanunioqə hilap qalda meni urunglar dəp buyrudingoqu?! — dedi.□ ■

⁴ — Sən Hudaning bax kahinioqə axundak həkərat kəltürəmsən?! — deyixti yenida turoqanlar.

⁵ Pawlus:

— I qəringdaxlar, mən uning bax kahin ikənlikini bilməptimən. Qünki Təwratta: «Həlqingni idarə qiloquqining yaman gepini qilma!» deyilgən, — dedi.□ ■

■ **23:1** Ros. 24:16.

■ **23:2** 1Pad. 22:24; Yər. 20:2; Yh.

18:22. □

■ **23:3** Huda seni uridu, əy aqartilqan tam!

— Pawlusning «aqartilqan tam» degini, «sirti ap'aq kərünidioqan, iqi pəkət patqak-laydin bolqan sahtipəzsən» degən mənide. «Əz.» 13:8-16nimu kəring.

■ **23:3** Qan. 17:9. □

■ **23:5** «Həlqingni idarə qiloquqining yaman gepini qilma!» —

Təwrat, «Mis.» 22:28. ■ **23:5** Mis. 22:27.

⁶ Lekin Pawlus ularning bir qismining Saduqiy, yənə bir qismining Pərisiylər ikənlikini bilip, aliy kengəxmida yukiri awaz bilən:

— Kərindaxlar, mən bolsam Pərisiylərdin bolimən wə Pərisiylərninğ pərzəntimən. Mən əlgənlər qayta tirilixka baqliqan ümid tooqruluk bu yərdə sorakka tartiliwatimən! — dəp warkiridi.■

⁷ U bu sözni deyixi bilənla, Pərisiylər bilən Saduqiylar arisida jedəl-əowəqa kəzoqilip, kengəxmidikilər ikkigə bəlünüp kətti

⁸ (qünki Saduqiylar əlgənlərninğ qayta tirilixi, yaki pərixte yaki roqlar məwjut əməs, dəydu. Lekin Pərisiylər həmmisini etirap kilidu).■

⁹ Buning bilən qattik bir qukan-sürən kətürölüp, Pərisiy tərəpdari boləqan bəzi Təwrat ustazliri ornidin turup:

— Biz bu adəmdin heqkandak əyib tapalmiduk! Bir roq yaki pərixte uningəqa səz kiləqan bolsa nemə boptu! — dəp qattik munaziriləxti.■

¹⁰ Qukan-sürən tehimu küqiyip kətkəqkə, ming-bexi *Yəhudiylarning* Pawlusni tartixturup titmatma kiliwetixidin kərkup, kisiməqa zaləqa quxüp uni ularning arisidin zorluk bilən tartip qikip, kəl'əgə əkirip ketixini buyrudi.

¹¹ Xu küni keqisi, Rəb Pawlusning yenida turup: — Jasarətlilik bol! Qünki Yerusalemda Mən tooqramdiki ixlarəqa toluq guwahlik bərginingdək, Rim xəhiridimu xundak guwahlik kilixing mukərrər bolidu! — dedi.■

■ **23:6** Ros. 24:21; 26:6; Fil. 3:5. ■ **23:8** Mat. 22:23; Mar. 12:18; Luqa 20:27. ■ **23:9** Ros. 25:25; 26:31. ■ **23:11** Ros. 18:9.

Pawlusni ɵltürɵx suyikəsti

12 ɵtisi ɵtigəndə, Yəhudiylar Pawlusni ɵltürɵxni kəstləp, uni ɵltürmigüqə h eqn rs  yem ymiz, iqm ymiz, d p ɵzlidirig  l niti bir k s mni kilixti.

13 Bu suyik st kəsimini iqm nl r kirik n qq  kixi idi.

14 Ular bax kahinlar w  aksakallarning aldi a berip:

— Biz Pawlusni ɵltürmigüqə h eqn rs  teti-masliq a kattik k s m iqtuq.

15 H zir silər w  aliy kengəxmə uning ixlirini tehimu təpsiliy t kxür xni bah n  kiliq, w kil  witip uni kengəxmigə elip kelixni mingbexidin t l p kilinglar. U bu y rg  yekin k lm yla uni jayliwetixk  t yyar turimiz, — dedi.

16 Lekin Pawlusning singlisining o li b ktürmidin h w r tepip k l' g  kirip, Pawluska məlum kiliq koydi.

17 Buning bilən Pawlus y zbexiliridin birini qakirtip, uning a:

— Bu balini mingbexi bilən k r xtür p koysingiz. Q nki uning a məlum kilidioqan ixi bar ikən, — dedi.

18 Y zbexi uni elip mingbexining aldi a baxlap kirip:

— M hbus Pawlus meni qakirtip, bu balini siz bilən k r xtür p koyuxumni t l p kildi. Q nki uning sizg  məlum kilidioqan ixi bar ikən, — dedi.

19 Mingbexi uni kolidin tutup, bir q tk  tartip:

— Manga məlum kildioğan nemə ixing bar? —
dəp soridi.

²⁰ U jawabən mundaq dedi:

— Yəhudiylar Pawlusning ixlrini təpsiliy
təxürəyli dəp səwəb kərsitip əzlrudin ətə uni
aliy kengəxmigə elip berixni tələp kəlix üqün til
biriktürüxti. ■

²¹ Ularğa qayil bolmioğayla, qünki kırıktin ar-
tuk adəm uni paylap turidu. Ular Pawlusni
əltürmigüqə heqnərsə yeməymiz, iqməymiz,
degən qarəix kəsimigə baqliniptu. Ular hazır
əzlrining ularning təlipigə maqul boluxlirini
kütüp turidu.

²² Mingbexi uningə:

— Bu ixni manga məlum kıləanlığingni
heqkimgə tinma! — dəp tapılap, balini
qayturdi.

Pawlusning waliy Feliksə tapxuruluxi

²³ Mingbexi yuzbexidin ikkini qakirtip:

— Ikki yüz piyadə ləxkər, yətmix atlıq ləxkər
wə ikki yüz nəyziwaz ləxkəni bügün keqə
saət tokquzda Kəysəriyə xəhirigə qarap yoloğa
qikixka hazırlanglar! □

²⁴ Xuning bilən billə, Pawlusni waliy Felik-
sning yenioğa saq-salamət yətküzüx üqün, un-
ing minixigə ulaqlarni təyyarlanglar! — dəp

■ **23:20** Ros. 23:12. □ **23:23** «**nəyziwaz ləxkər**» — bu sözning
toluq mənisi naməlum. «**keqə saət tokquzda**» — grek tilida
«keqidiki üqiniqi saəttə».

buyrudi. □

²⁵ Mingbexi *Felikska* mundak bir hət yazdi: —

²⁶ «Hərmətlik waliy Feliks janablirioğa Klawdiyus Lisiyastin salam!

²⁷ Uxbu adəmni Yəhudiylar tutuwaloğan bolup, uni öltürməkqi boloğanda, uning Rim pukrasi ikənlikini bilip yetip, kisiimni baxlap berip uni kütquzdum. □ ■

²⁸ Mən ularning bu kixi üstidin kילוan xikayitining nemə ikənlikini enikliməkqi bolup, uni Yəhudiylarning aliy kengəxmisiğə elip bardim.

²⁹ Əməliyəttə ularning uning üstidin kילוan xikayitining əzlrining Təwrat kanunioğa dair dətəlx məsililərgə munasiwətlik ikənlikini baykidim, birak uningdin ölüm jazasi berixkə yaki zindanoğa taxlaxka layiq birər xikayət kילוudək ixni tapalmidim.

³⁰ Keyin, Yəhudiylarning uni öltürüwetix kəstidə yürüwatkanliki həkkidiki ahbarat manga məlum kilinoğanda, dərhal uni siligə yollattim wə xuning bilən billə, uningə ərz kילוuqilarning əzlrining aldida xikayətlirini eytixini buyrudum. Həyr!».

□ **23:24 «Pawlusni waliy Feliksning yenioğa saq-salamət yətküzüx üqün, uning minixigə ulaoqlarni təyyarlanglar!»**

— «ulaoqlarni təyyarlanglar!» — bir ulaoq əməs. Mingbexi Pawlusni Yerusalemdin 100 kilometr yirak boloğan Kəysəriyəgə bihətar yətküzüxkə kapalətlik kilix üqün hazirlioğan kəp ulaoqlar, əlwəttə. □ **23:27 «Yəhudiylar ... uni öltürməkqi boloğanda, uning Rim pukrasi ikənlikini bilip yetip, kisiimni baxlap berip uni kütquzdum»** — mingbexi Lisiyas əməliyəttə Pawlusni tutkandin keyinla uning Rim pukrasi ikənlikini bilgənidi. ■ **23:27** Ros. 21:33.

31 Ləxkərlər əmdi buyruk boyiqə Pawlusni keqiləp Antipatris xəhirigə yətküzdi. □

32 Ətisi, atliq ləxkərlər Pawlusni elip mengixka qaldurulup, qaloqan ləxkərlər *Yerusalemdiki* qəl'əgə kaytip kəldi.

33 Atliqlar Kəysəriyəgə kirip, hətni waliyoqa tapxurdi wə Pawlusnimu uning aldida hazır kildi.

34 Waliy hətni oquqandin keyin, Pawlusning qaysi əlkidin ikənlikini sorap, uning Kilikiyədin kəlgənlikini bilip, □

35 Uningoqa:

— Üstüngdin ərz qiloquqilar kəlgəndə ixliringni toluq anglaymən, — dedi wə uni Hərod hanning ordisida nəzərbənd kilip qoyuxni buyrudi. □

□ **23:31 «Ləxkərlər ... Pawlusni keqiləp Antipatris xəhirigə yətküzdi.»** — Antipatris Yerusalemdin 55 kilometr yirak, Yerusalem bilən Kəysəriyəning otturisida. □ **23:34 «Waliy ... Pawlusning qaysi əlkidin ikənlikini sorap,...»** — waliyning «qaysi əlkə?» degən soali grek tilida «qaysi hil əlkə» deyilidu.

Ikki hil əlkə bar idi: (1) imperator əzi biwasitə baxquridioqan; (2) wasitilik baxquridioqan. Pawlus ikkinçi hil əlkidin boləqan bolsa, waliy əzi Pawlusning dəwasini biwasitə bir tərəp kilalaytti.

□ **23:35 «... uning Kilikiyədin kəlgənlikini bilip, uningoqa: — Üstüngdin ərz qiloquqilar kəlgəndə ixliringni toluq anglaymən, — dedi...»** — Kilikiyə (hazırki ximaliy türkiyidə) Qanaan (Pələstin)din yirak jay idi, u bəlkim Feliks baxquridioqan jay bolmisa kerək. Kilikiyə xunqə yirak boləqəqca, Pawlusni xu yərgə yalap mangdurmay, bu ixni özüm təxkürəy degən qararoqa kəlgən boluxi mumkin.

24

Yəhudiylarning Pawlus üstidin xikayət qilixi

¹ Bəx kündin keyin, bax kaħin Ananiyas aqsakallardin birnəqqəylən wə Tərtullus isimlik bir adwokat bilən Kəysəriyəgə qüxüp, Pawlus toqrisidiki rəsmiy xikayətlirini waliyoqa sundi. ■

²⁻³ Pawlus qakirtilip, Tərtullus uning üstidin xikayət qilip mundaq dedi:

— Hərmətlik Feliks janabliri! Biz əzlrining qol astilirida hər tərəptin aman-esənlikkə nesip bolup kəlməktimiz wə aldin kərərlikliri bilən həlkimiz arisida dana islahatlar barlikkə kəltürülməktə, biz bu ixlardin hər waqit, hər jayda toluq minnətdarlik bilən bəħriman boluwatimiz. □

⁴ Birəq öz waqitlirini kəp elip qoymasliqim üqün, xəpkətliri bilən səzimizni kışkila anglaxlirini etünüp soraymən. □

⁵ Qünki biz xuni tonup yəttükki, bu adəm balaħor bolup, pütkül jaħandiki Yəhudiylar arisida

■ **24:1** Ros. 23:2. □ **24:2-3 «biz əzlrining qol astilirida hər tərəptin aman-esənlikkə nesip bolup kəlməktimiz»** — yaki «biz əzlrining qol astilirida uzundin buyan aman-esənlikkə nesip bolup kəlməktimiz». **«aldin kərərlikliri bilən həlkimiz arisida dana islahatlar barlikkə kəltürülməktə, biz bu ixlardin hər waqit, hər jayda toluq minnətdarlik bilən bəħriman boluwatimiz»** — bəzi rimlik tarihqilarning hatiriliri boyiqə, Feliks əməliyyəttə aqkəz, rəħimsiz wə kabiliyətsiz adəm idi. □ **24:4 «öz waqitlirini kəp elip qoymasliqim üqün...»** — yaki «əzlrini artuqqa awarə qilmasliq üqün...».

majira-topilang pəyda qilixni küxkürtküqi, xundakla «Nasarətlıklar» dəp ataloqan məzhəpning kattiwaxliridin biridur.

⁶⁻⁷ U bizning ibadəthanimiznimu buloqimakqi bololanidi. Xunga, biz uni tutuwaldük wə uni öz qanunimiz boyiqə sotlayttük. Lekin mingbexi Lisiyas əxəddiy zorluq bilən uni kollirimizdin tartiwaldi wə uningə ərz qiloquqilarni əzlrining aldiqə kelixkə buyruqanidi. □ ■

⁸ Uni sorak qilip kərsilə, bizning uningə qiloqan əzlrimizning toqrilikini bilip yetidila!

⁹ Sorunda bolqan Yəhudiylarmu uning eytkanliriqə qoxulup: Rast, rast, dəp xikayətni küqəytti.

Pawlusning əzini aqlixi

¹⁰ Waliy Pawluska səz qiloqin dəp qol ixaritini qiloqanda, u mundak dedi:

— Mən silining uzun yillardin beri bu həlkni sorap kəlgənliklirini bilgəqkə, hatirjəmlik bilən aldilirida əzüm toqramda jawab berimən.

¹¹ Asanla biləydiliki, mən Yerusalemqə ibadət qilixka baroqinimdin həzirəqiqə pəkət on ikki künla ətti.

¹² Ular mening ibadəthanida birər adəm bilən munaziriləxkinimni kərmigən, yaki

□ **24:6-7 «u bizning ibadəthanimiznimu buloqimakqi bololanidi....»** — bəzi kona kəqürmilərdə: «wə uni öz qanunimiz boyiqə sotlayttük. Lekin mingbexi Lisiyas əxəddiy zorluq bilən uni kollirimizdin tartiwaldi wə uningə ərz qiloquqilarni əzlrining aldiqə kelixkə buyruqanidi» degən səzlər muxu yərdə tepilməy, pəkət «u bizning ibadəthanimiznimu buloqimakqi bololanidi» deyilidu. ■ **24:6-7** Ros. 21:28.

sinagoglarda yaki xəhərdə ammini topilangoğa qutratkanlikimnimu heq kərmidi. ■

¹³ Ular yənə hazır janablirioğa mening üstümdin qiloğan xikayətlirigə heq ispatmu kəltürəlməydu.

¹⁴ Birəq siligə xuni etirap qilimənki, mən ular «məzhəp» dəp atioğan yol bilən mengip, Təwratta wə pəyoqəmbərlərləning yazmilirida pütülgənlərləningmu həmmisigə ixinip, atabowilirimning Hudasioğa ibadət qilimən. □

¹⁵ Mening Hudağa baqlioğan ümidim barki (bu kixilərmu bu ümidni tutidu), kəlgüsidə həm həkkanıylərləning həm həkkanıysizlərləning ölümdin tirilixi bolidu. □

¹⁶ Xu səwəbtin, özüm həmixə Huda aldidimu, insanlar aldidimu pak wijdanlik boluxka intilimən. ■

¹⁷ Mən *Yerusalem*din ayriloqili heli yillar boloğan bolup, bu qetim u yərgə öz həlkingə həyr-sədikə yətküzüp bərgili wə Huda aldioğa hədiyə sunoqili baroqanidim. ■

■ **24:12** Ros. 25:8; 28:17. □ **24:14** «Təwratta wə pəyoqəmbərlərləning yazmilirida pütülgənlərləningmu həmmisigə ixinip,...» — «Təwratta wə pəyoqəmbərlərləning yazmiliri»: Yəhudiy həlki bəzidə Musa pəyoqəmbərgə qüxürülgən bəx kitabni «Təwrat» wə Təwrattiki baxka kişimlarni «Zəbur wə pəyoqəmbərlərləning kitabli» dəp ataydu. «Təbirlər» wə Təwrattiki «Kirix Səz»imiznimu kərüng. □ **24:15** «**mening Hudağa baqlioğan ümidim barki (bu kixilərmu bu ümidni tutidu), kəlgüsidə həm həkkanıylərləning həm həkkanıysizlərləning ölümdin tirilixi bolidu**» — oqurmənlərgə xu ayanki, Injilda «ümid» tiloğa elinoqanda müjməl bir tilək-arzu əməs, bəlki Hudaning wədlirigə asalinip, muqim, puhta məlum bir ixni kütüxnü bildüridu. ■ **24:16** Ros. 23:1. ■ **24:17** Ros. 11:29; Rim. 15:25.

18 Mən bu ixlarda boluwatattim, bəzilər meni tazilinix kaidisini ada kılıp bolıan qaşda ibadəthana həylisida uqratti; lekin mən ətrapimoğa adəm toplioqinimmu yok, malimanqilik qikarqinimmu yok. ■

19 Əməliyəttə meni uqratqanlar bolsa Asiya əlkisidin kəlgən bəzi Yəhudiylar idi; ularning üstümdin xikayətliri bar bolsa, əsli ular əzliri kelip, silining aldirida ərz kılıxka toqra kelətti.

20 Bolmisa, muxu sorundikilər aliy kəngəxmə aldida turoqinimda, meningdin kəndək jinayət tapqanlığını eytip baksun!

21 Pəqət mundaq bir ix bolıanıdi: — Mən ularning aldida, «Bügünki kündə əlgənlərninğ kayta tirilixi toqruluk silərninğ sorikinqlarğa tartiloqanmən!» dəp warkirioqanıdim. ■

22 *Rəbning* yoli toqruluk təpsiliy həwiri bar bolıan Feliks soraqni tohtitip, ularğa:

— Mingbexi Lisiyas kəlgəndə dəwayinglar toqrisidiki həkümni qikirimən, — dedi.

23 U yüzbexioğa Pawlusni nəzərbənd astioğa elip, əmma uningğa bir'az kəngqilik kılıp, dost-buradərlirininğ hərkəysisininğ uning həjətliridin qikixini tosmioqin, dəp buyrudi. ■

Pawlus waliy Feliks bilən Drusilaning aldida

24 Birnəqçə kündin keyin, waliy Feliks ayali Drusila bilən billə kəldi (Drusila Yəhudiy idi). U Pawlusni qakirtip, uningdin Məsih Əysağa etikad kılıx yoli toqruluk anglidi.

■ 24:18 Ros. 21:27.

■ 24:21 Ros. 23:6; 28:20.

■ 24:23 Ros. 27:3; 28:16.

²⁵ Pawlus həkkanıy yaxax, özini tutuwelix, kıyamət künidiki soal-soraq kılinixlar toqrisida sözləwatqanda, Feliks wəhimigə qüxüp uningə:

— Həzirqə kaytip tursang bolidu. Keyin manga pəyt kəlgəndə, yənə qakırtimən, — dedi.

²⁶ U xuning bilən bir waqıtta Pawlusning para berixini ümid kılattı. Xuning üqün, uni imkankədər pat-pat qakırtip, uning bilən sözlixətti.

²⁷ Lekin ikki yil toxqanda, Feliksning ornioqə Pörkiyus Festus waliy boldı. Feliks Yəhudiylarəqə iltipat kərsitip ularning kənglini elix üqün Pawlusni solaqta qaldurdi.□

25

Pawlusning waliy Festusning aldida soraq kılinixi

¹ Festus *Yəhüdiyə* əlkisigə kirip, üq kündin keyin Kəysəriyədin qıkip Yerusalemoqə barəqanidi.□

² Bax kaħinlar bilən Yəhüdiylarning mətiwərliri uning aldida Pawlusning üstidin rəsmiy xikayət kılip, uningdin iltipat sorap, adəm əwitip Pawlusni

□ **24:27 «Feliks Yəhüdiylarəqə iltipat kərsitip ularning kənglini elix üqün...»** — yaki «Feliks Yəhüdiylarəqə iltipat kərsitip ularning kəllixioqə erixix üqün...». □ **25:1 «Festus Yəhüdiyə əlkisigə kirip...»** — yaki «Festus əlkingin waliylikioqə kirip,...».

³ Yerusalemoğa elip kelixni ötündi. Məqsiti, ular yol üstidə bəktürmə təyyarlap Pawlusni öltürüx idi.

⁴ Festus buni anglap ularoğa:

— Pawlus hazır Kəysəriyədə solakta turiwərsun. Mən yekında u yərgə qaytip kətməkqimən.

⁵ Aranglardin hokukdar bololanlar mən bilən billə qüxsun. Əgər uning birər əyibi bolsa, ular xu yərdə xikayət kilsa bolidu, — dəp jawab bərđi.

⁶ Festus ularning iqidə səkkiz-on kündin artuq turmay, Kəysəriyəgə qaytip qüxti. Ətisi soraq təhtigə olturup, Pawlusni elip kelixni buyrudi.

⁷ Pawlus kəlgəndə, Yerusalemdin qüxkən Yəhudiylar uning ətrapioğa olixip, uningoğa nuroqun eoqir jinayətlər bilən qarilap xikayətlərni kildi. Birəq bularning heqkaysisioğa ispat kərsitip berəlmidi.

⁸ Pawlus özini aqlap:

— Mən heqkaysi ixta Yəhudiylarning qanunioğa, ibadəthanisioğa yaki *imperator* Kəysərgə qarxi birər jinayətmu sadir kilmidim, — dedi.■

⁹ Lekin, Festus Yəhudiylarning kənglini elixka, ularoğa iltipat kərsətməkqi bolup Pawlustin:

— Yerusalemoğa berip, u yərdə mening aldimda bu xikayətlərgə اساسən sotlinixka razi bolamsən? — dəp soridi.

¹⁰ Lekin Pawlus jawab berip mundəq dedi:

— Mən hazır Kəysərning soraq təhti aldida turimən. Meni soraq kilixka tegixlik yər mana

muxu. Өzligigə enik məlum boləandək, mən Yəhudiylarə qə həkəndək nahəklik kilmidim. □

11 Əgər jinayitim bolsa, xundakla əlümgə layik birər ix kılə qan bolsam, mən özümni əlümdin qə qurməymən. Biraq ularning mening üstümdin kılə qan xikayətlirining asasi bolmisa, hək kimning meni ularə qə tapxurup berixkə həkki yok. Mən Kəysərgə murajiat kilmən! □ ■

12 Andin Festus məslihətqiliri bilən səzlə xkəndin keyin, Pawlusqə:

— Sən Kəysərgə murajiat kilding — uning aldio qə əmdi barisən! — dedi.

Waliy Festusning Agrippa han Iidin Pawlus to qrisida nəsihət sorixi

13 Birnə q qə kündin keyin, Agrippa han bilən *singlisi* Bərniki Festusqə təbrik-salamə qə Kəysəriyə gə kəldi.

14 U yərdə uzun künlər turə qandin keyin, Festus Pawlusning ixini hanə qə məlum kılıp:

— Bu yərdə Feliks qəldurup kətkən bir məhbus bar. ■

15 Mən Yerusalemə qə barə qinimda, Yəhudiy bax kahinliri bilən əksə qəlliri uning üstidin xikayət

□ **25:10** «**Mən hazir Kəysərning sorə q təhti aldida turimən**» — imperator Kəysərning aldida əməs, bə lki uning sorə q qə wəkili (Festus)ning aldida, əlwəttə. □ **25:11** «**ularning mening üstümdin kılə qan xikayətlirining asasi bolmisa, hək kimning meni ularə qə tapxurup berixkə həkki yok. Mən Kəysərgə murajiat kilmən!**» — hər bir Rim puqrasi xikayət kılino qanda sotning qarario qə narazi bolsa, yukirio qə (Kəysərning əzigə) murajiat kılıx hək qki bar idi. ■ **25:11** Ros. 18:14. ■ **25:14** Ros. 24:27.

kilip, məndin uni jazağa məhkum kiliximni tələp kilixti.

¹⁶ Mən ularğa, ərz kilinoquqi ərz kiloquqilar bilən yüzləxtürülüp, uningğa özini aqlax pirsiti berilmigüqə, uni jazağa tapxurux rimliklarning aditi əməstur, dəp eyttim.

¹⁷ Xunga ular mən bilən billə bu yərgə kəlgəndin keyin, mən wakitni kəynigə sozmay, ətisila sorak təhtigə olturup u kixini əkilixni buyrudum.

¹⁸ Ərz kiloquqilar orunliridin turoqanda, ularning uning üstidin xikayət kiloqanliri mening oyliqinimdək rəzil ixlar əməs idi,

¹⁹ Bəlki ularning öz ibadət tüzümi toqruluk wə əysa isimlik bir kixi həkqidə məlum talax-tartix məsililiri bar ikən. U kixi əlgən bolup, Pawlus bolsa u tirildi dəydikən.

²⁰ Bu məsililərnə zadi kəndək eniklaxni biləlməy, mən Pawlustin Yerusalemqə berip, u yərdə bu ixlar toqruluk sorakqə tartilixqə razi bolux-bolmasliqini sorioqanidim.

²¹ Pawlus solakta turup imperator janablirining sorak qararini qikirixini murajiet kiloqandin keyin, mən uni Kəysərning aldiqə əwətküqə, solakta tutup turuxni buyrudum.

²² Agrippa Festusqə:

— Meningmu bu kixining səzlidirni anglap bakkum bar, — dedi.

— Ətə anglaysiz, — dedi u.

²³ Xuning bilən ətisi, Agrippa bilən Bərniki həywət bilən ammiwiyy yiqin zalioqə kirip kəldi, mingbexilar wə xəhər kattiwaxlirimu ular bilən billə kirip kelixti. Festus əmr kiliwidi, Pawlus elip kirildi.

24 Festus mundak dedi:

— Agrippa padixah aliyliri wə muxu sorunoqa yioqiloqan janablar! Bu kixini keruwatisilar. Həm Yerusalemda həm bu yerdə pütün Yəhudiylar ahalisi uning toqruluk ərz kilip manga murajiet kilip, u tirik qalduruxka bolmaydu! — dəp qurkiraxkanidi.

25 Lekin mən uningdin ölüm jazasi berixkə tegixlik birər jinayət tapalmidim. Həzir bu kixi imperator janabliriqə murajiet kildi. Xuning bilən uni *Rimoqa* əwətişni karar kildim. ■

26 Birak uning həkqidə oqjaməqə məlum kilip yazojudək ix yok. Xuning bilən əhwalni rəsmiy təkxürüp birər yazojudək məlumatka igə bolux məksitidə uni hərbiirlirining aldiqə, bolupmu sili, Agrippa padixah aliylirining aldiqə elip kəldim.

27 Qünki məhbusni sotka əwətkəndə, uning üstidin kilinoqan xikayətlərnə enik kərsətməslik manga nisbətən orunluk əməstək bilinidu.

26

Pawlusning Agrippa han aldida guwahlik berixi

¹ Xuning bilən, Agrippa Pawluska:

— Əzüngning gepingni kilixingəqə ruhsət, — dedi.

Pawlus qolini sozup özini aqlaxka baxlidi:

²⁻³ — I Agrippa han, bəgün aldilirida Yəhudiylar mening üstümdin xikayət kiloqan pütün

■ 25:25 Ros. 23:9; 26:31.

ixlar toqʻruluk javab berix pursitigə nesip boləqanlikim üqün, bolupmu əzlrining Yəhudiylarning adətliri wə ularning arisidiki talax-tartixliridin həwərliri boləqanliki üqün özümni bəhtlik hesablaymən! Xuning üqün degənlirimni səwrqanlik bilən anglap beqixlirini ötünimən.

⁴ Mening dəslepki waqitlirimda, yəni kiqikimdin tartip öz elimdə, Yerusalemda yürüturuxumning qandaq ikənliki Yəhudiylarning həmmisigə ayan.

⁵ Ular xu dəslepki waqtimdin beri meni tonuqəqqa (əgər halisaidi, xuningəqa guwahlik berətti), mening ibadət tüzümidiki əng tələpқан məzhəpning xərtliri boyiqə yaxap, yəni Pərisiy bolup əmrümni ötküzginimni bilidu.

⁶ Əmdi mən Huda ata-bowilirimizəqa qiloqan wədigə baqliqan ümidim tūpəylidin hazır sorak qiliniwatimən. ■

⁷ Xu *wəding* nesiwisigə yetixni bizning pütkül on ikki kəbilimiz keqə-kündüz tohtawsiz Hudaəqa ibadət qilip ümid qilmakta. I aliyliri, Yəhudiylarning mening üstümdin qiloqan xikayətliri dəl xu ümidkə baqliqtur!

⁸ *Halayik*, Huda əlgənlərni tirildürsə, nemə üqün ixinixkə bolmaydu, dəp qaraysilər? □

■ 26:6 Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Qan. 18:15; 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Yəx. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Yər. 23:5; 33:14; Əz. 34:23; 37:24; Dan. 9:24; Mik. 7:20. □ 26:8

«**Halayik, Huda əlgənlərni tirildürsə, nemə üqün ixinixkə bolmaydu, dəp qaraysilər?**» — demisəkmü, Pawlus közdə tutқан ümid (7-ayətni kərüng) Hudaning wədisi bilən, Məsih arkilik mənggülük həyatqa tirilixtin ibarət idi.

⁹ Dərwəkə, özümму əslidə Nasarətlik Əysaning namioğa qarxi nuroqun ixlarni qilixim kerək dəp qayil idim ■

¹⁰ wə Yerusalemda ənə xundak ixlarni qiloqanidim. Bax kahinlardin hokuk elip, özüm Hudaning nuroqun mukəddəs bəndilirini zindanoğa tutup bərgən, ular ölümgə həküm qilinoqandimu, həkümgə awaz qoxqanidim. □

¹¹ Mən həmmə sinagoglarda kəp kətim ularni izdəp tepip jazalap, kupurluk gəp qilixka zorlioqanidim. Mən ularoğa təlwilərqə əq bolup, hətta yaka yurttiki xəhərlərgə bərip, ularoğa ziyankəxlik qiloqanidim. □

¹² Bu ixlarda bolup bax kahinlar bərgən toluq wəkillik hokuki bilən Dəməxk xəhirigə qarap səpər qiliwatattim.

¹³ Qux waqtida yolda ketiwetip, asmandin quxkən, kuyax nuridinmu küqlük bir nurning ətrapimni wə billə ketiwatqanlarni yorutuwətkənlikini kərdüm.

¹⁴ Həmmimiz yərgə yikiloqan bolup mən ibraney tilida eytiloqan: «Əy Saul, Saul! Manga nemixka ziyankəxlik qilisən? Seni zihlaxlaroğa qarxi təpmiking sən üqün təs kelidu!» degən bir

■ **26:9** Ros. 8:3; 9:1; 22:4; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13. □ **26:10** «**ular ölümgə həküm qilinoqandimu, həkümgə awaz qoxqanidim**» — «awaz qoxqanidim» grek tilida «mən ularoğa qara tax taxlidim». Yəhudiylar arisida kona zamanlarda «awaz bərix» aq yaki qara bir taxni taxlax bilən bildürülətti. □ **26:11** «**mən ... ularni ... kupurluk gəp qilixka zorlioqanidim**» — «kupurluk gəp qilix» muxu yərdə mənisi bəlkim Məsihə kupurluk səz qilip, etikədtin waz keqixni kərsitixi mumkin.

awazni anglidim.□

¹⁵ Mən: — «I Rəb, sən kimsən?» dəp sorisam, Rəb mənə: «Mən sən ziyankəxlik qiliwatқан Əysadurmən!

¹⁶ Əmdi ornungdin tur; qünki Mən seni sən kərgən ixlarəğa həmdə Əzüm sanga ayan qilinöqinimda kəridioğan ixlarəğa həziniqi oqojidar wə guwahlik bərgüqi boluxқа tiklax üqün, sanga ayan boldum. □

¹⁷⁻¹⁸ Mən seni öz həlkingning həm əlləning qolidin kutkuzimən — qünki mən seni yat əllikləning kəzlrini eqip, ularning qarangoquluktin yoruklukқа, Xəytanning ilkidin Hudaəğa baqlinixқа buruluxi üqün ularning arisioğa əwətimən. Xuning bilən ular gunahlrining kəqürümigə, xundakla Manga etiqad qilix arkilik pak-mukəddəs qilinöqanlarning arisida miraska muyəssər bolidu» — dedi.■

¹⁹ Xunga, i Agrippa aliyliri, mən ərxтин kəlgən bu oqayibanə kərünüxkə itaətsizlik qilmidim.

□ **26:14 «Seni zihlaxlarəğa qarxi təpmiking sən üqün təkəlidu!»** — Rəb Saulni jahil exəkkə ohxitidu. Exəkni igisi zihlioqanda mangmay kiyik atsa tehimu azab tartidu, əlwəttə. Saulning wijdani xuningəğa ohxax Rəbning bəndilirigə yamanlik qiloqanlik tūpəylidin sanjiloqan bolsa kerək. □ **26:16 «Əzüm sanga ayan qilinöqinimda kəridioğan ixlarəğa həziniqi oqojidar wə guwahlik bərgüqi boluxқа tiklax üqün, sanga ayan boldum»** — «həziniqi oqojidar» nemini kərsitidu? Demək, Saul Məsih uningəğa tapxuroqan wə tapxuridioqan wəhiylərnı wə kalam-sozni saklaxқа məs'ul bolöqan «həziniqi» yaki «amanətqi» bolidu wə kəlgüsidə bu həkikətlərnı barlik jamaətlərgə yətküzüx hizmitidə bolidu. ■ **26:17-18** Yəx. 60:1.

20 Bəlki aldi bilən Dəməxk həlkiğə, andin Yerusalem xəhiridikilərgə, pütün Yəhudiya əlkisidikilərgə həmdə yat əlliklərgimu, «Towa kılıp, Hudağa baqlınlıqlar, xundakla towa kılıxka uyoqun əməllərnı kərsıtlıqlar» dəp jakarlap həwər yətküzüp kəldim. ■

21 Bu ixlar tıpəylidin Yəhudiylar meni ibadəthana həylisida tutup, muxtlap əltürüwətməkqi boluxti. ■

22 Lekin bğgüngiqə Hudaning yadəm-mədıtıgə muyəssər bolup mən qıng turuwatımən, təwəndıkilər bolsun yuqıridıkilər bolsun həmməyləngə guwahlık berıp kəldim. Guwahlıkım dəl pəyoqəmbərlər həm Musa əzi bexarət kılıp eytkanlıridin baxka nərsə əməs —
23 demək, Məsih jəzmən azab-əkubət qekıp, tunji bolup əlümdin tirilgüqi bolup *Yəhudiya* həlkiğə həm pütkül əllərgimu yorukluk jakarlaydu. ■

24 Pawlus bu ixlarnı eytip əzını xundak aqlax jawabını bərgəndə, Festus yuqırı awaz bilən unıngə:

— Pawlus, sarang bolupsən! Bilimıngning kəpliki əklingni azduruptu! — dedi.

25 Lekin Pawlus: — Sarang əməsmən, i Festus janabliri, mən bəlki həkikətkə uyoqun həm salmiqi bar səzlərnı jar kılımən.

26 Qünki *Agrippa* aliylirıning bu ixlardin həwiri bar. Mən unıngə yürəklik bilən oquq səzləwatımən, qünki bu ixlarning həqkaysisıning unıngdin yoxurun əməslıkiğə ixinimən. Qünki bu ix bulung-puqkəklarda

qilinoqan əməs!□

27 — Əy Agrippa aliyliri, əzliri pəyoqəmbərlərninǵ eytkanliriqə ixinəmdila? Mən ixinidiqanliqlirini bilimən! — dedi.

28 Agrippa Pawlusqa:

— Sən meni muxunqilik kışkıqina waqıtta hristian boluxqa qayil qılmıqımusən? — dedi.□

29 Pawlus:

— Məyli kışqa waqıt iqidə yaki uzun waqıtta bolsun, pəkət əzlrininǵ əməs, bəlki bügün sözümni angliqıuqılarninǵ həmmisi manga ohxax bolqay (pəkət məndiki zənjirlər silərdə bolmisun!) dəp Hudadin tiləymən, — dedi.□ ■

30 Xuning bilən Agrippa han, xundaqla waliy, Bərniki wə ular bilən billə olturoqanlar orunliridin turup,

31 *zaldin* qıqip, bir-birigə:

— Bu kixininǵ əlümgə yaki türmigə solaxqa tegixlik hēqbir jinayiti yōq ikən! — deyixti.■

32 Agrippa Festusqa:

— Bu adəm Kəysərgə murajıət qılmıqan bolsa, qoyup berilsə bolidikəntuq! — dedi.

□ 26:26 «**Qünki bu ix bulung-puqqaqlarda qilinoqan əməs!**» — «bu ix» — Məsihninǵ tartqan azab-oqubətiri, əlümi wə tirilixi, demək. □ 26:28 «**Sən meni muxunqilik kışkıqina waqıtta hristian boluxqa qayil qılmıqımusən?**» — «hristian» toqıruqluq 11:26diki izahatni kərünǵ.

□ 26:29 «**məyli kışqa waqıt iqidə yaki uzun waqıtta bolsun ... bügün sözümni angliqıuqılarninǵ həmmisi manga ohxax bolqay...**» — Pawlusning ularni niyatliqqa erixsun dəp özining kerək bolsa uzun waqıtqiğə səzligənlikigə razi bolqanliqini kərsitiwatidu. ■ 26:29 1Kor. 7:7. ■ 26:31 Ros. 23:9; 25:25.

27

*Pawlus wə həmrahlırining Rim xəhirigə
kiloqan dengiz səpiri*

¹ Bizning Italiyagə dengiz yoli bilən beriximiz qarar kilinoqandin keyin, əməldarlar Pawlus bilən baxқа birnəqəqə məhbusni «Awoqustus qismi»diki Yuliyus isimlik bir yüzbexioqə tapxurdi.□

² Biz Adramittiumning bir kemisigə qiktuk. Kemə Asiya əlkisining dengiz boylıridiki xəhərlərgə baratti. Tesalonika xəhiridin bolqan Makedoniyəlik, Aristarhus isimlik bir kixi biz bilən həmsəpər boldi.

³ Ətisi biz Zidon xəhirigə yetip kəlduk. Yuliyus Pawlusқа kəngqilik kilip, xu yərdiki dost-buradərlirining yenioqə berip ularning oəmhorlikini qobul kilixioqə ruhsət kildi.■

⁴ Biz u yərdin yənə dengizioqə qiktuk. Xamallar qerixkandək qarxi təririmizdin qikқанliqi üqün, Sıprus arilining xamalioqə dalda təripi bilən mangduk.

⁵ Kilikiyə wə Pamfiliyə əlkillirining udulidiki dengizdin otip, Likiyə əlksidiki Mira xəhirigə kəlduk.

□ **27:1 «Bizning Italiyagə dengiz yoli bilən beriximiz...»** — «biz» degən sözğə qarioqanda Luқа qaytidin Pawlusқа həmrah bolqanidi. «Italiyagə» — Rim xəhiri Italiyaning paytəhti idi. «**Awoqustus qismi**» — yaki «xahənə qoxun». «Awoqustus» bolsa birinqi Rim imperatori idi. «Qisim» yaki «qoxun» muxu yərdə 600 ləxkərlik birlikni kərsitidu. ■ **27:3** Ros. 24:23; 28:16.

6 Xu yərdə yüzbexi Iskəndəriyə xəhridiki Italiyəgə baridioqan baxka bir kemini tepip, bizni uningoa qikirip koydi.

7 Dengizda kəp künlər nahayiti asta mengip, təsliktə Kinidos xəhirining udulioqa kəldük. Xamal mingix yəniliximizni tosuoaqqa, Kret arilining xamaldin dalda tərpi bilən mengip, Salmoniy yerim arilidin ətüp, □

8 dengizda təsliktə ilgiriləp kiroqakni boylap, Laseya xəhirigə yəqin boləqan «Güzəl aramgah» dəp atilidioqan bir yərgə kəldük.

9 Səpər bilən heli waqitlar ətüp, roza küni allıqaqan ətəkən boləqqa, dengizda səpər kiliş hətərlik idi. Xunga Pawlus kəpqiłikkə nəsihət kiliş: □

10 — Buradərlər, bu səpərninğ balayi'apət wə eoqır ziyan bilən tügəydioqanlıqini kərüwatimən; mal wə kemidin məhrum bolupla qalmay, səpər öz jənimizojimu zamin bolidu! — dəp aqaqlandurdi.

11 Birəq yüzbexi bolsa Pawlusning səzigə ixənməy, kəmə baxliki bilən kəmə igisining səzigə ixəndi.

12 Uning üstigə, bu portmu kixlaxka muwapik jay bolmioaqqa, kəpqiłik yənə dengizoqa qikip,

□ 27:7 «Xamal mingix yəniliximizni tosuoaqqa, Kret arilining Xamaldin dalda tərpi bilən mengip, Salmoniy yerim arilidin ətüp... » — əslidə ular məoqrıp tərəpkə mangmaqqi, həzir jənubka qarap mangidu. «Rosul Pawlusning səpərliri» degən həritini kərünğ. □ 27:9 «roza küni allıqaqan ətəkən boləqqa,...» — Yəhudiylarning «roza küni» adətə tokquzinçi ayda bolidu, həzir küz pəsli bolsa kerək. Oninçi aydin keyin boran kəp boləqanlıqtin «Ottura dengiz»da səpər kiliş hətərlik idi.

mumkinkədər Feniks xəhriyə yetip berip, xu yərdə kixlaxni kuwwətlidi. Feniks bolsa Kret arilidiki bir dengiz porti bolup, bir tərəpi ətərbiy jənubqa wə bir tərəpi ətərbiy ximaloqa qaraytti. □

Rosul Pawlusning Rim xəhriyə mənəqan səpıri

Dengizdiki boran-qapqun

¹³ Jənubtin məyin xamal qikiwatatti, kəpqlik nixanimizəyə yetidiqan bolduk dəp, lənggərnı

□ **27:12 «roza küni allıqan ətəkn boləaqqa, kəpqlik yənə dengizəyə qikiq, mumkinkədər Feniks xəhriyə yetip berip, xu yərdə kixlaxni kuwwətlidi...»** — Feniks porti kixlik (adətə xərkıy jənub wə xərkıy ximaldin qikiqan) xamalləyə daldə boləaqqa, kixlax üqün yahxi jay idi.

eliwetip, kemini Kret arilining kiroqikini boylap h y d p mangdi.

¹⁴ Lekin uzun  tm y, araldin kattik «x rkiy ximaldin k lg qi» d p atilidionan əxəddiy qara boran qikip k tti.

¹⁵ Kem  buranning kamallikida qaloq q , uni xamalo a y zl nd r lm y, boranning m yliq  mengixio a qoyup b rduq.

¹⁶⁻¹⁷ Klawda deg n k qik bir aralning xamalo a dalda t ripig   t welip, qolwakni kemigə qikiriwelip, aranla uni saklap qalaliduk. Andin kemiqilar kemini aroqamqilar bilən sirtidin orap baqliwaldi. Kemining Sirtis d p ataloqan dengiz astidiki tax-qum d wilirig  kekilip petip kelixidin k rkup, tormuz l ngg rlirini q x r p, kemini xamalning h ydixig  qoyup b rdi. □

¹⁸ Boran  stimizg  xidd tlik sok q q ,  tisi

□ **27:16-17 «Klawda deg n k qik bir aralning xamalo a dalda t ripig   t welip, qolwakni kemigə qikiriwelip, aranla uni saklap qalaliduk»** — ad tt  qolwak kemining k ynidin s ritilip mengilatti. **«Andin kemiqilar kemini aroqamqilar bilən sirtidin orap baqliwaldi»** — bu aroqamqilar kemining parqilinip ketixining aldini elixi  q n kemini qing tutup turatti. **«Sirtis d p ataloqan dengiz astidiki tax-qum d wiliri»** — «Sirtis» deg n h zirk  Liwiyediki ikki dengiz qoltuqining ismidur. Xu qoltuqlarda k p teyiz jaylar w  dengiz astida daim k qm  qum d wiliri bol q q , kemilar  q n b k hətərlik jaydur. **«kemining ... tormuz l ngg rliri»** — bolsa yenikr k l ngg r bolup, dengiz tegig  tirilip kemining aldioğa mengixini astilitatti. Bax a birhil tərjimisi «y lk nl rni q x r p»;  mma bizning  xundak əxəddiy buranda y lk nl r allikaqan qüxürülgən bolatti.

malni dengizoqa taxlaxka baxlidi. □

¹⁹ Üqinqi künidə ular öz qolliri bilən kemidiki koral-jabduqlirini dengizoqa taxliwətti.

²⁰ Kəp künlərgiqə ya kün ya yultuzlar kərünməy, boran-qapqun yənila xiddətlik üstimizgə tohtimay sokuwərgəqkə, ahirda kutulup kəlix ümidimizmu yokka qıkkanidi.

²¹ Kemidikilər birnərsə yemiginigə kəp künlər boləqandin keyin, Pawlus ularning arisida turup: — Buradərlər, silər baldurla mening gepimgə kulaq selip Krettin dengizoqa qıkkasliqinglar kerək idi. Xundak qıləqan bolsanglar bu balayi' apət wə ziyan-zəhmətlərgə uqrimioqan bolattinglar.

²² Lekin əmdi silərnəni oqəyrətlik boluxka dəwət qilimən. Qünki aranglarda heqkaysinglar jenedin ayriloqini yok, pəkət kemidinla məhrum qalisilər.

²³ Qünki mən təwə boləqan wə ibadət-hizmitini qilip kəlgən Hudaning bir pərixtsisi tünügün keqə yenimoqa kelip

²⁴ manga: «Pawlus, kərkma! Sən Kəysərning aldioqa berip turuxung kerək; wə mana, Huda xapaət qilip sən bilən billə səpər qıləqanlarning həmmisining jenini tiliginingni sanga ijabət kildi!» dedi.

²⁵ Xuning üqün əy əpəndilər, oqəyrətlik bolunglar; qünki Hudaqqa ixinimənki, manga qandak eytiləqan bolsa xundak əməlgə axurulidu.

□ 27:18 «... **ətisi malni dengizoqa taxlaxka baxlidi**» — malni taxlaxning məqsiti kemining parqilinix mumkinqilikini azaytix üqün uni yeniklitixtin ibarət.

26 Birak biz mælum aralning kiroqikoqa urulup ketiximiz mukærrær bolidu.

27 Sæpirimizning on tætinçi küni keqisi, kemæ Adriatik dengizida læylæp yürüwatқан bolup, tün nispidæ, kemiqilær quruklukқа yeqinlap qeliptuq, dæp oylidi.

28 Ular qongqurlukni elqæx aroqamqisini dengizoa quxürüp, suning qongqurlukini elqæp kergænidi, yigirmæ oqulaq qikti. Sæl aldioqa mengip yænæ elqiwidi, on bæx oqulaq qikti.

29 Ular kemining hada taxlaroa urulup ketixidin qorkup, kemining kænidin tèt længgærni taxliwetip, tang etixni tælmürüp kütüp turdi. □

30 Lekin kemiqilær kemidin qaçmaqçi bolup kemining bexidinmu længgærni elip taxliwetæyli dæp baqanæ kersitip, qolwaqni dengizoa quxürdi.

31 Pawlus yüzbexi wæ læxkærlærgæ:

— Bu *kemiqilær* kemidæ qalmisa, silær qutulalmaysilær! — dedi.

32 Buning bilæn læxkærlær kemidiki qolwaqning aroqamqilirini kesip, uni læylitip qoydi. □

33 Tang atay degændæ, Pawlus hæmmæylænni bir'az oqizaliniwelixқа dæwæt qildi. U:

— Silærning dækkæ-dükkæ iqidæ heqnemæ yemæy turoqininglaroa on tèt kün boldi.

34 Əmdi bir'az oqizalinixinglarni etünimæn.

□ 27:29 «ular ... kemining kænidin tèt længgærni taxliwetip,..» — bu tèt længgærni (dengizoa) taxlaxning mæksiti kemini tohtitix, ælwættæ. □ 27:32 «kemidiki qolwaqning aroqamqilirini kesip, uni læylitip qoydi» — yaki «kemidiki qolwaqning aroqamqilirini kesip, uni dengizoa taxliwætti».

Qünki hayat qelixinglar üqün muxundak qilixka toqra kelidu; qünki heqkaysinglarning bexidiki bir tal moymu ziyanoqa uqrimaydu! — dedi.■

³⁵ Bu sözni qilip bolup, u qolioqa bir parqə nanni elip, kəpqlikning aldida Hudaqa təxəkkür eytip oxtup yedi. ■

³⁶ Xuning bilən həmməylən qəyrətlinip qizalinixka baxlidi

³⁷ (kemidə biz jəmiy ikki yüz yətmix altə kixi iduk).

³⁸ Həmməylən qorsaklirini tokliqandin keyin, kemini yeniklitix üqün, kemidiki buqdaylarnimu dengizoqa taxliwətti.

Kemining qarq boluxi

³⁹ Tang atqanda, kemiqilər quruklukning nə ikənlikini tonumidi. Lekin uningdiki bir qumluk qoltukni bayqap, kemini bir amal qilip xu yərdə uruldurup quruklukka qikarmaqqi boldi.

⁴⁰ Ular aldi bilən lənggərlərnə boxiwetip, ularni dengizoqa taxliwətti. Xuning bilən bir wakitta, kemining ikki yənilix palikining baqlirini boxitip, ularni quxürwətti. Andin kemining bexidiki yəlkənni xamaləqa qikirip, kemini

■ 27:34 Mat. 10:30. ■ 27:35 1Sam. 9:13; Yh. 6:11; 1Tim. 4:3.

qumlukning kiroqioqa karitip mangdurdy. □

⁴¹ Əmdi ikki ekim bir-birigə uqraxkan yergə kirip kelip, ular kemini kirakqa sokturuwaldi; kemining bexi dengiz tegigə urulup petip, midirlimay qaldi, lekin kemining arka təripi dolqunlarning zərbisi bilən quwulup ketixkə baxlidi. □ ■

⁴² Ləxkərlər məhbuslarning suqa səkrəp qeqip ketixining aldini elix üqün, həmmisini oltürüwətməkqi boldi. □

⁴³ Lekin yüzbexi Pawlusni kutkuzuxni halioqan bolup, ləxkərlərnin bundak qilixioqa yol qoymidi. U aldi bilən su üzuxni bilidioqanlarning suqa quxüp kiroqakqa qikixini,

⁴⁴ qaloqanlarning bəzilirini tahtaylaroqa, bəzilirini kemining quwulup kətkən parqilirioqa esilip, kiroqakqa qikixini buyrudi. Xundak boldiki, həmməylən kutulup sak-salamət quruklukqa qikti.

□ 27:40 «kemining ikki yonilix palikining baqlirini boxitip, ularni quxürüwətti» — dengiz xundak küqlük dolqunliqanda, bu palaklarni dengizoqa quxüruxning paydisi bolmaytti. Xunga ular dəhli bolmisun üqün palakni bir-birigə qetip kemigə dengizdin kətürüprak baqlap qoyoqanidi. Uni əng ahirki qetim ixlitixkə bolatti, əgər kattik dolqunda buzulup kətsə amal yok bolatti. □ 27:41 «Əmdi ikki ekim bir-birigə uqraxkan yergə kirip kelip, ular kemini kirakqa sokturuwaldi» — baxka birhil tərjimisi: «Kemə kiroqakqa yətküqə dengiz astidiki qum dəwisigə urulup petip qaldi». ■ 27:41 2Kor. 11:25. □ 27:42 «Ləxkərlər məhbuslarning suqa səkrəp qeqip ketixining aldini elix üqün, həmmisini oltürüwətməkqi boldi» — rimlik əskərlər məhbuslarni qaqurup qoysa əzliri əlüm jazasioqa məhkum bolatti.

28

Malta arilida

¹ Biz qutulup saq-salamət kiroqakka qikkandin keyin, u aralning Malta dəp atilidioanlikini bilduk.

² Yərlik həlk bizgə intayin mehribanlik bilən muamilə kildi; qünki u qaoqda yamoqur yeqip, hawa soquk boloaqqa, ular gülhan yekip bizni kütüwalidi. □

³ Pawlus bir baqlam otun terip kelip otka taxliwidi, issiktin etilip qikkən bir zəhərlik yilan uning qolini qixliginiqə qarlixiwaldi.

⁴ Xu yərliklər Pawlusning qolioqa yepixip turoqan yilanni kərüp, bir-birigə:

— Bu adəm qoqum bir katil ikən! Dengizdin qutulup qikkən bolsimu, «Adillik» uning tirik qelixioqa yol qoymidi, — deyixti. □

⁵ Lekin Pawlus yilanni otning iqigə silkip atti, əzi bolsa heqkandak zəhim yemidi. ■

⁶ Həlk uningoa bədini ixqip ketidu yaki u tuyuksiz yikilip əlidu dəp qarap turatti. Lekin uzun waqit qarap turup, uningda heqkandak binormal həlätning bolmioanlikini kərüp, oylioqinidin yenip:

— Bu bir ilah bolsa kerək! — deyixti. ■

□ **28:2 «yərlik həlk bizgə intayin mehribanlik bilən muamilə kildi»** — «yərlik həlk» degən ibarə grek tilida «saqalliklar» deyilidu. Bu söz ularning yat tillik (demək, ibraniy, grek yaki latin tillik əməs) ikənlikini kersitidu. □ **28:4 «Dengizdin qutulup qikkən bolsimu, «Adillik» uning tirik qelixioqa yol qoymidi»** — «Adillik» degən ular qokunidioqan butlardan biri boloaqan ayal ilah bolsa kerək. ■ **28:5** Mar. 16:18; Luqa 10:19. ■ **28:6** Ros. 14:11.

⁷ U yərning ətrapidiki yurtta, aral baxliki (Publiyus dəp ataloqan)ning birnəqqə yər-etizliri bar idi. U bizni əyigə baxlap, üq kün kızoqin mehman kılıp kütti.

⁸ U qaşda xundak boldiki, Publiyusning atisining kızitmisi ərləp, toləqak bolup yetip qaloqanikən. Pawlus uning yenioqə kirip, dua kılıp üstigə kolini təgküzüp, uni sakaytip koydi.

⁹ Xuningdin keyin araldiki qaloqan kesəllərninğ həmmisi uning aldioqə kelip, sakaytildi.

¹⁰ Ular bizning hərmitimizgə nuroqun sowoqatlarni beşixlioqan bolup, ahirda bu yərdin yənə yoloqə qıkkən waqtimizda, bizni yoloqə lazimlik nərsə-kerəklər bilən təminlidi.

Maltadin Rim xəhirigə berix

¹¹ Malta arilida Iskəndəriyədin kəlgən, bexioqə «Samawiy Qoxkezək» ilahlırining nəkixliri oyuloqan bir kemə kixlioqanidi. Aralda üq ay turoqandin keyin, bu kemə bilən yoloqə qıktuk.

□

¹² Sirakoza xəhirigə kelip, u yərdə üq kün turduk.

¹³ Andin aylinip mengip, *Italiyədiki* Regiyum xəhirigə kəlduk. Ətisi xamal yənilixi əzgirip jənubtin qıqixi bilən, ikkinqi küni Puteoli xəhirigə yetip kəlduk.

□ **28:11 «bexioqə «Samawiy Qoxkezək» ilahlırining nəkixliri oyuloqan bir kemə»** — «Samawiy Qoxkezək» bolsa rimliklarning qokunəqan ilahlıri «Kastor bilən Polluks» (grek tilida «Dioskuri») idi. Dengizqılar ularni dengiz səpərlirini onguxluk kılıdu, dəp qaraytti.

14 U yerdə birnəqqə qerindaxlarni taptuq, ularning etünüxliri bilən biz ularda bir həptə turduq. Xundaq qilip biz Rim xəhirigə yetip kəlduq.

15 Keliwatqanlikimizdin həwər tapqan xu yərdiki qerindaxlar bizni qarxi elix üqün xəhərdin qikip hətta «Apiyus baziri»oqiqə, *bəziliri* «Üq Saray»oqiqə kəlgənidi. Pawlus ularni kərgəndə, Hudağa rəhmət eytip, oqəyrətləndi. □

Pawlus Rim xəhiridə

16 Rim xəhirigə kirginimizdə, yüzbexi məhbuslarni orda qarawul begigə tapxurdi; ləkin Pawlusning birlə kəzətküqi ləxkər bilən bir əydə ayrim turuxioğa ruhsət qilindi. □ ■

17 Üq kündin keyin, u u yərdiki Yəhudiylarning kattiwaxlirini əzi bilən kərxüxkə qaqirdi. Ular jəm boləqanda, u mundaq dedi:

— Qerindaxlar! Mən həlkimizgə yaki atabowilirimizdin kalduruloqan ərpadətlərgə qarxi heqkəndəq ix qilmioqan bolsammu, Yerusalemə turəqinimə tutqun qilinip rimliklarning qolioğa tapxuruldu. ■

18 Rimliklər meni sorakqə tartip, məndə əlüm jazasioğa məhkum qiloqudək birər jinayət bolmioqəqə, meni qoyuwətməkqi boldi.

□ **28:15** «xu yərdiki qerindaxlar bizni qarxi elix üqün xəhərdin qikip hətta «Apiyus baziri»oqiqə, *bəziliri* «Üq Saray»oqiqə kəlgənidi» — «Apiyus baziri» Rimdin 71 kilometr; «Üq Saray» 55 kilometr yirək idi. □ **28:16** **yüzbexi məhbuslarni orda qarawul begigə tapxurdi**» — muxu səzler bəzi kona kəqürmilərdə tepilmaydu. ■ **28:16** Ros. 24:23; 27:3.

■ **28:17** Ros. 24:12; 25:8.

19 Lekin Yəhudiyalar buningoşa qarxilik bildürgəçkə, Kəysərgə murajjət kılıxka məjbur boldum. Bularni deginim bilən, bu mening öz həlkim üstidin xıkayitim bar degənlikim əməs.

20 Xu səwəbtin mən silər bilən yüz kərüxüx wə bu həktə silərgə eytix üqün silərnı bu yərgə çakirdim. Qünki bu zənjir bilən baqlinixning səwəbi dəl İsrailning kütken ümididir.■

21 Ular Pawluska:

— Biz bolsaq Yəhudiyədin sən toqruluk hət almiduk, yaki u yərdin kəlgən kərindaxlarning heçkaysisimu sən toqruluk birər yaman həwər əkəlmidi yaki yaman gepingni kılmidi.

22 Lekin sening pikiriringni angliqumiz bar. Qünki həmmə yərdə kixilərnıng *sən təwə boləqan* bu məzhəpkə qarxi səzləwatkanlıkidin həwirimiz bar! — deyixti.

23 Xuning bilən ular Pawlus bilən kərüxüxkə bir künni bekitti. U küni nuroqun kixilər uning turaləusioşa kəlgənidi; u tang atkəndin kəçkiçə ularoşa *söz-kalamni* xərhləp, Hudaning padixahlıki həkqidə toluk guwahlik berip, Təwrat həm pəyqəmbərlərnıng yazmiliridin nəkil kəltürüp, ularni Əysa toqruluk qayil

■ 28:20 Ros. 23:6; 24:21.

kilixka küqidi. □ ■

²⁴ Uning sezligə bəzilər ixəndürüldi, bəzilər ixinixni rət kildi. ■

²⁵ Ular Pawlusning mundak bir sözni kilixi bilən özara kelixəlməy qayıp kətti. U mundak dedi: — Mukəddəs Roh, Yəxaya pəyoqəmbər arkilik ata-bowilirimizə munu sözni dəl jayida eytkan:

²⁶ — «Barəin; muxu həlkə mundaq dəp eytkin: —

«Silər anglaxni angloysilər, birak qüxənməysilər;

Kerüxnı kerüsilər, birak bilip yətməysilər. ■

²⁷ Qünki muxu həlkning yürikini may kaplap kətkən,

Ular angliqanda kulaklırını eqiir kiliwaləqan,

Ular kəzlırını yumuwaləqan;

Undak bolmisidi, ular kəzlıri bilən kərüp,

Quliki bilən anglap,

Kəngli bilən qüxinip,

Əz yolidin yanduruluxi bilən,

□ **28:23** «u tang atqandin kəqkiqə ularəqə səz-kalamni xərhləp, Hudaning padixahlıki həkqidə toluk guwahlik berip, Təwrat həm pəyoqəmbərləning yazmiliridin nəkil kəltürüp, ularni əysa toqruluk qayıll kilixka küqidi» — «Təwrat həm pəyoqəmbərləning yazmiliri» toqruluk 24:14 wə uningdiki izahatni kərüng. Muxu yərdə «Təwrat» grek tilida «Musaning (Təwrat) kanuni». ■ **28:23** Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Qan. 18:15; 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Yəx. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Yər. 23:5; 33:14; Əz. 34:23; 37:24; Dan. 9:24; Mik. 7:20. ■ **28:24** Ros. 17:4. ■ **28:26** Yəx. 6:9; Əz. 12:2; Mat. 13:14; Mar. 4:12; Luqa 8:10; Yh. 12:40; Rim. 11:8.

Mən ularni sakaytkan bolattim»». □ ■

²⁸⁻²⁹ Xunga bilixinglar kerəkki, Hudaning bu nijatliki yat əlliklərgə əwətiliwatidu. Ular bolsa uningə qulak salmay qalmaydu! — dedi. U bu sözləni eytkanda Yəhudiylar öz-ara kattik talax-tartix kilixip kətti. □

³⁰ Pawlus əzi ijarigə aləqan əydə toluk ikki yil turdi wə bu yərdə uning bilən kərüxüxkə kəlgən həmmə kixiləni qəbul kilip,

³¹ tolimu yürəklik bilən həm heq tosaləuəqə uqrimay, Hudaning padixahlığını jar kilip, Rəb Əysa Məsihkə dair həkikətləni yətküzüp təlim bərdi.

□ 28:27 «Qünki muxu həlkning yürükini may kaplap kətkən, ... undak bolmisidi, ular kəzliiri bilən kərüp, quliki bilən anglap, kəngli bilən qüxinip, öz yolidin yanduruluxi bilən, mən ularni sakaytkan bolattim» — «Yəx.» 6:9-10din nəkil kəltürülgən. ■ 28:27 Yəx. 6:9,10.

□ 28:28-29 «U bu sözləni eytkanda Yəhudiylar öz-ara kattik talax-tartix kilixip kətti» — muxu sözlər bəzi kona kəqürmilərdə tepilmaydu.

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5